

**T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI**

**KUR'AN'DA PEYGAMBER DUALARI , SEBEPLERİ VE
SONUÇLARI**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Mahmut BUĞURCA

ŞANLIURFA – 2018

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI

KUR'AN'DA PEYGAMBER DUALARI , SEBEPLERİ VE
SONUÇLARI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Mahmut BUĞURCA

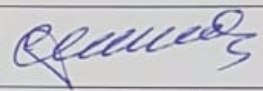
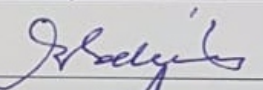

Danışman
Prof. Dr. MusaKazım YILMAZ

ŞANLIURFA – 2018

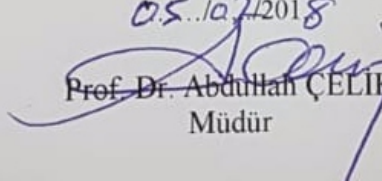
T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı 155230007 numaralı Mahmut BUĞURCA'nın hazırladığı "Kur'an'da Peygamber Duaları, Sebepleri ve Sonuçları" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması, 07/05/2018 tarihinde, saat 10:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

07/05/2018

Sınav Jürisi	Unvan, Adı Soyadı	Kanaati	İmzası
Danışman	Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ	Kabul	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Vehbi ŞAHİNALP	Kabul	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi M. Yusuf YAGIR	Kabul	

Bu tezin Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

05.10.2018

Prof. Dr. Abdullah ÇELİK
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntılar, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı : Mahmut BUĞURCA

Öğrenci Numarası : 155230007

Enstitü Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri

Programı : Tezli yüksek lisans

Başlık (Türkçe) : "Kur'an'da Peygamber Duaları, Sebepleri ve Sonuçları"

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen yüksek lisans tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 107 sayfalık kısmına ilişkin 18/04/2018 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 21'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntılarının bilimsel atf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

07/05/2018

Mahmut BUĞURCA

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım 07/05/2018

Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı

(İmzası)

ÖNSÖZ

Dua, insanın yüce bir varlığa inanması, O'na sığınması ve O'ndan yardım istemesidir.

İnsanda fitri olarak bulunan yüce bir varlığa inanma ihtiyacı, onu sıkıntılı anlarda dua etmeye yöneltir. İnsanlar, üstesinden gelemedikleri zor durumlarda, felaket ve musibet anlarında inandıkları yüce varlığa sığınır, O'ndan yardım dileme ihtiyacı hissederler.

Peygamber olmaları yanında birer beşer olan Allah'ın (c.c) kutlu elçileri de, kendileri, aileleri ve ümmetleri için Allah'a (c.c) niyazda bulunarak dua etmişlerdir. Birer örnek şahsiyet olan Allah'ın (c.c) kutlu elçileri, dua konusunda da ümmetlerine örnek olarak rehberlik etmişlerdir.

“Kur'an'da peygamber duaları, sebepleri ve sonuçları” konusunu ele almamızın sebebi, insanlara her yönüyle örnek olan peygamberlerin dua konusunda örnekliğini anlatmak, onların dilinden dökülen ve Allah (c.c) tarafından kabul edilen en güzel duaları, sebepleri ve sonuçları ile birlikte açıklayarak ortaya koymaktır.

Bu çalışma konusunun belirlenmesinden yazılmasına varıncaya kadar, her aşamada bana destek olan zaman ayırarak rehberlik edengörüş ve önerileriyle katkı sağlayan, bilgi ve tecrübesinden istifade ettiğim danışman hocam sayın Prof. Dr. Musa Kâzım Yılmaz'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunuyorum.

NİSAN 2018

Mahmut BUĞURCA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I.
İÇİNDEKİLER.....	II
KISALTMALAR	IV
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: KUR'AN'DA DUASI YER ALAN PEYGAMBERLERİN HAYATLARI VE SOSYAL ÇEVRELERİ	6
1.1 Peygamber ve Dua.....	6
1.2. Kur'an'da Duası Geçen Peygamberler	6
1.3. Hz. Âdem (a.s).....	7
1.4. Hz. Nuh (a.s).....	10
1.5. Hz. Hûd (a.s).....	11
1.6. Hz. İbrahim (a.s).....	12
1.7. Hz. İsmail (a.s)	15
1.8. Hz. Lût (a.s).....	16
1.9. Hz. Yâkub (a.s).....	17
1.10. Hz. Yusuf (a.s).....	17
1.11.Hz. Eyyüb (a.s)	21
1.12. Hz. Şuayb (a.s)	22
1.13. Hz. Musa (a.s).....	23
1.14. Hz. Harun (a.s).....	26
1.15. Hz. Yunus (a.s).....	26
1.16.Hz. Dâvud (a.s).....	28
1.17. Hz. Süleyman (a.s)	29
1.18. Hz. Zekeriyya (a.s).....	30
1.19. Hz. İsa (a.s).....	30
1.20. Hz Muhammed (s.a.s).....	33

2. BÖLÜM: KUR'AN'DA PEYGAMBER DUALARI, SEBEPLERİ VE SONUÇLARI	41
2.1. Hz. Âdem'in (a.s) Duası.....	42
2.2. Hz. Nuh'un (a.s) Duası.....	44
2.3. Hz. Hud'un (a.s) Duası.....	48
2.4. Hz. İbrahim'in (a.s) Duası.....	50
2.5. Hz. İsmail'in (a.s) Duası.....	61
2.6. Hz. Lut'un (a.s) Duası.....	62
2.7. Hz. Yakub'un (a.s) Duası.....	63
2.8. Hz. Yusuf'un (a.s) Duası.....	64
2.9. Hz. Eyyub'un (a.s) Duası.....	66
2.10. Hz. Şuayb'ın (a.s) Duası.....	68
2.11. Hz. Musa'nın (a.s) Duası.....	69
2.12. Hz. Harun'un (a.s) Duası.....	79
2.13. Hz. Yunus'un (a.s) Duası.....	79
2.14. Hz. Davud'un (a.s) Duası.....	81
2.15. Hz. Süleyman'ın (a.s) Duası.....	82
2.16. Hz. Zekeriyya'nın (a.s) Duası.....	84
2.17. Hz. İsa'nın (a.s) Duası.....	86
2.18. Hz. Muhammed'in (s.a.s) Duası.....	90
SONUÇ:	105
KAYNAKÇA	106

KISALTMALAR

(A.s)	:Aleyhi's-Selam
b.	:İbn
C.	:Cilt
(C.c)	:Celle celaluh
Çev.	:Çeviren
Der.	:Derleyen
DİA	:Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİB	:Diyanet İşleri Başkanlığı
DKS	:Dini Kavramlar Sözlüğü
H.z.	:Hazreti
Md.	:Madde
No.	:Numara
(R.a)	Radiyallahu anh.
S.	:Sayfa
(S.a.s)	:Sallallahu aleyhi ve selam
T.y	Basım tarihi yok
V.b.	:Ve benzerleri
V.d.	:Ve diğerleri
Yay.	:Yayıncılık/Yayınevi

ÖZET

KUR'AN'DA PEYGAMBER DUALARI, SEBEPLERİ VE SONUÇLARI

Allah'ı (c.c.) tanımak ve ibadet etmek için yaratılan insanoğlu, bu görevini tam manasıyla yerine getirsin veya getirmesin, üstesinden gelemediği bazı durumlarda kendisinden yüce bir varlığa sığınma ihtiyacı hisseder. Hangi inanç sistemine/dine mensup olursa olsun, çeşitli nedenlerle o yüce varlığa sığınıp dua eder.

Allah'ın (c.c) rahmet ve hidayet elçileri olan peygamberler hata ve kusurlarından arınmak, tebliğ vazifesinde yardım dilemek vb. konularda kendileri ve ümmetleri için Allah'a (c.c) dua etmişlerdir. Böylece dua konusunda nasıl davranılması gerektiğini bizzat yaşayarak ümmetlerine örnek olmuşlardır.

Bu çalışma Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen peygamberlerin Kur'an'daki dua ayetlerini içermektedir. Bu ayetlerde geçen duaların sebep ve sonuçlarıyla birlikte açıklanması amaçlanmaktadır.

Çalışmada Kur'an, peygamber, dua kavramları, duanın önemi ve Kur'an'da yer alan peygamber dualarının sebep ve sonuçlarının açıklanması esas alınmıştır. Ayrıca peygamberleri dua/beddua etmeye götüren sebepler ve peygamberlerin kabul edilen/edilmeyen duaları, Kur'an-ı Kerim'deki peygamber kıssaları ve tefsirler ışığında açıklanmıştır.

Duaların sebep ve sonuçlarını açıklamadan önce o peygamberle ilgili Kur'an-ı Kerim'de yer alan kısa bilgilere ve Allah (c.c) tarafından övülen özelliklerine yer verilmiştir. Müslümanlara rehber niteliğindeki bu duaların sebep ve sonucunu açıkladıktan sonra, o duadan alınması gereken derslere de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an-ı Kerim, dua, beddua, peygamber, ayet

ABSTRACT

THE PROPHET PRAYERS IN THE QUR'AN, CAUSES AND EFFECTS

Mankind, who is created to recognise and worship Allah, feels the necessity of taking refuge in a supreme being when he is faced with situations he cannot overcome, whether he fulfills his duties or not. Whatever belief system or religion they belong to, they take refuge in that supreme existence for various reasons and pray.

Prophets who are the mercy and guidance of Allah prayed to Allah (c.c) for themselves and their ummahs in such matters as purifying from their mistakes and defects, asking for help in the matter of notification, and etc. Thus, by experiencing how to treat in prayer in person, they were able to set themselves as role models for their ummah.

This study includes the Qur'an prayer verses of prophets who have been mentioned in the Qur'an. It is aimed that these prayers in these verses will be explained together with their causes and effects.

In the study, the Qur'an, the prophet, the cause of prayer, the importance of prayer, and the explanation of the causes and effects of the prayers of the prophets mentioned in the Qur'an have been taken as basis. In addition, the reasons that led the prophets to pray / curse and the accepted / unaccepted prayers of the prophets, are explained in the light of the prophet anecdotes in the Qur'an and commentaries.

Before describing the causes and effects of the prayers, the brief information in the Qur'an about the prophet and the features praised by Allah are included. After describing the causes and effects of these prayers as a guide to Muslims, the lessons to be learned from that prayer were also included.

Keywords: Qur'an, prayer, curse, prophet, verse

GİRİŞ

Her türlü hamd ve övgü, bizleri yaratan, rızıklandıran, peygamber ve kitap göndermek suretiyle hidayet yolunu bahşeden Yüce Allah'a mahsustur.

Salât ve selam âlemlere rahmet olarak gönderilen 'Hatemü'l-Enbiya' Hz. Muhammed'e (s.a.s), ailesine, ashabına ve bütün peygamberlerin üzerine olsun.

İnsanlığa hidayet yolunu göstermek için gönderilen peygamberler, ümmetlerine hak dini tebliğ ederken çeşitli sıkıntı, inkâr ve eziyetlerle karşı karşıya kalmışlardır. Bu olumsuzluklar karşısında peygamberler, insanların yaptığı hakaretlere, iftiralara, eziyetlere aldırış etmeden ve yılmadan tebliğ vazifesini icra etmişlerdir. Bununla birlikte zorlukların üstesinden gelemedikleri anlarda Yüce Allah'tan yardım dilemişlerdir. İnsanların tevhit inancına, hak ve adalete yönelmeleri için, dünyada ve ahirette azaba maruz kalmamaları için Allah'a (c.c) dua etmişlerdir.

Ümmetlerine, hidayete ermeleri için dua eden peygamberler, bütün çağrılara rağmen ilahi davete karşılık vermeyen, isyan eden, şirk koşan ve haddi aşan azgınlar için, Allah'ın (c.c) vaat ettiği azabı dilemişlerdir.

'Kur'an'da peygamber duaları, sebepleri ve sonuçları' konulu çalışmamızın giriş bölümünde duanın anlamı, duanın önemi ve fazileti, duanın insan psikolojisi üzerindeki etkisi konularını açıklayacağız. 1. bölümde, Kur'an-ı Kerim'de duası zikredilen peygamberlerin hayatlarına ve sosyal çevrelerine kısaca değineceğiz. 2. Bölümde ise peygamberlerin, kendileri, aileleri ve ümmetleri için yaptıkları dualara örnekler vererek, sebepleri ve sonuçları ile birlikte açıklamaya çalışacağız.

Duanın Sözlük ve Terim Anlamı: "Sözlükte çağırmak, seslenmek, istemek, yardım talep etmek anlamına gelen dua, din literatüründe, insanın bütün benliği ile Allah'a (c.c) yönelerek maddi ve manevi isteklerini O'na arz etmesi demektir. Duanın ana gayesi insanın Allah'a (c.c) halini arz etmesi ve O'na niyazda bulunması olduğuna göre dua, Allah (c.c) ile kul arasında bir diyalog anlamı taşır."¹

¹ İsmail Karagöz, *Dini Kavramlar Sözlüğü* Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, Dua Md.

“Kulun bütün benliğiyle yüce yaratana yönelerek ondan istek ve dilekte bulunması anlamında dinî terim ve bu amaçla icra edilen bir ibadet şekli.

Dua kelimesi, “çağırarak, seslenmek, istemek; yardım talep etmek” manasındaki da‘vet ve da‘vâ kelimeleri gibi mastar olup, “küçükten büyüğe, aşağıdan yukarıya vâki olan talep ve niyaz” anlamında isim olarak da kullanılır. Ayrıca Allah’a (c.c) sunulacak talepleri sözlü veya yazılı olarak dile getiren metinlere de dua denilir. İslâm literatüründe ise Allah’ın (c.c) yüceliği karşısında kulun aczini itiraf etmesini, sevgi ve tâzim duyguları içinde lütuf ve yardımını dilemesini ifade eder. Arapçada kullanıldığı edatlara göre bir kimse için hayır duada veya beddua bulunmak manalarını da taşır.

Duanın ana hedefi insanın Allah’a (c.c) halini arz etmesi ve O’na niyazda bulunması olduğuna göre dua kul ile Allah (c.c) arasında bir diyalog anlamı taşır. Bunun gerçekleşmesi için önce Allah (c.c) insanı kendi varlığından haberdar etmiş, insan da varlığını benimsediği bu yüce kudret karşısında duyduğu saygı ve ümit hisleri sebebiyle kendisinden daha üstün olanla irtibat ihtiyacını duymuştur. Dua böyle bir irtibat neticesinde insanın bir taraftan kendi ihtiyaç ve eksiklerinin telâfisini, diğer taraftan daha mükemmele ulaşmasını hedefleyen bir diyalog vasıtasıdır. Bir başka söyleyişle dua sınırlı, sonlu ve aciz olan varlığın sınırsız ve sonsuz kudret sahibi ile kurduğu bir köprüdür. Bu sebeple insan tarihin hiçbir döneminde duadan uzak kalmamıştır.”²

Beddua:“Beddua, Farsçada "kötü" anlamına gelen bed ile Arapçada "dileme, isteme" gibi anlamlara gelen dua kelimelerinden oluşmuş bir bileşik isimdir.”³

Duanın Önemi ve Fıziyeti: Yüce dinimiz İslam, duaya büyük önem vermiştir. Kur’an-ı Kerim’de Yüce Rabbimiz “*De ki duanız olmasa Rabbim size niye değer versin*”⁴ buyurarak kulun Allah (c.c) katındaki değerinin dua ile doğru orantılı olduğunu ifade etmiştir. Hz. Muhammed (s.a.s) de “*Dua ibadetin özüdür*”⁵

² Osman Cilacı, “Dua,” *Diyanet İslam Ansiklopedisi* 1. Baskı, 1994, c.9 s.529

³ Mustafa Çağrırcı, “Beddua,” *DİA*, 1.Baskı, 1992, c.5, s.297

⁴ Furkan, 2577

⁵ eT-Tirmizi, Ebu İsa Muhammed b. İsa es-Sülemi, *Süneni Tirmîzî* Çev. Osman Zeki Mollamehmetoğlu, İstanbul, Yunus Emre Yayınları, 1981, De’avat 1

buyurarak, insanın ihtiyacı olsun/olmasın Allah'a (c.c) dua etmesini istemiş ve "Duayı terk etmenin ma'siyet olduğu" ifade etmiştir.

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.s) hayatında dua önemli bir yer tutmuş ve "Allah katında duadan daha değerli bir şey yoktur" buyurarak, bizleri, Rabbimize (c.c) dua etmeye, O'ndan istemeye, O'na niyazda bulunmaya davet etmiştir.

"Rabbimize yalvararak ve gizlice dua edilmiş" ayeti, duanın ilahi bir emir olduğunu göstermektedir. Dua eden kimse bu ilahi emre itaat etmiş, Rabbine (c.c) ibadet etmiş ve rızasını kazanmış olur.

Dua dediğimiz zaman akla ilk olarak istekler ve ihtiyaçlar gelir. İnsanoğlunu yaratan ve onun neye muhtaç olduğunu bilen Yüce Allah, "Kullarım sana beni sorduklarında, bilsinler ki şüphesiz ben yakınım, bana dua ettiğinde duacının dileğine karşılık veririm. Şu halde benim davetime gelsinler ve bana iman etsinler ki doğru yolu bulalar."⁹ buyurarak kulların isteklerini ve ihtiyaçlarını kendisinden talep etmelerini ister.

Fransız yazar Alexis Carrel 'La Priere (Dua) adlı kitabında duanın önemini şöyle açıklamaktadır: "Dua, ilâhî yardımın gelmesi için başvuru olan genel bir rûhî mekanizmadır ve insanın yaratıcısına doğru yaklaşma isteğini ifade eder. Bu yönüyle dua, insan zihninin maddî olmayan âleme doğru çekilmesi, ruhun Allah'a (c.c) doğru yükselişi, hayat denilen mucizeyi yaratan varlığa karşı aşk ve tapınma ifadesidir; her şeyi yaratan, en üstün kemal, kudret, kuvvet ve güzellik kaynağı, herkesin kurtarıcısı olan görülmez bir varlıkla münasebete geçmek için yapılan bir gayrettir."¹⁰

Biz müslümanlar, tüm istek ve niyazlarımızı dua aracılığıyla Rabbimize (c.c) iletir ve iletişime geçeriz. İçinde bulunduğumuz sıkıntıların giderilmesi, günahlarımızın ve kusurlarımızın bağışlanması, ilahi musibetler karşısında imtihanı

⁶ e-Heysemî Ebü'l-Hasen Nürüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Süleymân, *Mecme'uz-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid* Çev. Hüseyin Yıldız vd., İstanbul, Ocak Yayıncılık, 2015, Ed' iye, 2

⁷ İbni Mace, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce e-Kazvîni, *Süneni İbni Mâce* Çev. Haydar Hatipoğlu, İstanbul, Kahraman Neşriyat, 1982, No:1

⁸ Enam 6/63

⁹ Bakara 2/186

¹⁰ Alexis Carrel, *Dua*, Çev. Kerim Güney, İstanbul, Bir Yay. 1983, s.6

geçebilme ve ibadetleminizin kabul olması için kendisinden başka ilah bulunmayan âlemlerin Rabbi Yüce Allah'a yalvararak niyazlarımızı O'na arz ederiz.

Duanın İnsan Psikobjisi Üzerindeki Etkisi: Dünyada kendisine akıl, güç, kuvvet ve kudret verilen insanlar her şeye güç yetiremeyen, sınırlı güce sahip olan bir varlıktır. Zaman zaman üstesinden gelemeyeceği sıkıntılar, hastalıklar ve musibetlerle karşı karşıya kalabilmektedir. İnsan bu gibi durumlarla karşılaştığı zaman, fitratı gereği kendisinden daha yüce olan bir güce sığınır ve ondan yardım ister. Allah'a (c.c) inanmayan insanlar bile darda kaldıkları durumlarda yüce bir varlığa/tanrıya dua ederler. Çünkü dua etmek bir ihtiyaçtır ve bu ihtiyacı herkes hisseder. Dua ettiğinde, olaylar karşısında yalnız olmadığını, sığınabileceği bir yüce varlığın bulunduğunu ve kendisini koruduğunu bilir. Yüreğinde huzur ve mutluluk duyar. Sıkıntılarının hafiflediğini hisseder. Günlük yaşamın stres ve kargaşasından uzaklaşır. Kendisini kontrol etmeyi ve hadiselerle olumlu bakmayı öğrenir. Böylece varlık sebebini öğrenip kendisine ve çevresine faydalı bir insan olmayı başarır.

“Tatmin edilmemiş sonsuz istek ve arzularımız şuur altına atılarak bizde umulmayan zamanlarda çeşitli buhranlara, iç sıkıntılara yol açar. Dua ile en gizli, en mahrem duygularımızı dile getirir, içimizi boşaltır, ümidimizi kuvvetlendirir, korkularımızı hafifletiriz. Dua, içimize eşsiz bir rahatlık verir, gerginliklerimizi giderir. Dua ile kendimizi Allah'a(c.c) daha yakın hissederiz. Duasız bir insan, ışısız bir mahzene benzer. Duasız insan, yalnızlığın karanlık hapisanesi içinde çırpınan bir zavallıdır. Dua ile benlik duvarlarını aşabiliriz. Çünkü dua, engel ve uzaklık tanımaz. Zaman ve mekânlar ona engel olamaz. Dua ile sonsuz aczimizi yüce Allah'ın (c.c)sonsuz kudretine bağlama saâdetine ereriz. Dua ile ruh gücümüzü kanatlandırırız. Duada iç varlığımız aydınlanır. Duada kendi gücümüzle değil; Allah'ın (c.c)sonsuz gücüyle iç ve dış düşmanlarımıza meydan okuruz.

İbadet yapmamak ve dua etmemekten dolayı ruhları aç kalan nice insanlar vardır ki, uygarlığın bütün lüks ve konforu, ellerindeki servet ve imkânlar onları mutlu edememiştir. Huzurdan yoksun olan bu zavallılar, vicdanlarıyla baş başa kalmaktan korkarlar. Onların çalgınca eğlence ve kahkahaları iç varlıklarında tutuşan yangını maskeleyebilir, kendilerini için için kemirmekten asla kurtaramaz. Hatırdan hiç çıkarmamak gerekir ki, ruhun da beden gibi birçok ihtiyacı vardır. Bu hususları gözden uzak tutan yanlış düşünce ve tavırlar, bugün insanlığı buhranlara

sürüklemekte, kıvrandırmakta, onu gönül huzurundan yoksun bırakmakta ve felâketine yol açmaktadır. İçimiz iman nuruyla parlamadıkça, ruh yaralarına merhem olan ilâhî emirler yerine getirilmedikçe, ibâdet ve dualarla içimizi aydınlatmadıkça ne içimizin kasveti kaybolur, ne de dünya ve âhiret mutluluğuna kavuşabiliriz.”¹¹

Risale-i Nur külliyyatı müellifi Said Nursi, duanın insan hayatı üzerindeki olumlu etkisini şöyle ifade etmektedir: “Duanın en güzel, en lâtîf, en leziz, en hazır meyvesi, neticesi şudur ki: Dua eden adam bilir ki, birisi var; onun sesini dinler, derdine derman yetiştirir, ona merhamet eder. Onun kudret eli her şeye yetişir. Bu büyük dünya hanında o yalnız değil; bir Kerîm Zat var, ona bakar, ünsiyet verir. Hem onun hadsiz ihtiyaçlarını yerine getirebilir ve onun hadsiz düşmanlarını def edebilir bir Zâtın huzurunda kendini tasavvur ederek bir ferah, bir inşirah duyup, dünya kadar ağır bir yükü üzerinden atıp Elhamdü lillâhi Rabbi'l-Âlemîn der.”¹²

¹¹ Abdullah Aymaz, *Psikolojik ve Sıhî Açardan İbadet*, Nil Yayınları, 2000, s. 72.

¹² Said Nursi, *Mektûbâf* İstanbul, Envar Neşriyat, 1996, s.302

1. BÖLÜM

KUR'AN'DA DUASI YER ALAN PEYGAMBERLERİN HAYATLARI VE SOSYAL ÇEVRELERİ

1.1 Peygamber ve Dua

Yüce Rabbimiz insanoğlunu yeryüzünün halifesi olarak yaratmış, akıl nimeti bahşederek iyiyi kötüden ayırt etmesini, hayırlı ve faydalı işler yapmasını ve böylece dünya-ahiret saadetini elde etmesini tavsiye etmiştir. İnsanlığın bu saadete ulaşması için ona, kitap ve peygamber göndermek suretiyle bu yolu kolaylaştırmıştır.

İnsanlığın Allah (c.c) inancından uzaklaştığı, kötülükte sınır tanımadığı, hak ve adaletin unutulduğu zamanlarda hidayet ve rahmetöncüleri olan peygamberler, insanlığı yeniden tevhit inancına, huzur ve selamete ulaştırmaya çalışmışlardır. Ahlak, inanç, ibadet, şükür, sabır vb. konularda ümmetlerine örnek olan peygamberler dua konusunda da en güzel örneği teşkil etmişlerdir.

Gönderildikleri ümmetleri hak yola davet eden peygamberler, zaman zaman çeşitli eziyetlere, saldırı ve baskılara maruz kalmışlardır. Böylesi durumlarda tevhit inancını haykırmaya, hakaret ve baskılara göğüs germeye devam eden peygamberler, yüce yaratıcıya dua etmeye devam etmişlerdir.

1.2 Kur'an'da Duası Geçen Peygamberler

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabbimiz “*Her millet için mutlaka bir uyarıcı (peygamber) bulunmuştur*”¹³ buyurarak her kavme peygamber gönderildiğini bize bildirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de, insanlığa rahmet olarak gönderilen

¹³ Fatır, 35/24

peygamberlerden yirmi beş tanesinin ismizikredilmiştir. Peygamber Efendimizin (s.a.s) bir hadisi şerifinde bu sayı, yüz yirmi dört bin¹⁴ olarak zikredilmiştir.

İsimleri Kur'an-ı Kerim'de zikredilen bu peygamberlerden on sekiz tanesinin duaları bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de duası bulunan peygamber şunlardır:

Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. Lut, Hz. Yakup, Hz. Yusuf, Hz. Eyyüb, Hz. Şuayb, Hz. Musa, Hz. Harun, Hz. Yunus, Hz. Davud, Hz. Süleyman, Hz. Zekeriyya, Hz. İsa ve Hz. Muhammed (s.a.s)

Hz. İdris, Hz. İshak, Hz. Salih, Hz. Zülkifl, Hz. İlyas, Hz. Elyasa, Hz. Lokman, Hz. Üzeyr, Hz. Zülkarneyn ve Hz. Yahya'nın (a.s) Kur'an-ı Kerim'de isimleri zikredildiği halde duaları bulunmamaktadır.

Yüce kitabımız Kur'an'da duaları zikrolunan peygamberlerin dualarına geçmeden önce, bu peygamberlerin kısaca hayatlarına ve yaşadıkları sosyal çevrelere göz atacağız.

1.3. Hz. Âdem (a.s)

Yüce Allah'ın, yeryüzünün halifesi olarak yaratıp kendi ruhundan üflediği Hz. Âdem (a.s), ilk insan ve ilk peygamberdir. Aynı zamanda ilk dua eden ve ilk tövbe eden kişidir.

Yüce Allah meleklerle, “*Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım*” dediğinde melekler, “*Biz seni hamd ile tesbih ve takdis ederken, yeryüzünde fesat çıkarıp bozgunculuk yapacak ve kan dökecek birisini mi yaratacağız*” dediler. Allah (c.c) onlara “*Ben sizin bilmediklerinizi de bilirim*”¹⁵ dedi. Âdem'i (a.s) yaratıp kendi ruhundan üfleyen Allah Teâlâ, Âdem'e (a.s) her şeyin ismini¹⁶ öğretti. Bunları meleklerle sorunca “*Biz, senin bize öğrettiklerinden dışındır şey bilemeyiz*”¹⁷

¹⁴ İbn Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbeleş-Şeybânî el-Mervezî, *el-Müsned* Çev. Zekeriya Yıldız vd., İstanbul, Ocak Yayıncılık, 2013, s.265-266

¹⁵ Bakara, 2/30

¹⁶ Bakara, 2/31

¹⁷ Bakara, 2/32

dediler. Âdem (a.s) bütün eşyaların isimlerini haber verince, Allah (c.c) meleklerle, “Sizin bilmediklerinizi de ben bilirim, dememiş miydiniz?”¹⁸ buyurdu.

Allah Teâlâ, meleklerle Âdem’e (a.s) secde etmelerini emretti. Bu emri alan bütün melekler anında secde ettiler.¹⁹ Fakat ateşten yaratılan ve aslı cin olan²⁰ şeytan, kibirlenerek Âdem’e (a.s) secde etmeyi kabul etmedi. Kendisinin ateşten, Âdem’in (a.s) ise topraktan yaratıldığını,²¹ ateşin topraktan üstün, dolayısıyla kendisinin Âdem’den (a.s) daha hayırlı olduğunu iddia ederek Allah’ın (c.c) bu emrine isyan etmiştir.

Yüce Allah, beşerin babası olarak yarattığı Âdem’e (a.s), sükûnet ve yalnızlığını gidermek üzere eş olarak Hz. Havvâ’yı bahşetmiştir. Allah Teâlâ Hz. Âdem (a.s) ve Hz. Havva’nın cennette yaşamalarına izin vererek, cennet nimetlerinden diledikleri gibi bolca yiyebileceklerini, fakat yasaklanan ağaca yaklaşmamalarını emretti.²²

Allah (c.c) “İblis sizin apaçık düşmanınızdır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın”²³ buyurarak Hz. Âdem (a.s) ve Hz. Havva’yı şeytanın tuzaklarına karşı uyarmıştır. Şeytan ise Hz. Âdem (a.s) ve Hz. Havva’ya “Rabbiniz size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedi yaşayanlardan olursunuz diye yasakladı” Bununla birlikte “Onlara, Ben gerçekten sizin iyiliğinizi isteyenlerdenim diye de yemin etti”²⁴ Hz. Âdem (a.s) ve Hz. Havva şeytana uyararak cennette yasaklanan ağacın meyvesinden yediler. Böylece şeytanın tuzağına düşerek Rablerinin emrine karşı geldiler ve cennetten çıkarıldılar.²⁵

Yaptıkları hatadan pişmanlık duyan Hz. Âdem (a.s) ve Hz. Havva nasıl tövbe edeceklerini bilmiyorlardı. Âdem (a.s) Rabbinden (c.c) bazı kelimeler öğrendi. Öğrendiği bu kelimelerle, eşi ile birlikte Allah’a (c.c) iltica etti.²⁶ “Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan

¹⁸ Bakara, 2/33

¹⁹ Bakara, 2/34

²⁰ Kehf, 18/50

²¹ Araf, 7/12

²² Bakara, 2/35

²³ Taha, 20/117

²⁴ Araf, 7/21

²⁵ Bakara, 2/36

²⁶ Bakara, 2/37

edenlerden oluruz.²⁷ Yüce Allah (c.c), Âdem'in (a.s) yaptığı hatadan dolayı pişmanlık duyup mahzun olduğunu görünce, onun tevbesini²⁸ kabul etti.

Cennetten çıkarılan Hz. Âdem (a.s) ve Hz Havva yeryüzüne yerleştiler. Bir süre sonra, insanlığın atası olan bu aileye evlatlar bahşedildi. İlk peygamber Âdem (a.s) zamanla çoğalan evlatlarının, şeytana uyup doğru yoldan sapmamaları için onlara tebliğde bulunmuştur.

Rivayetlere göre Âdem (a.s), çocukları arasında çıkan bir anlaşmazlık neticesinde çocuklarından Allah'a (c.c) kurban takdim etmelerini istedi. Allah Teâlâ, "Hanginizin kurbanını kabule şayan görürse, onun istediği olsun",²⁹ dedi Habil ve Kabil Allah'a (c.c) kurbanlarını takdim ettiler. Sunabileceği en iyi kurbanı sunan Habil'in kurbanı Allah (c.c) tarafından kabul görünce, malının bozuk ve değersiz olanını Allah'a (c.c) sunan Kabil'in kurbanı kabul edilmedi³⁰

Bu olaydan sonra kardeşi Habil'e karşı kin ve nefreti artan Kabil, fırsatını bulduğu bir anda kardeşini öldürdü.³¹ Böylece yeryüzünde ilk cinayet, Hz. Âdem'in (a.s) çocukları arasında işlendi. Hz. Âdem (a.s), oğlunun öldürülmesine çok üzüldü ve kardeş katili olan oğlu Kabil'i yurdundan kovdu³²

İlk insan ve ilk peygamber olan Âdem'e (a.s) on sahifelik bir kitap vahyedilmiştir.³³ Kendi çocuklarına peygamberlik yapan Âdem (a.s) bin yaşında vefat etmiştir.³⁴

İnsanoğlunun atası olan Âdem (a.s) ilk defa hata (zelle) işleyen, fakat işlediği hatada ısrar etmeyen ve tövbe eden ilk kişidir. Allah Teâlâ tarafından tövbesi kabul edilen ilk insandır.

²⁷ Araf, 7/23

²⁸ Taha, 20/122

²⁹ İbnü'l-Esir, Ebü'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî, *el-Kamil Fi't-Tarih*, Çev. M. Beşir Eryarsoy vd., İstanbul, Ocak Yayınları, 2016, c.1 s.43

³⁰ Maide, 5/27

³¹ Maide, 5/2731

³² Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. *Cemârih-i Taberî*, Çev. M. Faruk Görtünca, İstanbul, Sağlam Yayınevi, 2010, c.1, s.72

³³ Taberi, *Tarih*, c.1, s.161

³⁴ İbn Hanbel, c.1, s.299

1.4. Hz. Nuh (a.s)

İnsanlığın ikinci atası³⁵ olarak kabul edilen Hz. Nuh (a.s), Kur'an-ı Kerim'de Rabbimizin(c.c) "*Alemlere üstün kıldığımız peygamberlerden*³⁶" "*Çok şükreden bir küll*³⁷", "*Nuh'a selam olsun*³⁸" iltifatlarına mazhar olmuştur. Hz. Nuh (a.s), Peygamberimizin hadisşerifinde ifade ettiği "ulu'l-azm"³⁹ diye kabul edilen beş büyük peygamberden birisidir.⁴⁰

Putperest bir kavim olan ve Vedd, Süva', Yağus, Yauk ve Nesr⁴¹ adlı putlara tapan kavim peygamber olarak gönderilen Hz. Nuh (a.s), kavmine putları ilah edinmeyi terk etmelerini ve Allâh (c.c) kulluk etmelerini istemiştir. Aksi takdirde Allah'ın (c.c) göndereceği bir azapla⁴² helak olacaklarını onlara tebliğ etmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de dokuz yüz eli sene⁴³ hayat sürdüğü ifade edilen Hz. Nuh'un (a.s), hayatının büyük kısmını kavmini tevhit inancına davet ederek geçirmiştir. Onun bu davetine kavminin büyük kısmı uymadığı gibi, karısı ve oğlu da uymadı. Kavmi, ona iman etmediği gibi sapıklık ve yalancılıkla itham etti. Tebliğ vazifesinden vazgeçmemesi halinde yurdundan sürmekle tehdit etti. Hz. Nuh (a.s) bütün baskı ve tehditlere rağmen peygamberlik görevini yapmaya, kendisini yalanlayan insanları hak dine davet etmeye devam etti.

Hz. Nuh (a.s) kavmine, iman etmediklerita takdirde Allah'ın (c.c), onları bir azap ile helak edeceğini söylediğinde, onlar, "Eğer doğru söylüyorsan bizi tehdit ettiğin azabı getir de görelim", diye karşılık verdiler. Bütün çabasına rağmen iman etmeyenve küfürde inat eden kavminebeddua etmekten başka bir çaresi kalmayan Hz. Nuh (a.s), "*Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerdenhiç kimseyi bırakmâ!*⁴⁴ dedi.

³⁵ Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıçı, İ.Kâfi Dönmez ve Sadrettin Gümüş, *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Ankara, DİB Yayınları, 2007, c.5 s.254255

³⁶ Al-i İmran, 3/33

³⁷ İsra, 17/3

³⁸ Saffat 37/79

³⁹ el-Nişâbü'rî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim, *el-Müstedrek* Çev. M. Beşir Eryarsoy, Konya, Konevi Yayınları, 2013, c.2 s.546

⁴⁰ Ömer Faruk Harman, "Nuh," *DİA*, 1. Baskı, 2007, c.33 s.226

⁴¹ Nuh, 71/23

⁴² Araf, 7/59

⁴³ Ankebut, 29/14

⁴⁴ Nuh, 71/26

Allah Teâlâ, Hz. Nuh'a (a.s) bir gemi inşa etmesini⁴⁵ ve emri geldiğinde kendisine iman edenleri bu gemiye bindirmesini buyurdu. Ad kavmi gemi inşa eden Hz. Nuh (a.s) ile alay ediyordu Geminin yapımı bittiğinde “*Nuh (a.s) dedi ki: Gemiye binin! Onun yüzüp gitmesi de, durması da Allah'ıdır.*”⁴⁶ Gemi, gökten yağın yağmurlar ve yerden fıskıran sularla bir andahareket etmeye başladı. Hz. Nuh'a (a.s) iman edip gemiye binenler dışında herkes boğulup helak oldu. Hz.Nuh (a.s) ve beraberindekileri taşıyan gemi uzun bir yolculuktan sonra Cudi⁴⁷ dağı üzerinde durdu Hz.Nuh (a.s), tufandan sonra kavmini o beldeye yerleştirip, onların arasında peygamberlik yapmaya ve onları irşad etmeye devam etmiştir.

1.5. Hz. Hûd (a.s)

Hz. Hud'un (a.s) kavmi olan Ad,Hz. Nuh'un (a.s) kavminden sonra ilk defa put heykelleri yapıp onlara tapmışlardır.⁴⁸ İnsanlığın kurtuluşu için gönderilen bütün peygamberlerin yaptığı gibi Hz.Hud (a.s) da kavmini Allah'ın (c.c) birliğine iman etmeleri ve O'ndan başka hiçbir şeye kulluk etmemeleri için uyarmıştır.⁴⁹

Nuh tufanından sonra bir süre tevhit inancı üzere yaşayan insanlar, yeryüzünde çoğalıp dağılınca, tekrar hak yoldan sapmaya ve putlara tapmaya başladılar. Kendilerine peygamber olarak gönderilen Hz. Hud'u (a.s), beyinsizlikle⁵⁰ itham edip yalanlandılar. Hz. Hud (a.s), Allah'ı (c.c) ve ayetlerini inkâr eden, putlara ibadet etmeyi sürdüren bu kavme, iman etmemeleri halinde başlarına acıklı bir azap geleceğini bildirdi. Bu azap tehdidine inanmayan ve yalanlayan Ad kavmi, vaad edilen azabın bir an önce getirilmesini istediler.⁵¹

Ad kavmine Allah'ın (c.c) azabı, önce uzun süren bir kuraklıkla başladı. Yıllar süren bu kuraklıkla perişan oldular. Azap vakti geldiğinde kendilerine doğru gelen bir bulutu yağmur bulutu sanıp sevindiler.⁵² O bulut yıllardır Hz. Hud'un (a.s)

⁴⁵ Hud, 11/27

⁴⁶ Hud, 11/41

⁴⁷ Ankebut, 29/44

⁴⁸ İbn Kesir, İmâduddîn Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer, *Peygamberler Tarihi* Çev. Mahmud Varhan ve Hasan Ali Saygın, İstanbul, Polen Yayınları, 2011, s.9

⁴⁹ Araf, 7/65

⁵⁰ Araf, 7/66

⁵¹ Araf, 7/66-71

⁵² Ahkaf, 46/24

onları uyardığı azabın ta kendisiydi. Bir anda kasırgaya dönüşen o bulut iman etmeyen müşrikleri elim bir şekilde helak etmiştir.⁵³

Hz. Hud (a.s) ve kendisine iman eden müminler, Allah'ın (c.c) rahmetiyle bu büyük azaptan kurtulmuşlardır.⁵⁴

1.6 Hz. İbrahim (a.s)

Kur'an-ı Kerim'de en güzel duaları zikredilen peygamberlerden olan, yata boyunca Hanif⁵⁵ olarak yaşamış, kendisini putlardan uzak tutmuş, Yüce Allah'ın "Ben seni insanlara önder yapacağım"⁵⁶ dediği ve "Allah'ın kendisine dost edindiği"⁵⁷ Hz. İbrahim (a.s)'dir. Ayrıca Rabbimizin (c.c), "İbrahim cidden ağırbaşlı, hassas ruhlu, kendini Allâh vermiş biri"⁵⁸, "İbrahim'e selam olsun"⁵⁹, "Güçlü ve basiretli kullarımızda"⁶⁰ iltifatlarına mazhar olmuştur.

Hz. İbrahim (a.s) doğmadan önce Nemrut bir rüya görür. Rüyasında gökyüzünde doğan bir yıldızın parlaklığı, ay ve güneşin parlaklığını bastırıyordu. Bu rüyayı kâhinlere yorumlatan Nemrut'a, yakın bir zamanda senin ülkende doğacak bir çocuk, senin ilahlığını kabul etmeyecek, senin saltanatının son bulmasına ve senin ölümüne sebep olacak,⁶¹ dediler.

İlahlık iddiasında bulunan Nemrut, doğacak bütün erkek çocukların öldürülmesini emretti. Bu sırada Hz. İbrahim'e (a.s) hamile olan annesi, hamileliğini herkesten gizleyerek, onu gizlice bir mağarada doğurmuştur.⁶² Hz. İbrahim (a.s), mağarada, bir günde, bir haftalık gibi, bir haftada, bir aylık gibi, bir ayda, bir yıllık gibi hızlı büyüyordu.⁶³

Birkaç yıl sonra rüyasının gerçekleşmediğini gören Nemrut, erkek çocuklarının öldürülmesi kararından vazgeçti. Artık Hz. İbrahim (a.s), evine

⁵³ Ahkaf, 46/25

⁵⁴ Araf, 7/72

⁵⁵ İbn Kesir, *Peygamberler Tarihi*s.9

⁵⁶ Bakara 2/124

⁵⁷ Nisa, 4/125

⁵⁸ Hud, 11/75

⁵⁹ Saffat 37/109

⁶⁰ Sad,38/45

⁶¹ Taberi, *Tarih*, c:1 s:121

⁶² Taberi, *Tarih*, c:1, s:120

⁶³ M.Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi*Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2015, c.1, s.144

dönebilecekti. Henüz bir çocuk olan Hz.İbrahim (a.s), annesine, “Benim Rabbim(c.c) kimdir, beni kim yarattı, sizin Rabbiniz(c.c) kimdir?” şeklinde sorular soruyordu. Fakat aldığı cevaplar onu tatmin etmiyordu. Gördüğü bütün mahlûkat hakkında düşüncelere dalıp “Bunları yaratan bir ilah olmalı” diyordu. O, önce yıldızı, ayı ve güneşi ilah sanmış, ama bütün bunların batıp kaybolduklarını görünce “*Ben batan şeyleri sevmem*” diyordu. Hz. İbrahim (a.s), kendisini yaratan Yüce Rabbini aramaya devam ediyordu. Sonunda doğruyu buldu ve bütün bunları yaratan Allah’a (c.c) yöneldi.⁶⁴

Henüz genç yaşta olan Hz. İbrahim’in (a.s) gönlü, insanların putlara tapmasına razı olmuyordu. Babasına ve insanlara: “*Size faydası ve zararı dokunmayan putlara neden tapıyorsunuz da, sizleri yaratan rabbinize iman etmiyorsunuz?*”⁶⁵ diyerek, insanları âlemlerin Rabbine (c.c) iman etmeye davet ediyordu.

Hz. İbrahim’in (a.s) putlara karşı söylemleri halk arasında dolaşmaya başladı. İnsanların puthanede olmadığı bir günde, puthanedeki bütün putları kırdı.⁶⁶ Bu olaydan sonra Nemrut Hz. İbrahim’den (a.s) haberdar oldu. Hz. İbrahim’i (a.s) sorgulayan ve onun putları ilah olarak kabul etmediğini anlayan Nemrut, onun ateşe atılarak yakılmasını emretti.⁶⁷ Bir mancınık aracılığıyla ateşe atılan Hz. İbrahim (a.s) için ateşe şöyle emredildi; “*Biz de, Ey ateş dedik, İbrahim’e karşı serin ve zararsız ol*”.⁶⁸ Böylece ateş İbrahim (a.s) için esenlik oldu.

Ateşin yakmadığı Hz. İbrahim’in (a.s), canlı ve sapa sağlam bir vaziyette ateşten çıktığını gören insanlardan bazıları ona iman ettiler. Hz. İbrahim (a.s) kendisine iman edenlerle birlikte⁶⁹ oradan ayrılarak Şam bölgesine hicret etti.⁷⁰ Buradan da Mısır’a yerleşmiştir.⁷¹

⁶⁴ Enam, 6/75-79

⁶⁵ Enbiya, 21/66

⁶⁶ Enbiya, 21/58

⁶⁷ Enbiya, 21/68

⁶⁸ Enbiya, 21/69

⁶⁹ Meryem, 19/49

⁷⁰ Yakubi, Ahmed b. Ebi Yakub, *Tarihü'l- Yakubî* Beyrut, Alemler Müessesesi, 1993, c.1, s.22

⁷¹ İbn Sa’d, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa’d b. Menî’ el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî, *Kitâbü't-Tabakâtü'l-Kebîr*, Çev. Adnan Demircan, İstanbul, Siyer Yayınları, 2016, c.1, s.125

HZ. İbrahim (a.s), önce amcası Haran'ın kızı⁷² Hz. Sare ile, daha sonra da kendisine hediye edilen Hz. Hacer ile evlenmiştir. Hz. İbrahim'e (a.s) ilerlemiş yaşında Hz. İsmail (a.s) bahşedilmiştir. Hz. İbrahim (a.s) yüz yaşında iken, birinci eşi Hz. Sare'den oğlu Hz. İshak (a.s) dünyaya gelmiştir.⁷³

Allah Teâlâ Hz. İbrahim'e (a.s), eşi Hz. Hacer ve oğlu Hz. İsmail'i (a.s) Mekke'ye götürmesini buyurdu.⁷⁴ Hz. İbrahim (a.s) onları, kimsenin yaşamadığı, ekinlerin yeşermediği bir belde olan bir vadi olan Mekke'ye yerleştirmiştir.⁷⁵

Oğlu Hz. İsmail (a.s) ile birlikte Mekke de yalnız kalan Hz. Hacer'e Allah'ın (c.c) ikramı olarak zemzem suyu lütfedilmiştir. Zemzem suyunun çıkmasıyla artık bu şehir insanların konakladığı ve gelip yerleştikleri bir belde haline gelecekti. Bir süre sonra Cürhümlüler gelip Mekke'ye yerleşmişlerdir. Mekke'nin ilk sakinleri, böylece, Cürhümlüler oldu.⁷⁶

HZ. İbrahim (a.s) Rabbinin (c.c), kendisine bir erkek vlat bahşedilmesi halinde onu Allah'a (c.c) kurban edeceğini vaat etmişti. Rüyasında kendisinden vaadini yerine getirmesi istendi. Hz. İbrahim (a.s), hiç tereddüt göstermeden vaadini yerine getirmek istediğinde durumu oğluna bildirdi. O da babasına: “Allah'ın senden istediğini yap”⁷⁷ dedi.

HZ. İbrahim'in (a.s) kurban etmek istediği oğlu hakkında müfessirler farklı görüşlerde bulunmuşlardır. “Âyette Hz. İbrâhim'e (a.s) müjdelenen ve daha sonra kurban edilmesi istenen bu çocuğun isminin verilmemesi, onun Hz. İbrâhim'in (a.s) Hz. İsmâil (a.s) ve Hz. İshak (a.s) isimli iki oğlundan hangisi olduğu hususunda tartışmalara yol açmıştır. Tevrat'ta onun Hz. İshak (a.s) olduğu bildirilmektedir. (Tekvin, 22/9-13). Taberî, her iki yöndeki rivayetleri aktardıktan sonra kendisi, müjdelenen ve kurban edilmek istenenin Hz. İshak (a.s) olduğunu kabul eder.”⁷⁸

Fahrudin er-Razi “Pek çok haber, koçun boynuzunun, Kâ'be'ye asıldığını bildirmektedir. Böylece, kesilecek olan şahsın, Mekke'de olduğu anlaşılabilir olur.

⁷² Taberî, *Tarih*, c:1, s:24

⁷³ Enbiya 21/ 72

⁷⁴ İbn Sad, c.1, s.50

⁷⁵ İbrahim, 14/37

⁷⁶ Köksal, c.1, s.181

⁷⁷ Saffat, 37/103

⁷⁸ Karaman, vd., c.4, s.54-56

Binâenaleyh, şayet kesilecek şahıs İshak (a.s) olmuş olsaydı, bu kesme işi Şam'da olmuş olurdu.”⁷⁹demektedir.

“Sonuç olarak Saffat suresî 100-101. âyetten anlaşıldığına göre Hz. İbrâhim (a.s)bu duasından sonra ilk oğluna sahip olmuştur. Gerek Tevrat’ın beyanı (Tekvin 16/15-16) gerekse bu sûrenin 112-113. âyetlerinin içeriği, ilk oğulun Hz. İsmâil (a.s) olduğunu gösteriyor. Kurban edilmesi istenen de ilk oğul olduğuna göre bunun Hz. İsmâil (a.s) olması kuvvetle muhtemeldir.”⁸⁰

Yukarıdaki açıklamaya istinaden, kurban edilmek istenen kişinin İsmail (a.s) olduğunu kabul edeceğiz. Oğlu İsmail’i (a.s) kurban etmek için yere yatıran İbrahim’e (a.s) Yüce Allah tarafından: “*Ey İbrahim! Gerçekten sen özüne sadık kaldın!*”⁸¹ buyruldu. “*Biz (oğlunun canına) bedel olarak ona iri bir kurbanlık verdik*”⁸² ayetinden anlaşıldığına göre Hz. İsmail’e (a.s) bedel olarak bir kurbanlık gönderildi. Tefsir rivayetlerine göre bu kurbanlığın koç olduğu ifade edilmektedir. Böylece Hz. İsmail (a.s) kurban edilmekten kurtuldu. Baba oğul peygamberler Allah’a (c.c) olan teslimiyetlerini ve sadakatlerini bir kez daha göstermiş oldular.

Allah Teâlâ, Hz. İbrahim (a.s) ve Hz. İsmail’e (a.s) kendisi için bir beyt (ev) inşa etmelerini emretti. Hz. İbrahim (a.s), Hz. İsmail (a.s) ile birlikte insanlığın ilk mabedi olan Kâbe’yi inşa edip bitirince, Yüce Allah’ın kabul etmesi için dua ettiler.⁸³ Hz. İbrahim’e (a.s) haccın nasıl yapılacağını öğretildi ve ona insanları hacca davet etmesi emredildi.

Hz. İbrahim (a.s), Kudüs yakınlarındaki Halilurrahman beldesinde vefat edip oraya defnedilmiştir.⁸⁴

1.7. Hz. İsmail (a.s)

Hz. İbrahim (a.s) ilerlemiş yaşına rağmen çocuk sahibi olamayınca “*Rabbim! Bana iyilerden olacak bir evlat ver!*”⁸⁵ diye dua etmiştir. “*Bunun üzerine*

⁷⁹ er-Râzî, Ebu Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî, *Mefâtihu'l-Gayb* Çev. Suat Yıldırım ve Lutfullah Cebeci, Ankara, Akçağ Yayınları, 1998, c.18, s.52-57

⁸⁰ Karaman, vd., c.4, s.545

⁸¹ Saffat, 37/105

⁸² Saffat, 37/105

⁸³ Bakara, 2/127

⁸⁴ Köksal, c.1, s.223

kendisine akıllı ve iyi huylu bir erkek çocuğu olacağını müjdeledi⁸⁶ bu yurduğu Hz. İsmail (a.s) bahşedildi. Kur'an-ı Kerim'de; "O gerçekten sözüne sadıktı⁸⁷ "Onları âlemlere üstün kıldık⁸⁸ ve "Rabbinin rızasına eren kimselerden biri olarak⁸⁹ Rabbimiz(c.c) tarafından övülmüştür. Babası Hz. İbrahim'den (sa) sonra kavmine peygamberlik yaptı Hz. İsmail (a.s) hakkında yukarıda bilgi verildiği için burada tekrar edilmeyecektir.

1.8 Hz. Lût (a.s)

Hz. İbrahim (a.s) ile aynı devirde yaşayan Hz.Lut (a.s), Hz. İbrahim'in (a.s) yeğeni olup⁹⁰ ona ilk iman eden ve onunla beraber hicret edenlerde⁹¹ Kur'an-ı Kerim'de; "Âlemlere üstün kılınan peygamberlerden⁹¹, "Lut'u rahmetimize kabul ettik, çünkü o iyilerdendi⁹² övgüleriyle Rabbimizin (c.c) iltifatına mazhar olmuştur.

Hz. Lut (a.s), peygamber olarak gönderildiği kavmini Allah'a (c.c) inanmaya çağırdı. Bütün baskı ve tehditlere rağmen yaptığı peygamberlik vazifesi için onlardan herhangi bir ücret istemediğini, mükâfatının yalnızca Allah'a (c.c) ait olduğunu söyledi. Peygamber olarak gönderildiği kavminden ona, az sayıda kişi iman etmişti. Hz. Lut'a (a.s) iman etmeyenler arasında kansı da vardı.⁹³

Hz. Lut'un (a.s) kavmi, daha önce hiçbir kavmin yapmadığı bir çirkinliği, rezilliği yapıyordu. Onlar, kadınları bırakıp erkeklerle cinsi münasebete giriyorlardı.⁹⁴ Kavmini, bu çirkinlikten vazgeçmemeleri halinde, daha önceki milletlerin başına gelen azabın benzeri bir azapla helak olacakları konusunda uyardı. Bu uyarıları dikkate almadıkları gibi, Hz. Lut'u (a.s) kovmakla, sürgün etmekle tehdit ettiler.

Peygamberlerini yalanlayan ve onun yaptığı uyarılara rağmen yaptıkları çirkinlikleri devam ettiren bu kavim Hz. Lut'un (a.s) bedduası üzerine Allah (c.c)

⁸⁵ Saffat 37/100

⁸⁶ Saffat 37/101

⁸⁷ Meryem 19/54

⁸⁸ Enam 6/86

⁸⁹ Meryem 19/55

⁹⁰ İbn Sad, c.1, s.54

⁹¹ Enam 6/86

⁹² Enbiya 21/75

⁹³ Hicr, 15/60

⁹⁴ Araf, 7/81

tarafından azaba uğratıldı.⁹⁵ Bu azgın kavim, kendilerine Allah'ın (c.c) azabını getirmekle görevli erkek suretindeki meleklerle bile, kötü niyetle yaklaşmaya çalıştılar.⁹⁶

Sabah güneş doğarken şiddetli bir ses ile gökten üzerlerine yağın pişirilmiş taşlarla helak edildiler.⁹⁷ Hz. Lut (a.s) kendisine iman eden birkaç müminle birlikte oradan hicret ederek İbrahim'in (a.s) yanına yerleşmiştir.

1.9. Hz. Yâkub (a.s)

Hz. İbrahim'in (a.s) torunu, Hz. İshak'ın (a.s) oğlu, İsrailoğullarının atası Hz. Yakub (a.s), Kur'an-ı Kerim'de "*Salih kimselerden*"⁹⁸, "*Güçlü ve basiretli kullarımızdan*"⁹⁹ ve "*Katımızda hayırlı ve seçkin kimselerden*"¹⁰⁰ diye övgüyle bahsedilmiş peygamberlerdendir.

Babası Hz. İshak (a.s) gibi peygamber olan Hz. Yakub (a.s), Mısır'a yerleşmeden önce Kudüs'te yaşamıştır. Oğlu Hz. Yusuf (a.s) ve ardından Bünyamin'in firakıyla mahzun olan ve ağlamaktan gözlerini kaybeden Hz. Yakub (a.s)¹⁰¹, yıllar sonra gözlerine de oğluna da tekrar kavuşmuştur. Mısır'da maliye veziri olan oğlu Hz. Yusuf'un (a.s) yanında yıllarca kalan Hz. Yakub (a.s) vefat etmeden önce çocuklarına, Allah'a (c.c) ibadet etmelerini, hak ve adaletten ayrılmamalarını tavsiye ederek vefat etmiştir.¹⁰²

1.10 Hz. Yusuf(a.s)

Kur'an-ı Kerim'deki en güzel kıssalardan¹⁰³ biri olan Yusufun (a.s) kıssası bizler için ibretlerle doludur. Bir peygamber çocuğu olan Yusuf (a.s), kardeşleri tarafından kuyuya atıldı, esir pazarında köle diye satıldı, zindanlara düştü ama hiçbir zaman Allaha (c.c) olan teslimiyetini ve sadakatini elden bırakmadı. İyilerin

⁹⁵ Ankebut, 29/30

⁹⁶ Hicr, 15/68

⁹⁷ Hud, 11/82

⁹⁸ Enbiya 21/72

⁹⁹ Sad 38/45

¹⁰⁰ Sad, 38/47

¹⁰¹ Yusuf, 12/84

¹⁰² Bakara, 2/133

¹⁰³ Yusuf, 12/3

mükâfatını hiçbir zaman zayi etmeyen Yüce Allah, Hz. Yusuf'u (a.s) bu sabır ve sadakatinden dolayı zindanlardan çıkarıp sultan yaptı.

Hz. Yakub'un (a.s) on iki oğlundan biri olan Hz. Yusuf (a.s), bir gün rüyasında on bir yıldız ile birlikte güneş ve ayın kendisine secde ettiğini gördü.¹⁰⁴ Rüyasını babasına anlattı. Babası Hz. Yakub (a.s), kardeşlerinin bir kötülük yapmasından korktuğu için Hz.Yusuf'a (a.s) rüyasını kardeşlerine anlatmamasını tembihledi.¹⁰⁵ Babalarının Hz. Yusuf'u (a.s) kendilerinden daha çok sevdiğini düşünen Hz. Yakub'un (a.s) oğulları, ondan kurtulmak ve babalarının sevgisini kendilerine çekmek için¹⁰⁶ onu kuyuya attılar.¹⁰⁷ Yoldan geçen bir kervanın sucusu tarafından kuyudan çıkartılarak birkaç dirheme köle diye satıldı.¹⁰⁸

Köle pazarında Vezir'in karısı tarafından satın alınan¹⁰⁹ Hz. Yusuf (a.s) sarayda yetişir. Vezir'in karısı Züleyha Hz. Yusuf'a (a.s) âşık olur. Bir gün Züleyha Hz. Yusuf'a (a.s) çirkin bir teklifle gelir, ama Hz. Yusuf (a.s) "Allah'a sığınırım" diyerek ondan kaçınır.¹¹⁰ Suçsuz olmasına rağmen hapis hayatını tercih ederek kötülüklerden uzak durmaya çalışır.¹¹¹

Hapiste yıllarca kalan ve Yüce Allah tarafından rüya tabirleri ilmine sahip kılınan Hz. Yusuf (a.s), hapisterüyasını yorumladığı bir gencin hapisten çıktıktan sonra Vezir'in yanında önemli bir vazifeye (vezire şarap sunma) atanacağını bildirmiştir.¹¹² Ona efendinin yanında beni hatırlat demesine rağmen şeytan ona Hz. Yusuf'u (a.s) unutturdu¹¹³.

Günün birinde Vezir'in karmakarışık bir rüya görmesi ve tabircilerin işin içinden çıkamaması¹¹⁴ üzerine o genç: "Ben bu rüyayı yorumlayacak birini biliyorum"¹¹⁵ diyerek Hz. Yusuf'u (a.s) hatırladı. Böylece Hz. Yusuf (a.s) hapisten

¹⁰⁴ Yusuf, 12/4

¹⁰⁵ Yusuf, 12/5

¹⁰⁶ Yusuf, 12/8

¹⁰⁷ Yusuf, 12/15

¹⁰⁸ Yusuf, 12/20

¹⁰⁹ Yusuf, 12/21

¹¹⁰ Yusuf, 12/23

¹¹¹ Yusuf, 12/33

¹¹² Yusuf, 12/41

¹¹³ Yusuf, 12/42

¹¹⁴ Yusuf, 12/43

¹¹⁵ Yusuf, 12/45

çıkarak Vezir'in rüyasını yorumladı.¹¹⁶ Vezir'in karısının itiraf etmesiyle¹¹⁷ Hz. Yusuf'un (a.s) yıllardır hapiste suçsuz yere tutulduğu da anlaşıldı.

Hz.Yusuf'un (a.s) "*Beni memleketin hazineleri üzerinde memur ettiler!*"¹¹⁸ teklifi Vezir tarafından kabul gördü. O kuyulardan, esaretten, hapisten sonra Allah'ın (c.c) lütfu ile Mısır'da önemli bir vazifeye (hazine/maliye bakanlığına) atanmıştır.

Hz. Yusuf (a.s) Mısır'ın hazinelerine yetkili kılındıktan sonra,¹¹⁹ çevre ülke ve şehirlerde kıtlık çeken insanlar, belirli bir ücret karşılığında gelip ondan erzak temin ediyorlardı. Hz. Yakub (a.s) da oğullarına bir miktar sermaye vererek onları Mısır'a erzak temini için gönderdi. Kardeşleri Mısır'a gelip Hz. Yusuf'un (a.s) huzuruna çıkınca, Hz. Yusuf (a.s) onları hemen tanıdı,¹²⁰ fakat onları yıllar önce kuyuya attıkları kardeşleri Hz. Yusuf'u (a.s) tanıyamadılar. Hz. Yusuf (a.s) onların yükünü hazırlattıktan sonra sermayelerini de gizlice yüklerinin arasına koydu.¹²¹ Onları sarayda ağırlayarak ikramda bulundu. Hz. Yusuf (a.s) bir dahaki gelişlerinde diğer kardeşlerini de getirmeleri¹²² halinde daha fazla erzak alacaklarını söyleyerek memnun bir şekilde yurtlarına geri gönderdi.

Yurtlarına büyük miktarda erzakla dönmenin sevincini yaşayan Hz.Yakub'un (a.s) oğulları, yüklerini indirip de içinde sermayelerini de gördüklerinde sevinçleri ikiye katlandı. Babalarına, Mısır'daki Melik'in iyi biri olduğunu, kendilerine ikramda bulunduğunu ve kardeşleri (Bünyamin)'i götürmeleri halinde¹²³ daha fazla erzakla döneceklerini söylediler. Hz. Yakub (a.s), yıllar önce Hz. Yusuf'un (a.s) başına gelenlerden dolayı onu (Bünyamin'i) göndermek istemedi. Bu konuda oğullarına güvenmeyen Hz. Yakub (a.s), onlardan kesin bir söz aldıktan sonra (Bünyamin'i) göndermeye karar verdi.¹²⁴

¹¹⁶ Yusuf, 12/47-49

¹¹⁷ Yusuf, 12/51

¹¹⁸ Yusuf, 12/55

¹¹⁹ Yusuf, 12/56

¹²⁰ Yusuf, 12/58

¹²¹ Yusuf, 12/62

¹²² Yusuf, 12/59

¹²³ Yusuf, 12/63

¹²⁴ Yusuf, 12/66

İkinci sefer Mısır'a gelip sarayda Hz. Yusuf'un (a.s) huzuruna çıktıklarında, Hz. Yusuf (a.s) onlara yemek ikramında bulundu.¹²⁵ Bu ikramda, henüz kendisini tanımayan kardeşi (Bünyamin'i) yanına oturttu ve ona kardeşi olduğunu söyledi. Hz. Yusuf (a.s) kardeşini (Bünyamin'i) yanında tutmak için bir plan hazırladı. Kendi su kabını kardeşinin yükünün içine koydurttu. Sonraki gün kervan yola çıkacağı vakit saraydaki görevliler, Vezirin su kabının çalındığını¹²⁶ duyurdular Su kabı kimin yükünde çıkarsa o alıkonacak dediler.¹²⁷ Görevliler yükleri indirip aradıklarında, Vezirin su kabının kardeşi (Bünyamin'in) yükü arasında çıktığını görünce onu alıkoydular. Onun (Bünyamin'in) hırsızlık yapıp alıkondüğünü gören kardeşleri Hz. Yusuf'a (a.s) "*O'nun yaşlı bir babası var. Evlat acısına dayanamaz. O'nun yerine bizden birini alıko*y"¹²⁸ dediklerinde Hz. Yusuf (a.s) bu teklifi reddetti.¹²⁹ Böylece çaresiz bir şekilde yurtlarına geri döndüler.

Eve dönüp de durumu babaları Hz. Yakub'a (a.s) anlattıklarında onlara inanmadı.¹³⁰ Hz. Yusuf'un (a.s) üzüntüsünün üstüne bir de küçük oğlunun (Bünyamin) üzüntüsü eklenince ağlamaktan gözleri kör oldu.¹³¹ Oğullarına, gidip Hz. Yusuf'u (a.s) ve kardeşini araştırmalarını söyledi¹³² ve Mısır'a tekrar gönderdi.

Mısır'a gelip Yusuf'a (a.s) durumlarını anlatınca,¹³³ Yusuf (a.s) onlara: "Yusuf'a ve kardeşine neler yaptığınızı biliyor musunuz?"¹³⁴ dediğinde, kardeşleri "Yoksa sen Yusuf musun" diye hayretle sordular: "Evet, ben Yusufum, bu da kardeşimdir,"¹³⁵ dedi. Kardeşleri pişmanlıklarını ifade ettiklerinde Hz. Yusuf (a.s) onları ayıplamadı, azarlamadı.¹³⁶ Hz. Yusuf'un (a.s) kardeşleri, babaları Hz. Yakub'un (a.s) ağlamaktan gözlerinin kör olduğunu söylediklerinde, Hz. Yusuf (a.s) gömleğini onlara verdi ve: "Bu gömleği babamın yüzüne sürün. O görmeye

¹²⁵ Yusuf, 12/69

¹²⁶ Yusuf, 12/70

¹²⁷ Yusuf, 12/75

¹²⁸ Yusuf, 12/78

¹²⁹ Yusuf, 12/79

¹³⁰ Yusuf, 12/83

¹³¹ Yusuf, 12/84

¹³² Yusuf, 12/87

¹³³ Yusuf, 12/88

¹³⁴ Yusuf, 12/89

¹³⁵ Yusuf, 12/90

¹³⁶ Yusuf, 12/92

başlayacaktır,” dedi. Sonra hep beraber yanına dönmelerini söyleyerek kardeşlerini yurtlarına gönderdi.¹³⁷

Hız.Yakub’un (a.s) yanına döndüklerinde, geçmişte Hz. Yusuf’a (a.s) yaptıklarını, pişman olduklarını ve Allah’tan (c.c) bağışlanma dilediklerini ifade edip, getirdikleri gömleği babalarının gözlerine sürdüklerinde gözleri tekrar görmeye başladı.¹³⁸ Hz. Yakup (a.s), eşini ve çocuklarını yanına alarak yıllardır hasret kaldığı oğlu Hz. Yusuf’a (a.s) kavuşmak için Mısır’a gitti.

Mısır’a varıp Hz. Yusuf’un (a.s) huzuruna çıktıklarında hasret giderdiler. Hz. Yusuf (a.s) anne ve babasını tahta oturttu. Hep birlikte Hz. Yusuf’a (a.s) secde ettiler. Hz. Yusuf (a.s) babasına: “İşte bu küçükken gördüğüm rüyanın ortaya çıkmasıdır” dedi.¹³⁹

Anne-babası ve kardeşleri ile birlikte Mısır’da yaşayan Hz. Yusuf (a.s), rivayetlere göre Vezir’in ölmesinden sonra onun karısı ile nikâhlanmıştır.¹⁴⁰ “Bazı rivâyetlere göre, Züleyhâ’nın kocası vefât ettikten sonra Allah’ın irâdesi ile eski güzelliğini kazanmış ve Hz. Yusuf (a.s) ile evlenmiştir.”¹⁴¹ Hz. Yusuf (a.s) kölelikten sultanlığa kadar uzanan bu hayatta çektiği onca sıkıntı ve devlet işlerinin ağırlığına rağmen tebliğ vazifesini hiç aksatmamıştır. Ülkenin kralını, saray eşrafını, hapisteki arkadaşlarını ve halkını her zaman tevhit inancına çağırmıştır. O vefat edinceye kadar, tebliğ görevini her zaman ve mekânda en güzel şekilde icra etmiştir.

1.11. Hz. Eyyüb(a.s)

Rabbimizin (c.c), bize örnek olması için Kur’an-ı Kerim’de zikrettiği kıssalardan biri de şüphesiz Hz. Eyyüb’ün (a.s) kıssasıdır. Bütün peygamberler birer sabır örneğidir. Fakat sabır dediğimiz zaman akla ilk olarak Hz. Eyyüb (a.s) gelir.

“Hz. Eyyüb (a.s) Havran’da yaşamış olup çok sayıda tarlası, bahçeleri, evleri, köşkleri, sürüler halinde hayvanları olan zengin bir adamdı. Sonra başına bazı belalar geldi ve bütün mallarını kaybettiği gibi, sıhhatinden de oldu. Vucüdün bütün

¹³⁷ Yusuf, 12/93

¹³⁸ Yusuf, 12/96

¹³⁹ Yusuf, 12/100

¹⁴⁰ Zehra Öztürk, “Züleyha,” *DİA*, 1. Baskı, 2013, c.44, s.552

¹⁴¹ Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’ân Dili*, İstanbul, Eser Neşriyat, 1971, c.4, s.2879

azaları yara bere içirisinde kaldı. Fakat bir tek defa bile halinden şikâyetçi olmadı, Allah'a (c.c) isyan etmedi. Haline sabrediyor, Rabb(öc) şükrediyordu.”¹⁴²

Bütün malını ve evladını kaybeden Hz. Eyyüb'ün (a.s) kavmi de ondan yüz çevirdi. Yıllarca tek başına yaşayan Hz.Eyyüb (a.s), müptela olduğu hastalıklar içerisinde bile Rabbine (c.c) şikâyette bulunmadı. Fakat hastalık diline müptela olup da Allah'ı (c.c) zikredemez hale gelince, Rabbind(önc) kendisine şifa vermesi istedi.¹⁴³ Duası kabul olan Hz.Eyyüb'e (a.s) Yüce Allah, ayağını yere vurmasını, yerden çıkacak soğuk sudan içmesini ve yıkanmasını emretti. ¹⁴⁴Böylece Hz. Eyyüb (a.s) çıkan sudan içmiş, yıkanmış ve bütün hastalıklarından şifa bulmuştur.

Allah'ın (c.c) rahmetiyle eski sağlığına kavuşan Hz. Eyyüb'e (a.s), önceden sahip olduğu mallar ve evlatlar fazlasıyla ihsan edildi.¹⁴⁵

Çektiği bütün sıkıntılara sabredip Rabbine (c.c) ibadet etmeye devam eden Hz. Eyyüb (a.s) kavmini imana davet etmiş, tebliğ vazifesini aksatmamıştır.

1.12. Hz. Şuayb(a.s)

Hz. Musâ'nın (a.s) kayınbabası olan ve “Hatibü'l-Enbiyâ” (Peygamberlerin Hatibi)¹⁴⁶ olarak kabul edilir Hz. Şuayb (a.s), Medyen ve Eyke halkına peygamber olarak gönderilmiştir. Medyen ve Eykeliler Allah'a (c.c) şirk koştukları gibi, ölçü ve tartıda hile yaparak insanlara haksızlık ediyorlardı. ¹⁴⁷

Hz. Şuayb (a.s), Medyen ve Eyke halkının Allah'a (c.c) iman etmelerine yaptıkları kötülüklerden vazgeçmeleri için büyük uğraşlar verdi. Onlara tesirli konuşmalar yaptı. Fakat onlar inanmadıkları, yalancılıkla itham ettikleri yetmezmiş gibi Hz. Şuayb'ı (a.s) ve beaberinde iman edenleri yurtlarından çıkarmakla veya öldürmekle¹⁴⁸ tehdit ettiler.

Hz. Şuayb (a.s) Medyerilere, iman etmedikleri takdirde daha önceki kavimlerin başına gelen azabın bir benzerinin onların başına da geleceğini haber

¹⁴² İhsan Süreyya Sırma, *Peygamberler Tarihi* Ankara, Beyan Yayınları, 2016, s.110111

¹⁴³ Sad, 38/41

¹⁴⁴ Sad, 38/42

¹⁴⁵ Sad, 38/43

¹⁴⁶ Nişaburi, c.2, s.568

¹⁴⁷ Araf, 7/85

¹⁴⁸ Araf, 7/88

verdi. Onlar inanmamakta, alay etmekte ve bozgunculuk yapmakta ısrar edince tehdit edildikleri azaba duçar oldular. Önce şiddetli bir sıcakla, ardından da bir sarsıntı ve çılgınlıkla helak edildiler. Hz. Şuayb (a.s) ve iman edenler Allah'ın (c.c) rahmetiyle azaptan kurtulmuşlardır.¹⁴⁹

1.13 Hz. Musa(a.s)

Kur'an-ı Kerim'de ismi yüz otuz altı yerde zikredilen ve duaları en çok bulunan peygamberlerden biri olan Hz. Musa'ya (a.s), Tevrat adlı kitap verilmiştir. "Ulu'l- Azm (büyük peygamberlerden)" biri olan ve "Kelimullah"¹⁵⁰ (Allah (c.c) ile doğrudan konuşan) Hz. Musa (a.s), İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiştir. Hz. Musa (a.s), İsrailoğullarını Firavun'un zulmünden kurtarmak ve hak dine davet etmek için kardeşi Hz. Harun (a.s) ile birlikte tebliğ vazifesini icra etmişlerdir.

Firavun'un İsrailoğullarının erkek çocuklarını öldürttüğü bir zamanda dünyaya gelen Hz. Musa (a.s), Allah'ın (c.c) rahmetiyle Firavun'un sarayında büyümüştür. Gençlik yıllarında kavga eden iki adamı ayırmak için birine yumruk vurunca adam düşüp ölmüştü.¹⁵¹ Öldürülme korkusuyla Mısır'dan çıkan ve Medyen'e doğru giden Hz. Musa (a.s), Hz. Şuayb'ın (a.s) yanına yerleşmiştir. Orada uzun yıllar kalan ve Hz. Şuayb'ın (a.s) kızıyla evlenen Hz. Musa (a.s), daha önce Mısır'da yaşadıkları unutulmuştur düşüncesiyle ailesini alıp Mısır'a geri dönmeye karar vermiştir.

Ailesini alarak Medyen'den ayrılan Hz. Musa (a.s) Sina Dağına geldiğinde,¹⁵² kendisine peygamberlik ve birtakım mucizeler verildi. Aldığı peygamberlik vazifesi ile Firavun'un karşısına çıkıp onu imana davet etmesi emredilen Hz. Musa (a.s), Rabbinden (c.c) kardeşi Hz. Harun'un (a.s) kendisine vezir¹⁵³ (yardımcı) kılınmasını ve kendilerine yardım edilmesini talep etti. Bu talepleri kabul edilen¹⁵⁴ Hz. Musa (a.s), kardeşi Hz. Harun (a.s) ile birlikte, yıllardır

¹⁴⁹ Hud, 11/94

¹⁵⁰ Karaman, vd., c.1, s.124

¹⁵¹ Kasas, 28/15

¹⁵² Kasas, 28/29

¹⁵³ Bakara, 2/280

¹⁵⁴ Taha, 20/36

Firavun'un baskısı ve zulmü altında yaşayan İsrailoğullarının serbest bırakılması ve kendileriyle beraber gönderilmesini¹⁵⁵ talep etti

H. Musa (a.s) ve H. Harun (a.ş) Firavun'un sarayına çıkıp kendilerinin peygamberlikle vazifelendirildiklerini söyleyip, onu âlemlerin Rabbi olan Allaħa (c.c) iman etmeye davet ettiler. H. Musa (a.s) ejderhaya dönüşen asası ile ona mucize gösterse de Firavun, bunun bir sihir olduğunu ve onlara inanmayacağını, kendisinden başka ilah olmadığını söyledi.¹⁵⁶

Firavun ve kavminin ileri gelenleri ülkedeki bütün sihirbazların toplanmasını ve H. Musa (a.s) ile mücadele etmesini emrettiler. Halkın kalabalık olduğu bir günde H. Musa (a.s) ile mücadele etmek için toplanan sihirbazlar, ellerinden gelen bütün sihirlerini sergilediler. Sıra H. Musa'ya (a.s) geldiğinde, Allah'ın (c.c) ismiyle deyip elindeki asayı yere attı. Bir anda ejderhaya dönüşen asa sihirbazların yapmış oldukları bütün sihirleri yuttu. Bunun bir sihir olmadığını anlayan sihirbazlar secdeye kapanarak *âlemlerin rabbi, Musa ve Harunun Rabbine iman et*¹⁵⁷ dediler. Böylece Firavun ve adamları mağlup oldular.

Bu olaydan sonra Firavun H. Musa'ya (a.s) iman eden müminlere eziyet ve baskılarını arttırdı. Allah Teâlâ H. Musa'ya (a.s), İsrailoğullarını Mısır'dan çıkarmasını emretti.¹⁵⁸ İsrailoğulları ile birlikte denize doğru yöneldiler. H. Musa'nın (a.s) İsrailoğullarını alarak Mısır'dan çıktığını öğrenen Firavun askerlerini toplayarak peşlerinden gitti. Denize kadar durmadan ilerleyen İsrailoğulları, peşlerinden Firavun ve askerlerinin geldiğini gördüklerinde endişeye kapıldılar.¹⁵⁹ Allah (c.c), H. Musa'ya (a.s) "*Asanı denize vur*" diye emretti¹⁶⁰ Denizde on iki yol açılınca, İsrailoğulları mucizevî bir şekilde kendilerine açılan bu yollardan karşı kıyıya vardılar. İsrailoğullarının peşinden giden Firavun ve askerleri de atlarını denize doğru sürdüler. Fakat İsrailoğulları için yol olan deniz, Firavun ve adamları için azaba dönüşüverdi. Boğulacağını anlayan Firavun, azaptan kurtulmak için iman

¹⁵⁵ Taha, 20/47

¹⁵⁶ Araf, 7/103

¹⁵⁷ Şuara, 26/48

¹⁵⁸ Şuara, 26/52

¹⁵⁹ Şuara 26/61

¹⁶⁰ Şuara, 26/63

ettiğini söylediye deâlemlerin Rabbiolan Allah(c.c), son neâsteki bu imanı kabul etmedi¹⁶¹

H.z. Musa (a.s), İsrailoğullarını denizin karşı tarafına geçirdikten sonra Sina'ya götürmek üzere yola koyuldu. Fakat İsrailoğulları, kendilerini âlemlere üstün kılan¹⁶², Firavun'un zulmünden kurtaran¹⁶³ Allah'ı (c.c) unutup putlara tapmak istedi¹⁶⁴ Böylece H.z. Musâ'nın (a.s) İsrailoğullarıyla olan mücadelesi de başlamış oldu.

Allah Teâlâ, İsrailoğullarını denizde boğulmaktan kurtardı¹⁶⁵ ve Sina Dağının sağ tarafına yerleştirdi. H.z. Musa (a.s) Allah'tan (c.c) birtakım emirler (vahiy) almak için Tur'a çıktı.¹⁶⁶ Rabbinden(c.c) birtakım vahiyler alıp kavminin yanına döndüğünde, kavminin Samiri adında birinin yaptığı bir buzağı heykeline¹⁶⁷ taptığını gördü. Kavmini buzağıya tapmaktan vazgeçiren H.z. Musa (a.s) yanına kavminin seçkin yetmiş kişisini alarak Sina Dağına çıktı. Buzağıyı ilah edindikleri için Allah'tan (c.c) af dilemeye giden İsrailoğullarının seçkinleri, H.z. Musa'ya(a.s) "Allah'ı açıkça görmedikçe sana asla inanmayız"¹⁶⁸ dediler. O anda bir sarsıntı onları yakaladı. H.z. Musâ'nın (a.s) dua etmesi üzerine Allah Teâlâ azabı onlardan kaldırdı.¹⁶⁹

H.z. Musâ'ya (a.s) kavmini, ataları H.z. Yakub'un (a.s) yurdu olan Kudüs'e götürmesi emredildi. Kudüs şehrinin yakınlarına geldiklerinde şehre girmeleri ve şehirdeki zorbalarla mücadele etmeleri istendi. Fakat İsrailoğulları Allah'ın (c.c) ve H.z. Musâ'nın (a.s) emrine itaat etmediler. Böylece onlara Kudüs'e girmeleri haram kılındı. Tih çölünde kırk yıl boyunca¹⁷⁰ şaşkın bir halde dolaştırıldılar. Yüce Allah, İsrailoğullarının yaptığı bütün isyan ve inkârlara rağmen onlara sayısız lütufta

¹⁶¹ Yunus, 10/90

¹⁶² Bakara, 2/47

¹⁶³ Bakara, 2/49

¹⁶⁴ Araf, 7/138-140

¹⁶⁵ Bakara, 2/50

¹⁶⁶ Bakara, 2/51

¹⁶⁷ Taha, 20/88

¹⁶⁸ Bakara 2/55

¹⁶⁹ Bakara, 2/556

¹⁷⁰ Maide, 5/26

bulunmuştur. Onları çöl sıcağında bulutla gölgelendirmiş ve üzerlerine kudret helvası ile bildircin eti indirmiş,¹⁷¹ susuzluk çektikleri sırada taştan su fişkırtmıştır.¹⁷²

Hız. Musâ'nın (a.s) kavminden bir adam öldürülmüştü. Kavmi Hız. Musâ'ya (a.s) başvurarak katilin bulunmasını istedi. Katilin bulunması için dua eden Musa'ya (a.s) Yüce Allah, bir inek kesilmesini ve bu ineğin etiyle maktula vurmalarını emreder.¹⁷³ Böylece maktul kendisini kimin öldürdüğünü söyleyecektir. Rabbinin (c.c) emrini kavmine iletğinde ineği kesmemek için bahaneler aradılar. İneğin mahiyeti, rengi yaşı gibi konularda sorular sordular. Fakat sonunda ineği kestiler.¹⁷⁴ Kestikleri ineğin etiyle maktule vurduklarında kendisini kimin öldürdüğünü söyledi ve tekrar öldü.

İsrailoğulları kendilerine verilen bütün nimetlere ve gördükleri onlarca mucizeye rağmen Allah'a (c.c) şirk koşmuşlar ve peygamberleri Hz. Musa (a.s) ve Hz. Harun (a.s) ile mücadeleye girişmişlerdir. Musa (a.s), Harun'un (a.s) vefatından sonra üç yıl daha yaşamış¹⁷⁵ ve ömrünün sonuna kadar kavmini irşad etmeye devam etmiştir.

1.14 Hız. Harun (a.s)

Hız. Harun (a.s) kardeşi Hız. Musa (a.s) ile birlikte İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiştir. Bu kutlu vazifede kardeşine yardımcı (vezir) olan, onunla birlikte Firavun'un karşısına dikilerek hakkı haykıran Hız. Harun (a.s), Hız. Musâ'nın (a.s) abisi olup ondan üç yıl önce vefat etmiştir. Kıssası kardeşi Hız. Musa (a.s) ile birlikte zikredilmiştir.

1.15 Hız. Yunus(a.s)

Kur'an-ı Kerim'de Rabbimizin(c.c); *"İsmail, Elyasa', Yunus ve Lut'u da (hidayete erdirdik). Hepsini âlemlere üstün kıldık"*¹⁷⁶ övgüsüne mazhar olan peygamberlerden biri Hz. Yunus'dur (a.s).

¹⁷¹ Bakara, 2/57

¹⁷² Bakara, 2/60

¹⁷³ Bakara, 2/72-73

¹⁷⁴ Bakara, 2/67-71

¹⁷⁵ Nişaburi, c.2, s.50

¹⁷⁶ Enam 6/86

Kur'an-ı Kerim'deki en güzel istiğfar dualarından birinin sahibi olan Hz. Yunus'un (a.s) ismi Kur'an-ı Kerim'de dört yerde geçmekte,¹⁷⁷ iki yerde de Zunnun¹⁷⁸ ve Sahibu'l-Hut¹⁷⁹ (balık sahibi) olarak zikredilmektedir.

“Allah Teala, Yunusu (a.s.) Musul şehrine yakın bir şehir olan Ninova halkına peygamber olarak göndermiştir.”¹⁸⁰ Yunus (a.s), putlara tapıp her türlü kötülüğü yapmakta olan kavmini uzun yıllar Allah'ın (c.c) varlığına ve birliğine inanmaya, yaptıkları kötülüklerden vazgeçirmeye çalıştı. Uzun yıllar devam eden tebliğine ve uyarılarına rağmen kavmi iman etmeyince onları terk etmeye karar verdi. Ona göre, kavminin arasında daha fazla kalmanın bir anlamı yoktu. O, tebliğ ettiği dinin şerefini korumak ve inancıyla daha fazla alay edilmemesi için onlardan uzaklaşmak istedi. “Tefsirlerde verilen bilgiye göre Hz. Yunus (a.s), kavmini uzun süre (bir rivayete göre otuz üç sene) putperestlikten vazgeçirip tevhid inancını benimsemeye çağırılmışsa da bunda başarılı olamayınca, artık onların ıslah olmayacağını düşünüp kızgınlıkla ülkesini terketmiş ve bu sabırsızlığı sebebiyle cezalandırılmıştır.”¹⁸¹

Hz. Yunus (a.s), iman etmeyen ve putlara tapmayı sürdüren kavmini terk ederken de tebliğ vazifesini ihmal etmedi. İman etmemeleri halinde başlarına üç gün içinde bir azabın geleceğini¹⁸² ve kendilerinden önceki kavimler gibi helak olacaklarını haber verdi. Ninovalılar Hz. Yunus'un (a.s) onlardan uzaklaşması ve birtakım azap habercisi işaretler (gökyüzünü kaplayan kara bulutlar) görünce pişman oldular ve tövbe ettiler.¹⁸³ Fakat Hz. Yunus(a.s) onların arasına dönmedi.

Kavminden uzaklaşmak için bir gemiye binen¹⁸⁴ Hz. Yunus (a.s), gemidekilertarafından çekilen kura sonucu denize atıldı.¹⁸⁵ Allah'ın (c.c) ihsanıyla bir balık tarafından yutulan Hz. Yunus (a.s) kavmini terketmekle hata ettiğini ve Allah (c.c) tarafından cezalandırıldığını anladı. Balığın karnında pişmanlığını ifade eden Hz. Yunus (a.s), Allah (c.c) tarafından affedilmiş ve O'nun (c.c) emriyle balık

¹⁷⁷ Bkz. Nisa, 4/163, En'am, 6/86, Yunus, 10/98, Saffat, 37/139

¹⁷⁸ Enbiya, 21/87

¹⁷⁹ Kalem, 68/48

¹⁸⁰ Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. *Çeşitli Tefsiri*, Çev. Kerim Aytekin ve Hasan Karakaya, Hisar Yayınevi, İstanbul, 2013 c.7, s.103

¹⁸¹ Karaman, vd., c.4, s.553

¹⁸² İbnü'l-Esir, c.1, s.360

¹⁸³ Taberi, *Tarih*, c.2, s.44

¹⁸⁴ Saffat, 37/140

¹⁸⁵ Saffat, 37/141

tarafından kıyıya bırakılmıştır.¹⁸⁶ Hz. Yunus (a.s) kavmine geri dönmüş ve vefat edinceye kadar onların arasında peygamberlik vazifesini yerine getirmiştir.

1.16 Hz. Dâvud(a.s)

İsrailoğullarından kendisine kitap verilerpeygambelerden biri olan Hz. Davud'un (a.s) ismi Kur'an-ı Kerim'de on altı yerde zikredilmektedir. Dört büyük kitaptan biri olan Zebur adlı kitapla desteklenen Hz. Davud'a (a.s) hükümdarlık da verilmiştir.

Yüce Allah, kuşları ve tesbih eden dağları Hz. Davud'un (a.s) emrine vermişti.¹⁸⁷ Güzel sesiyle Zebur'u okuduğu zaman dağlar ve kuşlar onu dinler, zikir ve tesbihine eşlik ederlerdi.

Hükümdar olmasına rağmen kimseye yük olmaz, devlet hazinesinden yemez ve kendi elinin emeği ile geçinirdi. Yüce Allah, savaşlarda kullanılan zırhları yapmayı da ona öğretmişti.¹⁸⁸

Peygamberliği yanında kendisine hükümdarlık verilen Hz. Davud (a.s), gündüzleri oruçla, geceleri de ibadetle geçirirdi. İnsanların sorunları ile bizzat ilgilenir ve davalara kendisi bakardı.

Halkının hükümdarı olan Hz. Davud (a.s), peygamber olarak görevlendirilince İsrailoğullarını yanlış inanç ve davranışlardan vazgeçirmeye çalışmış, Allah'a (c.c) kulluk ve ibadet etmeleri için mücadele vermiştir. Calut adındaki din düşmanı zorbayı öldürmüş,¹⁸⁹ getirdiği dini kabul etmeyenlerle de savaşmıştır.

Hz. Davud (a.s) vefat edeceği sırada çocuklarının arasından oğlu Süleyman'ı (a.s) yerine hükümdar olarak tayin etmiştir.¹⁹⁰

¹⁸⁶ Saffat, 37/142143

¹⁸⁷ Enbiya 21/79

¹⁸⁸ Enbiya 21/80

¹⁸⁹ Bakara, 2/251

¹⁹⁰ İbnü'l- Esir, c.1, s.228

1.17. Hz. Süleyman(a.s)

Babası Hz. Davud(a.s) gibi kendisine hükümdarlık ve peygamberlik verilen Hz. Süleyman (a.s) hakkında Kur'an-ı Kerim'de Rabbimiz(c.c); *“Doğrusu onun, bizim katımızda büyük bir değeri ve güzel bir yarıdır”*¹⁹¹ buyurarak onun ne kadar iyi ve salih biri olduğuna işaret etmiştir.

Hz. Süleyman (a.s) Allah'tan (c.c) kendisinden başka kimsenin sahip olamayacağı bir güç ve saltanat vermesini istemişti. Allah (c.c) duasını kabul etti ve ona istediğini verdi.¹⁹² Hüküm verme kavrayışına sahip, Allah'ı (c.c) tesbih etmeleri için dağlar ve kuşlar emrine verilen,¹⁹³ Allah'ın (c.c) izniyle güçlü rüzgârları estiren¹⁹⁴, şeytanları emrine alıp dalgıçlık ve başka birçok işler yaptıran,¹⁹⁵ kendisine kuş dili öğretilen,¹⁹⁶ cinlerden ve kuşlardan müteşekkil ordulara sahip olan¹⁹⁷ Hz. Süleyman (a.s), büyük bir hükümdarlık ve saltana sahipti.

Hz. Süleyman (a.s), sahip olduğu kudret ve saltanatı Allah'ın (c.c) rızası doğrultusunda kullanmış, iman etmeyenlerle mücadele etmiştir. Güneşe tapan Sebe kraliçesi olan Belkıs'ı ve halkını imana davet etmiştir.¹⁹⁸ Hz. Süleyman'ın (a.s) ordusuna karşı koyamayacağını anlayan Belkıs gördüğü mucizelerden sonra iman etmiştir.

Hz. Süleyman'nın (a.s) vefatı Kur'an-ı Kerim'de şöyle zikredilir: *“Süleyman'ın ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun öldüğünü, ancak değneğini yiyen bir ağaç kurdu gösterdi. (Sonunda yere) yıkılınca anlaşıldı ki cinler gaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azap içinde kalmazlardı”*¹⁹⁹

Hz.Süleyman (a.s), rivayetlere göre elli küsür yaşında vefat etmiş²⁰⁰ ve babası Hz. Davud'un (a.s) kabrinin yanına defnedilmiştir.²⁰¹

¹⁹¹ Sad 38/40

¹⁹² Sad, 38/60

¹⁹³ Enbiya 21/79

¹⁹⁴ Enbiya 21/81

¹⁹⁵ Enbiya 21/82

¹⁹⁶ Neml, 27/16

¹⁹⁷ Neml, 27/7

¹⁹⁸ Neml, 27/1544

¹⁹⁹ Sebe, 34/14

²⁰⁰ Taberi, *Tarih*, c.1, s.262

²⁰¹ Yakubi, c.1. s.60

1.18 Hz. Zekeriyya(a.s)

Yüce Kitabımız Kur'an'da ismi ve duası zikredilen peygamberlerden biri de Hz. Zekeriyya'dır (a.s). Marangozluk yaparak²⁰² kendi emeği ile geçimini temin eden Hz. Zekeriyya (a.s) İsrailoğullarının dinden uzaklaştığı, yöneticilerin kötülükte yarıştığı ve din adamlarının bütün yanlış uygulamaları görmezden geldiği bir dönemde İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiştir.

Hz. Zekeriyya (a.s) evlat sahibi olamamıştı. Karısı kısır, kendisi deyaşlı olmasına rağmen Allah'tan (c.c) kendisine bir erkek evlat vermesini istedi²⁰³. Allah Teâlâ ona Hz. Yahya (a.s) adında bir evlat bahşetti.²⁰⁴

Hz. Zekeriyya (a.s), annesi tarafından mabette Allah'a (a.s) adanan Hz. Meryem'in (a.s) bakımını üstlenmesi için Yüce Allah tarafından görevlendirilmişti.²⁰⁵

Kur'an'ı Kerim'de Rabbimiz (c.c) İsrailoğullarının haksız yere peygamberlerini öldürdüklerini zikreder.²⁰⁶ İşte o peygamberlerden biri olan Hz. Zekeriyya(a.s), kavmi tarafından şehit edilmiştir.²⁰⁷

1.19 Hz. İsa (a.s)

Dünyaya babasız olarak gelen, kendisine İncil adlı kitap verilen ve kendisinden sonra gelecek olan Adem (s.a.s) adında ki peygamberi müjdeleyen²⁰⁸ Hz. İsa (a.s) "ulu-l azm" (büyük) peygamberlerdendir.

Lakabı Mesih olan, Allah'ın (c.c) izni ile beşikte iken insanlarla konuşan,²⁰⁹ körü ve alaca hastalıklıyı iyileştiren, ölüleri diriltiren, çamurdan yaptığı kuşları üfleyerek uçuran ve insanların evlerinde biriktirdiklerini, ne yiyip içtiklerini mucize olarak haberveren²¹⁰ Hz. İsa (a.s), Hz. Meryem'in (a.s) oğludur.

²⁰² İbn Hanbel, c.2 s.405

²⁰³ Meryem, 19/26

²⁰⁴ Meryem, 19/7

²⁰⁵ Al-i İmran, 3/37

²⁰⁶ Bakara, 2/61

²⁰⁷ İbnü'l-Esir, c.1,s.311

²⁰⁸ Saff, 61/6

²⁰⁹ Al-i İmran, 3/46

²¹⁰ Al-i İmran, 3/49

Annesi Hanre tarafından mescide adanan Hz. Meryem (a.s) Hz. Zekeriyya'nın (a.s) gözetiminde mescitte kendisine ayrılan odada ibadet ederdi. Hz. Meryem (a.s) yirmi yaşında²¹¹ iken doğu tarafına çekildiği esnada Cebrail (a.s) tarafından kendisine ruh üfürüldü²¹² ve Hz. İsa'ya (a.s) hamile kaldı.

Hz. Meryem (a.s) doğum yapacağı an yaklaştığında mescitten uzaklaştı.²¹³ Bir hurma ağacına yaslandı ve Allah'tan (c.c) bir lütuf olarak kendisine taze hurma ve ayaklarının altından akan bir su ikram edildi.²¹⁴ Hz. İsa'yı (a.s) doğuran Hz. Meryem(a.s) kimseyle konuşmama orucu tuttu ve Hz. İsa'yı (a.s) kucağına alarak kavmine döndü. Kavmi onu kötülemez diye başladığı anda o, kucağındaki çocuğa işaret etti,²¹⁵

*“Çocuk şöyle dedi: "Ben, Allah'ın kulum. O, bana Kitab'ı verdi ve beni peygamber yaptı. Nerede olursam olayım, O beni mübarek kıldı; yaşadığım sürece bana namazı ve zekâtı emretti. Beni anneme saygılı kıldı; beni bedbaht bir zorba yapmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve diri olarak kabirde duracağım gün esenlik banadır.”*²¹⁶ dedi. Hz. Meryem'i (a.s) suçlayan ve zina isnadında bulunan bu insanlar Hz. İsa'nın (a.s) mucizevî bir şekilde konuşmasıyla onları serbest bıraktılar.

İnsanların kendilerine kötülük yapmasından korkan Hz. Meryem (a.s) oğlunu alarak Mısır'a yerleşti.²¹⁷ Yıllarca Mısır'da kaldıktan sonra Şam'daki Nasıra kasabasına gelip yerleştiler.²¹⁸ Hz. İsa (a.s) otuz yaşında iken kendisine peygamberlik verildi.²¹⁹

İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilen Hz. İsa (a.s), birtakım mucizeler ve İncil ile desteklenmişti. O, peygamberlik vazifesini icra ederken aynı zamanda Allahın (c.c) izniyle hastaları, felçlileri, körleri iyileştiriyor, ölüleri diriltiyordu. Kısa sürede insanların sevgisini kazanmıştı. Böylece yıllardır insanları sömüren Yahudilerin zulmünden kurtararak hak dine girmelerine sebep oluyordu. O

²¹¹ İbnü'l-Esir, c.1 s.307

²¹² Tahrim, 66/12

²¹³ Meryem, 19/22

²¹⁴ Meryem, 19/23-25

²¹⁵ Meryem, 19/29

²¹⁶ Meryem, 19/36-33

²¹⁷ Taberi, Tarih, c:2, s:19

²¹⁸ Yakubi, c.1 s.69

²¹⁹ Taberi, Tarih, c.2 s.21

dönemin Yahudi din adamları Tevrat'ı kendi istekleri doğrultusunda değiştirip tahrif etmişlerdi. Hz. Musâ'nın (a.s) getirdiği şeriatın uzaklaşmışlar ve dini tamamen bir menfaat aracı haline getirmişlerdi. İşte Hz. İsa'nın (a.s) böyle bir dönemde peygamber olarak gönderilmesi, tüm insanları ve özellikle din adamlarını hidayet yoluna çağırması onlar tarafından hoş karşılanmamıştı. Başından beri Hz. İsa'ya (a.s) cephe alan bu insanların tüm engellemelere rağmen o, tebliğ vazifesini yapmaya devam etmiştir.

Yahudilerin büyük bir kısmı ona iman etmezken, bu yolda ona iman eden ve yoldaş olan, kendilerine Havarî²²⁰ denilen kişilerin sayısı sadece on iki idi.²²¹ Havariler Hz. İsa'nın (a.s) her türlü mucizesine şahit olmalarına rağmen kalplerinin mutmain olması için gökten mükellef bir sofrayı indirmesini de istemişlerdi.²²² Dinin tebliğinde kendisine yardım eden havarilerin bu isteğini reddetmeyen Hz. İsa (a.s), Rabbinder(c.c) kendilerine bir sofrayı indirilmesi için dua etmiştir.²²³

Hz. Zekeriya (a.s) ve Hz. Yahya'yı (a.s) şehit eden ve peygamber katletmeye alışkın olan İsrailoğulları, peygamberliğine inanmadıkları Hz. İsa'yı (a.s) da öldürmek istediler. O'nu asmak için bir çarım hazırladılar. Fakat Hz. İsa'nın (a.s) yerine ona benzeyen birini astılar. Kur'an-ı Kerim'de:

“Allah elçisi Meryem oğlu İsa'yı öldürdükdemeleri yüzünden (onları lânetledik). Hâlbuki onu ne öldürdüler, ne de astılar; fakat (öldürdükleri) onlara İsa gibi gösterildi. Onun hakkında ihtilâfa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedirler; bu hususta zanna uymak dışında hiçbir (sağ) bilgileri yoktur ve kesin olarak onu öldürmediler. Bilâkis Allah onu (İsa'yı) kendi nezdine kaldırmıştır. Allah izzet ve hikmet sahibidir”²²⁴ buyrulmuş onları Hz. İsa'yı (a.s) asmadıkları ve öldürmedikleri anlatılmaktadır.

²²⁰ Al-i İmran, 3/52

²²¹ Cilacı, “Havari,” DİA, 1. Baskı, 1997, c.16, s.515-516

²²² Maide, 5/112

²²³ Maide, 5/112-115

²²⁴ Nisa, 4/157-158

1.20 Hz. Muhammed(s.a.s)

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (s.a.s) Mekke'de dünyaya gelmiştir. Şehirlerin anası²²⁵ olan Mekke şehri, müslümanlar için büyük öneme sahiptir. Çünkü yeryüzünde Allah'a (c.c) ibadet için inşa edilen ilk ev (beyt) Mekke'de bulunan Kâbe'dir.²²⁶ Kur'an-ı Kerim de Mekke'de indirilmeye başlanmıştır.

Hz. Muhammed(s.a.s) peygamber olarak görevlendirilmeden önce Kâbe ve çevresi, tevhit inancından uzaklaşan müşrik Arapların taptığı üç yüz altmış tane putla²²⁷ doldurulmuştu. Mekke şehrinde putperestlik yaygınken, diğer bölgelerde Yahudi, Hıristiyan ve Hanif olanlar da vardı.

Genellikle ticaret ve hayvancılık ile uğraşan Mekkeliler kabile hayatı yaşardı. Her kabilenin bir reisi bulunur ve kabilesi adına karar verme yetkisine sahipti. Kabile reisleri Dâru'n-Nedve²²⁸ denilen mecliste toplanır ve savaş, barış ve Kâbe ile ilgili alınacak önemli kararları orada alırlardı.

Okuma yazma oranının çok düşük olduğu Mekke'de, şiir ve hitabet gelişmişti. Yılın belirli dönemlerinde panayırlar düzenlenir, şiir ve hitabet yarışmaları yapılırdı. Bu yarışmalarda dereceye giren şahısların şiirleri Kâbe'ye asılırdı ki, bu büyük bir şeref olarak kabul edilirdi.²²⁹

Arabistan'da İslamiyet'ten önceki döneme Cahiliye dönemi denir. O dönemde müşrik olan Araplar arasında içki, kumar, faiz normal karşılanırdı. Güçlü olanın haklı olduğu Cahiliye döneminde, adam öldürme, haksızlık yapma, intikam alma gibi duygular en üst seviyedeydi. Erkek çocuğu olmayanların doğan kız çocuğunu diri diri toprağa gömmesi o dönemin en kötü adetlerindendi Tüm bu kötülükler içerisinde kendisini bu tür kötülüklerden uzak tutan az sayıda şahsiyetler de vardı. Araplar arasında cesaret, yiğitlik, misafirperverlik gibi güzel davranışlar da mevcuttu. Hac ve ticaret yapma gibi nedenlerle Mekke'ye gelen misafirler hizmet etmek için kabileler arasında iş bölümü yapılırdı.

²²⁵ Şura, 42/7

²²⁶ Al-i İmran 3/96

²²⁷ Ahmet Güç, "Put," *DİA*, 1. Baskı, 2007, c.34, s. 365.

²²⁸ Ethem Ruh Fırlalı, "Darü'n- Nedve," *DİA*, 1. Baskı, 1993, c.8, s.556

²²⁹ İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, DİB Yay. Ankara, 2002, s.43

Kureyş kabilesinin Haşimoğulları koluna mensup olan Hz. Muhammed (s.a.s), 20 Nisan 571 senesinde Kâbe'nin yakınında bulunun, babasına ait evde dünyaya gelmiştir.²³⁰ Babası Abdullah bir ticaret kervanı ile gittiği Şam'dan dönerken Yesrib'de (Medine) vefat etmiştir. Dünyaya yetim olarak gözlerini açan bu çocuğa, Muhammed adını Kureyş kabilesinin lideri olan dedesi Abdülmuttalip koymuştur. Torununa neden bu ismi verdiği sorulduğunda "Onun gökte ve yerde övülmesini istedim"²³¹ cevabını vermiştir.

Mekke'nin iklimi bebeklerin gelişimi için uygun olmadığından, aileler genelde çocuklarını emzirmek ve fasih arapçayı öğretmek için çevre bölgelerdeki ailelere verirlerdi. Bunun karşılığında belirli bir ücret öderlerdi. Hz. Muhammed (s.a.s) de annesi Âmine ve amcasının cariyesi Süveybe Hatun tarafından birkaç gün emzirildikten sonra Taif'ten gelen Sağulları kabilesine mensup Halime adındaki kadına süt çocuk olarak verildi. Hz. Muhammed (s.a.s) beş yaşına kadar sütannesi Halime'nin yanında kalmıştır.

Bir yıl sonra Âmine, hem kocasının kabrini, hem de akrabalarını ziyaret etmek için oğlunu ve Ümmü Eymeni yanına alarak Medine'ye gitti. Burada bir ay kaldıktan sonra dönüşte Ebva denilen yerde rahatsızlanarak vefat etti ve oraya defnedildi. Altı yaşındaki Hz. Muhammed'i (s.a.s), dadısı Ümmü Eymen getirip dedesi Abdülmuttalib'e teslim etti. Hz. Muhammed (s.a.s), sekiz yaşında iken²³² dedesinin vefat etmesiyle amcası Ebu Talib'in evinde kalmaya başlamıştır. Evleninceye kadar amcasının yanında kalan Hz. Muhammed (s.a.s), amcasına yük olmamış, onun koyunlarını otlatarak yardımcı olmuştur. On iki yaşındayken amcasıyla birlikte bir ticaret seferi için Suriye'ye gitmiştir. Yirmili yaşlarda mazlumlara yardım etmek, haklarını savunmak için kurulan Hilfü'l-fudûl'a²³³ (erdemliler cemiyeti) katılmıştır.

Yirmi beş yaşında iken Mekke'nin önde gelen zenginlerinden Hatice b. Huveylid'in (r.a) ticaret kervanın başında Suriye'ye gitmişti.²³⁴ Bu kervandan döndükten sonra, Hz. Hatic'e'nin (r.a) teklifi ile onunla evlenmiştir. Bu evlilikten

²³⁰ Sariçam, s.61

²³¹ Şâmî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf es-Sâlihî eş-Şâmî eş-Şâfî, *Sübûlül-Hüdâ ve'r-Reşâdî Sîreti Hayri'l-İbâd*, Der. Yusuf Özbek, Ocak Yay. İstanbul, 2004,

²³² İbn Sad, c.1, s.119

²³³ Muhammed Hamidullah, "Hilfü'l- Fudul," *DİA*, 1.Baskı, 1998, c.18, s.31-32

²³⁴ Sariçam, s.70

Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Fatıma, Kasım ve Abdullah adında altı çocuğu olmuştı.

Hz. Muhammed(s.a.s) otuz beş yaşında iken,²³⁵ selden zarar gören Kâbe, Kureyşliler tarafından onarıldı. Fakat sıra Hacerü'l-Esved taşının yerine konmasına geldiğinde, bütün kabileler bu hakkın kendilerinin olduğunu iddia ettiler. Aralarında tartışma çıktı. Bu sırada herkesin el-Emin diye tanıdığı Hz. Muhammed'in (s.a.s) hakem olmasını kabul ettiler. O'nun teklifine göre Hacer-ül Esved bir yaygının üzerine konulacak, kabile reisleri hep birlikte onkaldırarak ve yerine konulacaktı. Bu teklif kabul edildi vekabileler arası bir savaş önlenmiş oldu. Bu olaydan sonra Hz. Muhammed(s.a.s) insanların güvenini bir kez daha kazandı.

Mekke'de insanların putlara tapması, birbirlerine kötülük yapmaları, hak ve adaletten uzak oluşları Hz. Muhammed'in (s.a.s) onlardan uzaklaşmasına sebep oluyordu. Q Mekke'ye beş km mesafedeki Hira dağındaki mağaraya çıkar ve inzivaya çekilirdi. 610 senesi ramazan ayının 27. gecesinde²³⁶ mağarada bulunduğu esnada Cebrail(a.s) gelerek "oku" dedi. Karşısında ilk defa Cebrail'i (a.s)gören ve korkuya kapılan Hz. Muhammed(s.a.s), 'ben okuma bilmem' dedi. Bu konuşma üç defa tekrarlanınca Cebrail (a.s):

*"Yaratan rabbinin adıyla oku! O, insanı alaktan (asilip tutunan zigottan) yaratmıştır. Oku! Kalemle (yazmayı) öğreten, (böyle)insana bilmediğini bildiren Rabbın sonsuz kerem sahibidir"*²³⁷ Böylece son peygambere vahiy inmeye başlamış oldu. Korku ve heyecan içinde eve giden ve üstünün örtülmesini isteyen Hz.Muhammed (s.a.s)bir süre dinlendikten sonra başından geçen olayı eşi Hz.Hatice'ye(r.a) anlattı. Hz.Hatice(r.a), eşini dinledikten sonra onu teselli etti.

İlk vahiyden sonra bir süre vahiy gelmemiş, Allah Resulü (s.a.s)endişeye kapılmıştı. Fakat çok geçmeden Cebrail (a.s) bu kez:

*"Ey örtüsüne bürünen! Kalk ve uyar! Sadece Rabbinin büyüklüğünü dile getir. Elbiseni ertemiz tut. Her türlü pislikten uzak dūr"*²³⁸ ayetlerini getirdi. Bu ayetlerle birlikte tebliğ vazifesi başlıyordu. Bundan sonra vahiy aralıksız olarak yirm i

²³⁵ Sarıçam, s.72

²³⁶ İbn Sad, c.1, s.94

²³⁷ Alak, 96/1-5

²³⁸ Müddesir, /1-5

üç yıl devam edecekti. Hz. Muhammed (s.a.s), ailesini, akrabalarını ve tanıdıklarını İslam'a davet etti. Gizlice yapılan bu davet yaklaşık üç yıl sürdü.²³⁹

Ona ilk iman eden eşi Hz. Hatice (r.a) oldu. Ardından kızları, amcasının oğlu Hz. Ali (r.a) ve azatlı kölesi Zeyd b. Harise (r.a) iman ettiler. Bunları Hz. Ebubekir (r.a) takip etti. Müminlerin sayısı gün geçtikçe artıyordu. Allah Resulü (s.a.s) Safa tepesinde bulunan Erkam Ebûl-Erkam'ın (r.a) evinde toplanan müslümanlara gizlice İslam'ı öğretiyordu.

Üç yıl süren bu gizli davetten sonra İslam'a davetin açıktan yapılması emredilince²⁴⁰, Resulullah(s.a.s) önce akrabalarına,²⁴¹ sonra da tüm insanlara tebliğ etmeye başladı. İslam'a davet açıktan yapılmaya başlayınca, Mekke müşrikleri müslüman olan zayıf ve kimsesiz insanlara eziyet ve işkenceler yapmaya başladılar. Bu durum 622 yılında Medine'ye yapılan hicrete kadar devam etti

Müşrikler, yaptıkları tüm baskılara rağmen müslümanların sayısının arttığını görünce Hz. Muhammede (s.a.s) uzlaşma teklif ettiler. Hz. Muhammed (s.a.s) onlara, hiçbir şekilde davasından vazgeçmeyeceğini bildirdi. Hz. Hamza (r.a) ve Hz. Ömer'in (r.a) müslüman olmalarıyla müslümanlar güç kazansa da, yapılan işkenceler dayanılmaz bir hal almıştı. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.s) müslümanların Habeşistan'a hicret etmelerini istedi. Habeşistan Kral'ının müslümanları iyi karşılaması üzerine²⁴² Mekke'de kalan müslümanların büyük kısmı Habeşistan'a hicret etti.

Yaptıkları tüm engellemelere rağmen İslam'ın yayılmasını engelleyemeyen müşrikler, Mekke'de kalan müslümanları Ebu Talip mahallesine²⁴³ toplayarak, üç yıl sürecek olan bir boykot uyguladılar. Üç yıl boyunca büyük sıkıntılar çeken müslümanlar, bütün servetlerini tükettiler. Üç yılın sonunda müşrikler boykotu kaldırdılar.

Müslümanlar boykotun kaldırılmasına sevinirken önce Peygamberimizi himaye eden amcası Ebu Talib'in, ardından da eşi ve en büyük destekçisi

²³⁹ Taberi, *Tarih*, c.2, s.318

²⁴⁰ Şuara, /214

²⁴¹ Hicr, /94

²⁴² İbn Sad, c.1, s.204-205

²⁴³ İbn İshak, Ebû Abdillâh Muhammed b. İshâk b. Yesâr b. Hıyâr el-Muttalibî el-Kureşî el-Medenî, *Peygamberler Tarihi*, Der. Muhammed Hamidullah, İstanbul, Akabe Yayınları, 1991, s.139-140

HHz.Hatice'nin (r.a) vefat etmesiyle sarsıldılar. Bu seneye Amü'l-Hüzn²⁴⁴ (hüzün yılı) denildi. HHz.Muhammed(s.a.s), Ebu Talip ve HHz. Hatice (r.a)nın vefatından sonra baskıların artmasıyla müslümanların Mekke'de daha fazla barınamayacağını fark etti ve yeni bir yurt arayışına başladı. Taif'e giderek, Kureyşlilerle akraba olan Sakifoğullarını İslam'a davet etti. Fakat onları İslam'ı kabul etmedikleri gibi Resullallah'a (s.a.s) ziyet ederek geri gönderdiler.

Taif'e yaptığı bu ziyaretten sonuç elde edemeyen HHz.Muhammed(s.a.s), büyük bir üzüntüye kapılmıştı. Allah Teâlâ, kulunun üzüntüsünü gidermek, onurlandırmak ve sahipsiz olmadığını göstermek için O'nu (s.a.s) İsrâ ve Miraç mucizesiyle huzuruna kabul etmiştir. Allah Resulü (s.a.s) bu ziyaretten müminler için önemli hediyelerle dönmüştür.

Miraç hadisesinden sonra Allah Resulü (s.a.s) müminler için yurt arayışına devam etmiştir. Medine'den gelen Hazreç kabilesine mensup altı kişiye²⁴⁵ Akabe denilen yerde İslam'ı anlattı. Onlar İslam'ı kabul ettiler. Bir yıl sonra 621 yılında tekrar aynı yerde oniki kişi peygamberimize biat etti.²⁴⁶ Allah Resulü (s.a.s) Musab b. Umeyr'i (r.a) İslam'ı anlatmak ve öğretmek üzere öğretmen olarak onlarla birlikte Yesrib'e gönderdi.²⁴⁷ 622 senesi hac mevsiminde yetmiş beş kişi Akabe'de biat etti ve HHz. Muhammed'i (s.a.s) Yesrib'e davet ettiler.²⁴⁸ Yesrib'e gelmesi halinde O'nu (s.a.s) ve müslümanları koruyacaklarına dair söz verdiler. Bu biattan sonra HHz. Muhammed(s.a.s), müslümanların hicret etmesi için izin verdi. HHz. Ömer (r.a) dışında bütün müslümanlar gizlice Mekke'den çıkarak Yesrib'e hicret ettiler.

HHz. Muhammed(s.a.s) Mekke'de bir süre daha kaldıktan sonra Allah Teâlâ'nın izin vermesiyle hicret hazırlıklarına başladı. Bu zorlu yolculukta ona HHz. Ebubekir(r.a) refakat edecekti. Mekkeli müşrikler HHz.Muhammed'i (s.a.s) öldürmek için Dâru'n-Nedve'de karar aldılar.²⁴⁹ Allah Teâlâ müşriklerin bu planını resulüne bildirdi. HHz Ali'yi (r.a) yatağına yatıran Allah Resulü (s.a.s) mucizevî bir şekilde müşriklerin arasından yürüyerek gitti. Yol arkadaşı HHz. Ebubekir(r.a) ile birlikte Sevr mağarasında üç gün saklandılar. Ardından Yesrib'e doğru yolculuğa

²⁴⁴ Mustafa Fayda, "Muhammed," *DİA*, 1. Baskı, 2005, c.30, s.413

²⁴⁵ İbn Sa'd, c.1, s.218-219

²⁴⁶ Taberi, *Tarih*, c.2, s.235

²⁴⁷ Sariçam, s.112

²⁴⁸ Sariçam, s.112

²⁴⁹ İbn Sa'd, c.1, s.227

koyuldular. Meşakkatli bir yolculuktan sonra Kuba’da coşkulu bir şekilde karşılanan Hz. Muhammed (s.a.s) burada birkaç gün konakladıktan sonra Yesrib’e geçti. Artık eziyet ve sıkıntılar içerisinde geçen Mekke dönemi geride kalmıştı.

Medine, eski adıyla Yesrib, yıllardır Evs ve Hazreç kabilelerinin savaşlarına tanıklık etmişti. Bu şehirde Yahudi Beni Kaynuka, Beni Kureyza ve Beni Nadir kabileleri de yaşıyordu ve ticaretin büyük bir kısmını ellerinde bulunduruyorlardı. Evs ve Hazreç kabileleri arasındaki sürtüşmeyi her zaman körükleyerek menfaat elde ediyorlardı. İslamiyet’i kabul eden Evs ve Hazreçliler Hz. Muhammed’in (s.a.s) Medine’ye gelişiyle eski günleri geride bırakmış, artık sadece İslam için savaşmışlardır.

Medine’ye ilk iş olarak Mescidi Nebevi’nin inşaatı için arsa satın alınmış ve mescidin yapımına başlanmıştı. Allah Resulü (s.a.s) mescidin yanında kendisi için yapılan odanın inşaatı tamamlanincaya kadar Halid b. Zeyd’in (r.a) evinde yedi ay misafir kalmıştı. Mescidin içinde fakir ve kimsesiz ilintalebelerinin barınması için *suffa*²⁵⁰ denilen bir bölüm de yapılmıştı.

Mekkeli müşrikler, müslümanların Medine’de huzur içerisinde yaşamalarından rahatsız oldular. Hicret eden müslümanları ve onlara kucak açan ensarı yok etmek için hazırlıklar yapıyorlardı. 624 yılında Bedir savaşında, 625 yılında Uhud savaşında ve 627 yılında da Hendek savaşında Müslümanlarla savaşılsa da bir netice elde edemediler. Müslümanlar bu savaşlarda müşriklere karşı zafer elde ettiler.

Allah Resulü (s.a.s) Medine’de yaşayan yahudilerle barış içinde yaşamak istemiş ve onlarla bu konuda antlaşma imzalamış, fakat onlar antlaşmaya uymayarak müslümanlara ihanet etmişlerdir. 624 yılında Bedir savaşından sonra taşkınlık çıkarıp müslüman bir kadına hakaret edilmesi üzerine önce Kaynukaoğulları, sonra 625 yılında Uhud savaşında müşrikleri müslümanlara karşı kışkırtan ve Hz. Muhammed’i (s.a.s) öldürmek için tuzak kuran Nadiroğulları Medine’den sürülmüştür. Medine’de kalan son Yahudi kabilesi olan Kureyzaoğulları da 627 yılında yapılan Hendek savaşında müslümanlara ihanet edince cezalandırıldılar. Medine dışında yaşayan ve

²⁵⁰MustafaBaktır, “Suffe,” *DİA*, 1. Baskı, 2009, c.37, s.469-470

Müslümanların aleyhine her zaman müşriklerle işbirliği yapan Hayber Yahudileri ile de 628 yılında savaşılmış ve Hayber fethedilmiştir.²⁵¹

628 yılında müslümanlarla müşrikler arasında Hudeybiye barış antlaşması imzalanmıştır.²⁵² Bu anlaşma maddeleri müslümanların aleyhine görünse de, zamanla müslümanların lehine dönmüştür. Müşrikler çok geçmeden Hudeybiye antlaşmasının maddelerini ihlal edince, Allah Resülü (s.a.s)630 yılında Mekke'nin fethedilmesine karar vermiştir. Bunun için gizlice hazırlık yapılmasını emretti. Amaç kan dökülmesine engel olmaktı. Mekkelilerin, üzerlerine gelen İslam ordusuna karşı koyacak güçleri yoktu. Bu yüzden fazla direniş göstermeden Mekke şehrini müslümanlara teslim etmek zorunda kaldılar. Böylece müslümanlar, yıllarca önce sürüldükleri, çıkmak zorunda oldukları Mekke'yi kan dökmeden fethettiler.

Mekke'nin fethinden sonra Medine'ye dönen Hz.Muhammed (s.a.s), hicretin dokuzuncu senesinde heyetler halinde Medine'ye gelen insanları islamiyeti anlatarak müslüman olmalarını ve İslamiyet'i yaşadıkları bölgelere taşınmalarını sağlamıştır.²⁵³

Hicretin dokuzuncu senesinde hac farz kılındı. Allah Resülü (s.a.s) o yıl hacca gitmedi. Hz.Ebubekir'i (r.a) hac emiri tayin ederek müslümanlarla birlikte hacca gönderdi.²⁵⁴ Hz. Muhammed (s.a.s)632 senesinde beraberindeki müslümanlarla birlikte hacca gitti. Yaptığı ilk ve son haccı olduğu ve müslümanlarla vedalaştığı için bu hacca 'Veda Haccı' denmiştir.²⁵⁵ Allah Resülü (s.a.s) burada müslümanlara bazı tavsiyelerde bulunmuş ve Veda hutbesini de burada yapmıştır.

Hacdan döndükten birkaç ay sonra hastalanan Hz. Muhammed (s.a.s), namaz için mescide gidemediği vakitlerde Hz.Ebubekir'in (r.a) namaz kıldırmasını emretmiştir.²⁵⁶ Hastalığının artması üzerine 14 rebiulevvel pazartesi günü Hz.Aişe'nin (r.a) odasında vefat etmiş ve oraya defnedilmiştir.²⁵⁷

²⁵¹ Sarıçam, s.223-235

²⁵² Muhammed Hamidullah, "Hudeybiye Antlaşması," 1998, *DİA*, c.18, s.297-299

²⁵³ Mustafa Fayda, "Senetü'l-Vüfüd," *DİA*, 1. Baskı, 2009, c.36, s.520-521

²⁵⁴ Abdülkerim Özeydin, "Hac," *DİA*, 1. Baskı, 1996, c.14, s.386-389

²⁵⁵ Bünyamin Erul, "Veda Haccı," *DİA*, 1. Baskı, 2012, c.42, s.596-599

²⁵⁶ İbn Sa'd, c.2, s.218-219

²⁵⁷ Sarıçam, s.397

Hatemü-l Enbiya Hz.Muhammed(s.a.s), vahyin başladığı 610 senesinden vefat ettiği 632 senesine kadar yirmi üç yıl gibi kısa bir sürede, adaleti, merhameti, cömertliği ve Kur'an'dan esinlenen örnek ahlakı ile insanları cahiliye asrından saadet asrına taşımıştır. O günden bugüne ve kıyamete kadar onun rehberliği insanları saadete ulaştırmaya devam edecektir.

2. BÖLÜM

KUR'AN'DA PEYGAMBER DUALARI, SEBEPLERİ VE SONUÇLARI

Allah'ın (c.c) seçkin kulları olan peygamberleraynı zamanda beşer oldukları için duaya ihtiyaç duymuşlar ve çeşitli sebeplerle dua etmişlerdir. Peygamberlerin Kur'an-ı Kerim'deki mezkûr dualarına geçmeden önce genel hatlarıyla bu duaların sebep ve sonuçlarına göz atalım. Kur'an-ı Kerim'de ismi zikredilen peygamberler;

Yapmış oldukları hatalardan (zelle) dolayı pişmanlık ve bağışlanma, kavimlerinin iman etmeleri ve hak yolu bulmaları, yapmış oldukları ibadetlerin kabulü, ümmetlerinden görmüş oldukları eziyet ve işkenceler karşısında sabır ve metanet, üstlendikleri peygamberlik vâfesini hakkıyla icra edebilme, içinde buldukları ortamdan kurtuluş, evlat sahibi olma isteği ve soyundan geleceklerin Allah'a (c.c) itaat ve ibadet eden kişiler olmaları, kendilerinin ve ailelerinin hak yolda selâat etmeleri, hastalıklardan şifa bulma isteği, dualarıyla inananlara örnek olma vb. sebeplerle dua etmişlerdir.

Peygamberler, dua etmelerinin yanında nadiren de olsa beddua da etmişlerdir. Çektiği onca eziyetten sonra Hz. Muhammed (s.a.s), kendisine gelerek "Ya Rasulallah! Müşriklerin aleyhine dua (beddua/lanet) et" diyenlere "Ben lanetçi olarak gönderilmedim. Ben ancak rahmet olarak gönderildim"²⁵⁸ diye cevap vermiştir. Bu örnek, peygamberlerin ümmetlerine beddua etmek istemediklerinin en bariz örneğidir.

Bütün peygamberler, kendilerine yapılan eziyet ve işkencelere sabır göstermişlerdir. Ümmetlerinin hidayeti bulmaları için dua etmişlerdir. Fakat müminlere işkence ve eziyet edenlere, Allah'ın (c.c) peygamberi ile alay ve hakaret

²⁵⁸ Müslim, Ebu'l Hüseyin Müslim b. Haccac el Kuşeyri, *el- Camiu'l-Sahih*, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992, Birr, 87

edenlere, Allah'ın (c.c) onları helak edeceği azabı inkâr edenlere, iman etmeyip haddi aşanlara da beddua etmişlerdir.

Peygamberlerin yaptıkları dualar Allah (c.c) tarafından genelde kabul edilmiştir. Bazen dua ederken yanılmışlar ve Yüce Allah tarafından uyarılarak istiğfar etmişlerdir. Bazen de Allah'ın (c.c) emrettiği duaları yapmışlardır ki bunlar, genelde istiğfar ve ümmetlerine örnek olmaları içindir.

Peygamberlerin Tövbe ve istiğfar duaları kabul edilmiştir. Sıkıntılardan ve azaptan kurtulma duaları kabul edilmiştir. İman eden ümmetleri ve aileleri için yaptıkları dualar kabul edilmiştir. Evlat sahibi olmak için yapılan dualar kabul edilmiştir. Hastalıklardan kurtulmak için yapılan dualar kabul edilmiştir. Kâfir veya müşrik olan yakınları için yaptıkları dualar ise reddedilmiştir.

2.1. Hz. Âdem'in (a.s) Duası

قالا ربنا ظلمنا أنفسنا وإن لم تغفر لنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين

“Dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.”²⁵⁹

Hz. Âdem (a.s) ve eşi Hz. Havvâ'nın, cennette yaklaşımları yasaklanan ağacın meyvesinden yiyip üzerleri açılınca, hata ettiklerinin farkına vardılar. Nasıl tövbe edeceklerini bilemediler. *“Âdem Rabbinden bir takım ilhamlar aldı ve derhal tövbe etti. Çünkü Allah tövbe kabul eden ve merhameti bol olandır.”²⁶⁰*

Öğrendikleri bu kelimelerle Yüce Allah'a (c.c) tövbe edip bağışlanma dilediler. Müfessirler, Âdem'e (a.s)'a ilham edilen kelimelerin neler olduğu hakkında farklı görüşler belirtmişlerdir.

“Bu kelimeler nelerdi? A'râf sûresinde gelecek olan "(Âdem (a.s) ve eşi) dediler: "Rabbimiz(c.c)! biz kendimize zulmettik, eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, muhakkak ziyana uğrayanlardan oluruz." (A'râf, 7/23) kelimeleri idi.”²⁶¹

²⁵⁹ Araf, 7/23

²⁶⁰ Bakara 2/37

²⁶¹ Yazır, c.1, s.325

Taberi ise şöyle demiştir; “**Hasanı** Basri, Mücahid, Katade ve İbn-i Zeyd'den nakledilen bir görüşe göre Hz. Âdem'in (a.s) Rabbinden(c.c) aldığı kelimeler, Allah Teâlâ'nın, âyette zikrettiği şu kelimelerdir: "Âdem (a.s)ve zevcesi, Rablerine şöyle yalvardılar; "Ey Rabbimiz (c.c)! biz kendimize zulmetik. ~~Her~~ sen bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, şüphesiz hüsrana uğrayanlardan oluruz. Taberi bu görüşün, âyete dayandığından dolayı tercihe şayan olduğunu, bunun dışında zikredilenlerin güvenilen delillere dayanmadıkları için tercih edilemeyeceklerini söylemiştir.”²⁶²

Hz. Âdem'in (a.s) Allah'tan (c.c) aldığı kelimelerin neler olduğu hakkında Abdullah İbn Mesud (r.a) şöyle der; "Allah katında en makbul ve geçerli söz (dua), babamız Hz. Âdem'in (a.s) hata işlediğinde (yanılarak yaptığı şeyde) söylediği (yaptığı) şu duadır: "Allah'ım! Sana hamd etmek suretiyle seni ~~bu~~ tenzih ve takdis ederim. Sen her tür eksiklikten berisin. Senin ismin mübarektir. Senin şerefin ve azametinin yücedir. Senden başka bir ilâh yoktur, sen varsın ancak. Rabbim(c.c) ben kendime yazık ettim, zulmettim. Doğrusu günahları bağışlayan bir merci yok, ancak yegâne ve tek merci sensin!"²⁶³

Hz. Âdem (a.s) işlediği günahından dolayı pişman olmuş, şeytan gibi günaha ısrar etmemiştir. Günahında ısrar eden insanın dünyada ziyana uğrayacağını, ahirette de kaybedenlerden olacağını bilmiştir. Kullarına karşı çok şefkatli ve merhametli olan, kullarının tövbesini kabul eden^{Yüce} Allah, işlediği günahından dolayı pişmanlık duyan kulunu tövbesini kabul etmiştir.

Hristiyanların, Hz. Âdem (a.s)ve Hz. Havva'nın

cennette yasaklanan meyveden yediklerinin dünyaya gelen bütün insanların günahkâr olarak doğdukları (asli günah) inancının temeli bulunmamaktadır. Çünkü Allah Teâlâ, günah işleyen ve ardandan tövbe eden kulunun günahını bağışlamış ve onu temize çıkarmıştır.

“Hz. Âdem'in (a.s) yeryüzüne gönderilişinde ve ilk insan olarak halifelik görevine başlayışı sırasında, daha önce işlediği hatanın vebalini taşıdığı ve bundan

²⁶² Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.191

²⁶³ en-Nesefî Ebu-Berekât Abdullah İbn Ahmed, *Medarikü't Tenzi' ve Hakaiku'te'vil*, Çev.Ömer Faruk Haznedaroğlu ve Harun Ünal, Ravza Yay.İstanbul, 2012, c.1, s.273-276.

sorumlu olduğu iddia edilemez. Hele bu vebalin onun çocuklarına ve asırlar boyu nesilden nesile torunlarına intikal ettiği hiç düşünülemez. İşte bu noktada, Hıristiyan akaidinin önemli unsurlarından biri olan ve aslı günah diye adlandırılan bir inancı hatırlatmakta fayda vardır. Bu inanca göre beşeriyet, İsa'nın (a.s) gelişine kadar Adem'in (a.s) işlediği günahın vebalini taşıyordu. İncillerin ifadesine göre, İsa (a.s) beşeriyeti bu günahtan kurtarmak için gönderilmiş ve çarmıha gerilerek kanı ve canıyla bu günahın keffaretini ödemiştir. Gerçekle hiçbir ilgisi bulunmayan bu inancın, aslında, İsa'yı (a.s) farklı görüp gösterme gayretinin bir neticesi olduğuna şüphe yoktur. Zira Âdem, yukarıda zikredilen âyetlerden de açıkça anlaşıldığı gibi, henüz insan olarak dünyevî sorumluluk yüklenmeden önce işlediği hatadan dolayı Rabbine (c.c) tövbe etmiş ve bağışlanmıştır.”²⁶⁴

Böylece ilk insan olan Hz. Âdem (a.s), Allah'ın (c.c) yasakladığı ağacın meyvesini yediği için ilk günahı (zelle) işlemiş, ama şeytan gibi günahta ısrar etmeyerek yeryüzünün halifesi sıfatına layık bir şekilde Rabbine (c.c) iltica etmiş, ilk tövbe eden ve ilk bağışlanan kişi olmuştur. Böylece Hz. Muhammed'in (s.a.s) “Âdemoğlunun hepsi günah işler. Günah işleyenlerin hayırlısı ise tövbe edenlerdir”²⁶⁵ hadisinde bizlere öğrettiğini, Hz. Âdem (a.s) fiili olarak bizlere öğreten ilk kişi olmuştur.

2.2. Hz. Nuh'un (a.s) Duası

ونوحا إذ نادى من قبل فاستجبنا له فنجيناه وأهله من الكرب العظيم
إنصرناه من القوم الذين كذبوا بآياتنا إنهم كانوا قوم سوء فأغرقناهم
أجمعين

“Nuh'u da hatırla. Daha önce Nuh da dua etmiş, biz onun duasını kabul etmiştik. Böylece, kendisini ve (iman eden) yakınlarını büyük sıkıntıdan kurtarmıştık. Onu, ayetlerimizi inkâr eden kavimden koruduk. Gerçekten onlar, fena bir kavim idi; bu yüzden topunu birden (suya) gömdük.”²⁶⁶

²⁶⁴ Talat Koçyiğit ve İsmail Cerrahoğlu, *Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri*, TDV Yay., Ankara, 1985 c.1, s.102

²⁶⁵ İbni Mace, No:4251

²⁶⁶ Enbiya 21/76-77

“Hz. Nuh'un(a.s)uzun süre sabır, metanet, şefkat ve merhametle kavmini dine davet etmesine rağmen çok az bir grubun dışında kimse iman etmedi. Kavmi onunla alay etmekle yetinmedi, cinnet geçirmiş olduğunu ilân etti, bu da sonuç vermeyince isyan edip onu taşla tutarak öldürmekle tehdit etti.”²⁶⁷

Hz. Nuh (a.s), kavminin her türlü yalanlamaları, kulak tıkamaları ve aşağılamalarına rağmen onları imana davetmeye devam etmiştir. Kavminin bu davete icabetmemesi üzerine Hz. Nuh (a.s), onları için;

وقال نوح رب لا تذر على الأرض من الكافرين ديارا

“*Rabbim! dedi. Yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma!*”²⁶⁸ şeklinde beddua etmiştir. İşte ayette kabul edildiği bildirilen dua (beddua) budur. Bu bedduanın neticesinde yeryüzünü sular kaplamış, Nuh’a (a.s) iman edenler dışında, herkes boğularak helak olmuştur. “Onların kendisine tabi olacaklarından ümidini kesince, onlara beddua etti”²⁶⁹ dedi ki: Yüce Allah: "Kavminden daha evvel iman etmiş olanlardan başkası asla iman etmeyecektir" (Hud, 11/36) buyruğunu, ona vahy ile bildirdikten sonra, kavmine beddua etti. Allah (c.c) da onun duasını kabul etti ve ümmetini suda boğdu.”²⁶⁹

Nuh’a (a.s) iman etmeyenler arasında eşi ve oğlu da vardı. Sular yükselip de gemi yüzmeye başlayınca boğulmakta olduğunu gördüğü oğlunu kurtarması için Allah’a (c.c) dua etmeye başladı;

ونادى نوح ربه فقال رب إن ابني من أهلي وإن وعدك الحق وأنت أحكم الحاكمين

“*Ey Rabbim! Şüphesiz oğlum da ailemdendir. Serâidin ise elbette haktır. Serhâkimlerhâkimisin*”²⁷⁰ dedi.

Hz. Nuh’un (a.s) bu duası Rabbi (c.c) tarafından kabul edilmemiştir.

²⁶⁷ Karaman vd., c.3, s.171

²⁶⁸ Nuh, 71/26

²⁶⁹ e-İ-Kurtubi, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Camiu li-Ahkami'l-Kur'an, Çev.M.Beşir

Eryarsoy, İstanbul, Buruç Yay., 2001 c.18, s61

²⁷⁰ Hud, 11/45

قال يا نوح إنه ليس من أهلك إنه عمل غير صالح فلا تسألن ما ليس لك به علم إني أعظك أن تكون من الجاهلين

*“Allah buyurdu ki: Ey Nuh! O asla senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir. O halde hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme! Ben sana cahillerden olmamanı tavsiye ederim.”*²⁷¹ şeklinde uyarılınca yanlış yaptığını anlayan Hz. Nuh (a.s) pişman olup Rabbine (c.c) şöyle niyaz etmiştir:

قال رب إني أعوذ بك أن أسألك ما ليس لي به علم وإلا تغفر لي وترحمني
أكن من الخاسرين

*“Ey Rabbim! Ben senden hakkında bilgim olmayan şeyi istemekten sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve esirgemezsen, ben ziyana uğrayanlardan olurum.”*²⁷²

“Hz. Nûh (a.s) Rabbine(c.c) nida edip(dua edip) dedi ki: Rabbim(c.c), benim oğlum da şüphesiz benim aile halkımdandır. Yani kendilerini boğulmaktan koruyacağına va'detmiş olduğun aile halkımdandır. Buna göre ifadede hazfedilmiş sözler vardır. "Senin va'din ise elbette haklıdır." Doğrudur, gerçektir. İlim adamlarımız derler ki: Hz. Nuh'un(a.s) Rabbine(c.c) oğluna dair soru sorması, yüce Allah'ın: "Aile efradını..." buyruğu dolayısı ile; buna karşılık "aleyhinde söz geçmiş olanlar hariç" buyruğunu göz önüne getirmemişti. Hz. Nuh'un (a.s) kanaatine göre, oğlu kendi aile efradından olduğundan ötürü o da: "Rabbim(c.c), benim oğlum da şüphesiz benim aile halkımdandır" demişti. Bunun böyle olduğuna delil, Hz. Nuh'un (a.s) oğluna söylediği: "Kâfirlerle beraber olma!" Yani sen kendilerinden olmadığın kimseler arasında bulunma, şeklindeki sözleridir. Çünkü Hz. Nûh (a.s) oğlunun mü'min olduğunu zannediyordu, yoksa Hz.Nuh (a.s)bu kanaatte olmasaydı, Rabbine (c.c): "Benim oğlum da şüphesiz benim aile halkımdandır" demezdi. Zira Hz. Nuh'un (a.s) önce kâfirlerin helak edilmelerini isteyip de daha sonra onlardan birilerinin kurtarılmasını istemesi imkânsız bir şeydir. Oğlu kâfir olduğunu gizliyor ve mü'min olduğunu izhar ediyordu. Şanı yüce Allah da Hz. Nuh'a (a.s)tek başına kendisinin bilmiş olduğu gaybî bir hususu haber verdi. Yani**bu** senin oğlunun bilmediğin bir

²⁷¹ Hud, 11/46

²⁷² Hud, 11/47

halini biliyorum. El-Hasen de der ki: Oğlu münafıktı. İşte bundan dolayı Hz. Nûh ona (kendileriyle birlikte gemiye binmesi için) seslenmeyi hel görmüştü.”²⁷³

Hz. Nuh'un (a.s) oğlu (Kenan), peygamber olan babasına iman etmediği için helak olmuştur. Buradan şunu anlıyoruz ki, iman bağı kan bağından önce gelir. Hz. Nuh'un (a.s) iman etmeyen oğlu, Hz. İbrahim'in (a.s) müşrik olan babası ve Hz. Muhammed'in (s.a.s) müşrik olan amcasının kurtuluğu için istiğfarda bulunması yasaklanmıştır. İman etmeyen kişi peygamberin oğlu, kızı, eşi ve anne-babası bile olsa, bu onlara fayda sağlamayacak ve cehenneme girmelerine engel olmayacaktır.

Hz. Nuh'un (a.s) oğlu için bu şekilde dua etmesi üzerine Yüce Allah, bu duanın uygun olmadığını, ulu'l-azm bir peygambere iman etmeyen biri için dua etmesinin yakışmadığını ifade etmiştir. Hakkında bilgisi olmayan bir konuda ve kâfir birinin kurtarılması için istekte bulunmanın cahillerin yapacağı bir iş olduğu kendisine hatırlatılmıştır.

Hz. Nuh (a.s) yaptığı duadan sonra uyarılınca, tövbe ve istiğfarda bulunarak Rabbinder(c.c) bağışlanma dilemiştir.

ولقد نادانا نوح فلنعم المجيبون| ونجيناه وأهله من الكرب العظيم| وجعلنا
ذريته هم الباقين| وتركنا عليه في الآخريں| سلام على نوح في العالمين| إنا كذلك
نجزي المحسنين| إنه من عبادنا المؤمنين| ثم أغرقنا الآخريں

“Andolsun, Nuh bize yalvarıp yakardı. Biz de duayı ne güzel kabul ederiz! Kendisini ve ailesini büyük felâketten kurtardık. Biz yalnız Nuh'un soyunu kalıcı kıldık. Sonradargelenler içinde ona iyi bir nam bıraktık. Bütün âlemlerden Nuh'a selam olsun! İşte biz iyileri böyle mükâfatlandırırız Zira o, bizim inanmış kullarımızdan idi. Nihayet ötekileri (inanmayanları) suda boğduğuk.”²⁷⁴

“Hz. Nûh (a.s.), bütün çabalarına rağmen kavminin inkâr ve isyanda direnmeleri sonucunda onların durumunu Allah'a (c.c) arzemiş ve sonuçta Yüce Allah, Nuh'un (a.s) kansı ve bir oğlu da dâhil olmak üzere inkâr ve isyanda direnenleri 76. âyette belirtilen "büyük felak etle yani tıfanla cezalandırmıştır. Nûh'u

²⁷³ Kurtubi, c.9, s.7472

²⁷⁴ Saffat 37/75-82

(a.s)ve diğer müminleri ise bu felaketten kurtarmış ve böylece Nuh'un (a.s)soyunu yaşatmıştır.²⁷⁵

“Bizim, Nuh'u (a.s) bize itaat etmesi, bizim rızamızı kazanmak için kavminin eziyetlerine katlanması neticesinde mükafaatlandırdığımız gibi, bizim emrimizi tutup yasaklarımızdan kaçınan herkesi de böyle mükafaatlandırırız. Zira Nuh (a.s) bize samimiyetle iman ed ve ihlâsla ibadet eden kullarımızdandı. Biz, Nuh'u (a.s) ve ailesini büyük sıkıntılardan kurtarıırken bunların dışındaki kavmini suda boğduk.”²⁷⁶

Kavminin Allah'a (c.c) iman etmesi için peygamberlik vazifesini icra eden Hz. Nuh (a.s), onların iman etmemesi ve inkârda ısrar etmesi üzerine helak olması için beddua etmiştir. Yüce Mevla, bu büyük peygamberin dualarını da, beddualarını da kabul etmiştir.

2.3. Hz. Hud'un (a.s)Duası

قال قد وقع عليكم من ربكم رجس وغضب أتجادلونني في أسماء سميتموها
أنتم وآباؤكم ما نزل بها من سلطان فانتظروا إني معكم من المنتظرين

"Üzerinize Rabbinizden bir azap ve bir hışım inmiştir. Haklarında Allah'ın hiçbir delil indirmedeği, sadece sizin ve atalarınızın taktığı kuru isimler hususunda benimle tartışıyor musunuz? Bekleyin öyleyse, şüphesiz ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim!"²⁷⁷

Hz. Hud (a.s), müşrik olan kavmini, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a (c.c) iman etmeleri için uzun yıllar tebliğ görevini sürdürdü. Fakat Ad kavmi şirk koşmaya, insanlara haksızlık etmeye ve peygamberlerini yalanlamaya devam etti. Bunun üzerine Allah'ın (c.c) vad ettiği büyük azap onları yakaladı;

وأما عاد فأهلكوا بريح صرصر عاتية|سخرها عليهم سبع ليال وثمانية أيام
حسوما فترى القوم فيها صرعى كأنهم أعجاز نخل خاوية

²⁷⁵ Karaman vd. c.4, s.47474

²⁷⁶ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.7, s.88

²⁷⁷ Araf, 7/71

“Ad kavmi ise, uğultulu, kasıp kavuran bir fırtına ile mahvedildiler. Allah onu, ardı ardına yedi gece, sekiz günların üzerine musallat etti. Öyle ki (eğer orada olsaydın), o kavmi, içi boş hurma kütükleri gibi oracıkta yere serilmiş halde görürdün.”²⁷⁸

“Bil ki Cenâb-ı Hak, "Vakta ki emrimiz geldi" buyurmuştur. Bu, "Azabımız geldiği zaman..." demek olup, o azap, onların başına gelen, kasıp kavurucu ve köklerini kazıyan bir rüzgârdır. Allah Teâlâ bununla onlara yedi gece ve sekiz gündüz azab etmiştir. Bu rüzgâr onların burun deliklerinden girip, arkalarından çıkmış ve onları yeryüzüne yüzüstü baygın düşürmüştür. Böylece onlar, sanki yere devrilmiş uzun hurma kütükleri gibi olmuşlardır.”²⁷⁹

Ad kavmi, üzerlerine gelen bulutu bir yağmur bulutu sanmışlardı. Hâlbuki o bulut onları kasıp kavuracak, soğuktan dondurup helak edecek azabın ta kendisiydi. Bir kasırğa ile içinde yaşadıkları köşkler, saraylar yerle bir edilmiş, dünyada yıkılmaz sandıkları düzenleri bozulmuştu. Böylece kasırğanın devirdiği, kökünden söktüğü, sağa-sola devrilmiş ağaçlar gibi oldular.

Yüce Allah inkâr edenleri helak ederken, Hz. Hud’u (a.s) ve beraberinde iman edenleri kurtarmıştır;

ولما جاء أمرنا نجينا هودا والذين آمنوا معه برحمة منا ونجيناهم من عذاب
غليظ

“Emrimiz gelince, Hûd'u ve onunla beraber iman edenleri tarafımızdan bir rahmetle kurtardık, onları ağır bir azaptan kurtuluşa erdirdik”²⁸⁰

Böylece, her peygamber gibi tebliğ vazifesini sonuna kadar yerine getiren Hz. Hud (a.s), kavminin putlara tapması ve Allah’ı (c.c) inkârda ısrar etmesi sebebiyle Allah’tan (c.c) vaadedilen azabı istemiştir. Allah Teâlâ da Hud’un (a.s) kavmi için yaptığı bedduayı kabul ederek Ad kavmini helak etmiştir. Hz. Hud (a.s) ile birlikte iman eden müminleri ise, bu büyük azaptan rahmetiyle kurtarmıştır.

²⁷⁸ Hakka 69/6-7

²⁷⁹ er-Râzi, c.13, s53

²⁸⁰ Hud, 11/58

2.4. Hz. İbrahim'in (a.s) Duası

وإذ ابتلى إبراهيم ربه بكلمات فأتمهن قال إني جاعلك للناس إماما قال ومن ذريتي قال لا ينال عهدي الظالمين

"Bir zamanlar Rabbi İbrahim'i bir takım kelimelerle sınımış, onları tam olarak yerine getirince: Ben seni insanlara önder yapacağım, demişti. "Soyumdan da (önderler yap, yâ Rabbi!)" dedi. Allah: Ahdim zalimlere vermem (onlar için söz vermem) buyurdu.²⁸¹

Allah'ın (c.c) kendisine dost edindiği Hz. İbrahim (a.s), Rabbinin (c.c) emirlerini yerine getirmiş, oğlunu Allah (c.c.) için kurban edebilme fedakârlığını göstermiştir. Böylece Allah'tan (c.c), kendisini insanlara önder yapacağı müjdesini alınca, soyundan gelenler için de böyle bir istekte bulunmuştur. Yüce Allah Hz. İbrahim'e (a.s) üstünlüğün soyda olmadığını, iman etmeyenlere böyle bir üstünlük vermeyeceğini bildirmiştir.

"Allah Teâlâ'nın, Hz. İbrahim'e (a.s.), kendisine bütün insanlara imam yapacağını müjdelemesi üzerine, Hz. İbrahim'in (a.s) Rabbine (c.c) duâ etmesi ve "Zürriyetimden, yani benden sonra gelecek olan çocuk ve torunlarımdan da imam kıl" demesi, hak yolda olan bir insanın, kendi neslinin de o yolda olmasını Rabb'ından niyaz etmesi demektir ki, bu, onun en tabî hakkı olmak gerekir. Ancak Hz. İbrahim (a.s.), bu niyazında, kendi neslinden gelecek olan bütün ferdlerin, imam olmasını değil, fakat 'min zurriyyeti' diyerek bazısının imam yapılmasını istemiştir. Zira Hz. İbrahim (a.s) bir peygamber olarak kendi zürriyetinden gelecek olan herkesin imam yapılmasının mümkün olmadığını, bunun Allah'ın (c.c) sünnetine aykırı düşeceğini ve imkânsız olan bir şeyi O'ndan (c.c) istemenin bir peygambere yaraşmıyacağını elbette biliyordu. Nitekim Allah Teâlâ, onun bu duasına karşılık, onu teyid etmiş ve "Ahdim zâlimlere ulaşmaz" buyurmuştur. Yani, "Senin istediğin şeyi sana verir ve zürriyetinden ehil olanları insanlara imam yaparım. Fakat buna ehil olmayanlar, bilhassa küfrederek zulüm işleyenler, benim imamlık hususunda verdiğim bu söze nail olamazlar," buyurdu."²⁸²

²⁸¹ Bakara 2/124

²⁸² Koçyiğit ve Cerrahoğlu, c.1, s.224227

Hız İbrahım'ın (a.s) soyundan birçok peygamberin (İsmail (a.s) İshak(a.s) Yakup (a.s) Yusuf (a.s) ve Muhammed(s.a.s) vd.) gelmesi ve bu peygamberlere iman edenlerin dünyada önderler olduğu, seçkin kılındığı anlaşılmaktadır. Fakat inkâra ve zulme meyledenlerin, Allah'a (c.c) şirk koşanların böyle bir ahde muvaffak olamadıkları anlaşılmaktadır.

وإذ قال إبراهيم رب اجعل هذا بلدا آمنا وارزق أهله من الثمرات من آمن
منهم بالله واليوم الآخر قال ومن كفر فأمتعه قليلا ثم أضطره إلى عذاب النار وبئس
المصير

“İbrahim de demişti ki: Ey Rabbim! Burayı emin bir şehir yap, halkından Allah'a ve ahiret gününe inananları çeşitli meyvelerle besle” *Abuyurdu ki: Kim inkâr ederse onu az bir süre faydalandırır, sonra onu cehennem azabına sokarım. Ne kötü varılacak yerdir orası!*²⁸³

Müfessirlerimiz bu ayeti şöyle açıklamışlardır; “Muhtemelen Hz. İbrahim'in (a.s) eşini ve oğlu Hz. İsmail'i (a.s) Mekke vadisine getirdiği zamanki duasını hatırlatmaktadır. Nitekim İbrahim sûresinin 37.âyetinde de onun şu mealde bir duası zikredilmiştir: “Rabbimiz! Ben çocuklarımdan kimini namaz kılabilmeleri için senin kutsal evinin yanında ziraata elverişsiz bir vadiye yerleştirdim. Rabbimiz (c.c) İnsanların gönüllerini onlara meylettir, şükretmeleri için onları ürünlerle rızıklandır. Hz. İbrahim (a.s) yukarıdaki duasında Rabbinden, ileride üzerine bir şehir kurulacak olan bu vadiyi her çeşit tehlikeden emin kılmasını niyaz etmiştir. Bir önceki âyet-i kerimede de, Beyt'imsanlar için emin kılındığı bildirilmişti.”²⁸⁴

Kâbe'yi ilk defa Hz. Âdem (a.s) inşa etmiştir.²⁸⁵ Hz. İbrahim (a.s) Kâbe'nin zamanla kaybolartemellerini bulup yükseltirken bu beldede insanların zamanla iskân edeceğini, hac, ticaret vb. sebeplerle ziyaret edeceğini biliyordu. Bu yüzden yeryüzünün ilk mabedi olan Kâbe'yi ve Mekke'yi eşkıyaların ve kötü insanların saldırı ve tecavüzlerine karşı emniyetli kılmasını Rabbinden(c.c) niyaz etmiştir. İnsanların, birbirinin hak ve hukukuna riayet ettikleri, terör ve hıyanetin, zulmün ve kan dökmenin olmadığı, şirk ve gûnahtan arınmış, herkesin huzur ve güvende

²⁸³ Bakara 2/126

²⁸⁴ Koçyiğit ve Cerrahoğlu, c.1, s.229

²⁸⁵ Taberi, *Taberi Tefsir*, c.1, s.339-343

yaşadığı, bolluk ve bereketin olduğu bir şehir olması için dua etmiştir. Şehirlerin anası olan Mekke’de yaşayacak olan, Kâbe’de tavaf, rükû ve secde edecek müslümanları, düşman saldırısı ve sel, deprem vbdoğal afetlerekarşı korumasını niyaz etti.

Hiz. İbrahim (a.s), Allah Teâlâ’dan dünyada sadece müminleri önder yapmasını, soyundangelecek iman sahiplerimizıklandırmasını istedi. Yüce Mevla sadece müminleri değil, inkârcıları da rızıklandıracağını, ama sonunda iman etmeyenlericennemazabına süreceğini bildirdi.

Hiz. İbrahim’in (a.s)Kâbe’yi inşa ettiği o günden bugünü kadar, Kâbe ve Mekke, Harem bölgesi kabul edilmiştir. Cinayetin, çatışmanın hatta tartışmanın, kötü söz söylemenin yasaklandığı, yeşil bitkisinin koparılmasının yasak olduğu, bütün dünya müslümanlarının hürmet ve saygı gösterdiği bir mekân olması Hiz. İbrahim’in (a.s) duasının kabul edildiğinin en güzel ifadesidir.

وإذ يرفع إبراهيم القواعد من البيت وإسماعيل ربنا تقبل منا إنك أنت السميع
العليم

“Bir zamanlar İbrahim, İsmail ile beraber Beytullah’ın temellerini yükseltiyor (şöyle diyorlardı:) Ey Rabbimiz! Bizdenbu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin”²⁸⁶

“İbn-i Cüreyc Atâ’dan, Said b. Cübeyr de Abdullah b. Abbas’tan (r.a) şunu nakletmişlerdir: Kâbe’nin asıl temellerini, Allah’ın (c.c) emriyle Hiz. Âdem (a.s)yapmıştır. Daha sonra bu temeller yıkılıp yeri kaybolmuştur. Sonunda Allah Teala Hiz. İbrahim’e (a.s) Kâbe’nin yerini göstermiş ve onu yeniden yapmasını emretmiştir. İşte âyet-i kerime bu duruma işaret etmektedir.”²⁸⁷

Hiz. İbrahim (a.s) ve oğlu Hiz. İsmail (a.s), Kâbe’yi inşa ederken Yüce Allah’tan (c.c) bu amellerinin kabul edilmesini istemişlerdir. Yeryüzünün ilk mabedi olan Kâbe’yi inşa etmenin şeref ve bahtiyarlığını yaşayan baba-oğul peygamberler, gönül huzuru ile sadece Allah(c.c) rızası için ihlâsla yaptıkları bu amelin, Kâbe’nin sahibi olan Allah(c.c) tarafından kabul edilmesini talep etmişlerdir.

²⁸⁶ Bakara 2/127

²⁸⁷ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.1, s.339843

HZ. İbrahim'in (a.s) insanları hacca davet ettiği o günden günümüze kadar insanların Kâbe'yi bir an olsun boş bırakmadan tavaf etmeleri bu duanın kabul edildiğinin en güzel işaretidir.

ربنا واجعلنا مسلمين لك ومن ذريتنا أمة مسلمة لك وأرنا مناسكنا وتب
علينا إنك أنت التواب الرحيم

“Ey Rabbimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerimizi göster, bizi kabul et; zira tövbeleri çokça kabul eden, çok merhametli olan ancak sen²⁸⁸.”

HZ.İbrahim (a.s) birçok duasında, çocukları ve soyundan gelecekleri için dua etmiştir. Bu duasında da oğlu HZ. İsmail (a.s) ile birlikte, Yüce Allah'tan kendileri için ve soyundan geleceklerin iman ehli olmaları, şirkten uzak, itaatkâr ve ihlâslı olmaları için niyazda bulunmuştur. İnşa ettiği Kâbe'de yapılacak ibadetlerin usul ve şeklini öğretmesi için de Allah'tan (c.c) yardım istemiştir.

Peygamberler ismet sıfatına sahip oldukları için günah işlemezler. Fakat işledikleri hata ve kusurların (zelle) bağışlanması ve ümmetlerine bu konuda örnek olmak için tövbe etmeyi hiçbir zaman terk etmemişlerdir. Bunu, Peygamberimizin (s.a.s) günde yüz defa Allah'a (c.c) istiğfarda bulunması örneğinde en bariz şekilde görmekteyiz.

ربنا وابعث فيهم رسولا منهم يتلوا عليهم آياتك ويعلمهم الكتاب والحكمة
ويزكيهم إنك أنت العزيز الحكيم

“Ey Rabbimiz! Onlara, içlerinden seni ayetlerini kendilerine okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir peygamber gönder. Çünkü üstün gelen, her şeyi yerli yerince yapan yalnız sen²⁸⁹”

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi evlatları için duasını esirgemeyen HZ. İbrahim (a.s), soyunda peygamber gelmesi için de dua etmiştir. Allah Teâlâ, HZ. İbrahim'in (a.s) bu duasını da kabul ederek onun soyundan birçok peygamber göndermiştir.

²⁸⁸ Bakara 2/128

²⁸⁹ Bakara 2/129

Bununla beraber müfessirlerimiz bu duanın özellikle Hz. Muhammed(s.a.s) için yapıldığını ifade etmişlerdir. Peygamber Efendimizin ıb hadisinde “Ben, atam İbrahim'in duası, kardeşim İsa'nın müjdesi ve annem Amine'nin rüyasıym”²⁹⁰ şeklinde buyurması da Hz. İbrahim'in (a.s) duasının gerçekleştiğini göstermektedir.

وما كان استغفار إبراهيم لأبيه إلا عن موعدة وعدها إياه فلما تبين له أنه
عدو لله تبرأ منه إن إبراهيم لأواه حلیم

“İbrahim'in babası için af dilemesi, sadece ona verdiği sözden dolayı idi. Ne var ki, onun Allah'ın düşmanı olduğu kendisine belli olunca, ondan uzaklaştı. Şüphesiz ki İbrahim çok yumuşak huylu ve pek sabırlı²⁹¹ idi.”

“Muhakkak ki ben senin için mağfiret dileyeceğim²⁹² diye babasına söz veren Hz. İbrahim'in (a.s), babası için istiğfar talebinde bulunması, onun için dua etmesi AllahTeâlâ tarafından kabul edilmemiştir. Nitekim bir önceki ayette “Kâfir olarak ölüp de cehennemlik oldukları kendilerine belli olduktan sonra, akraba bile olsalar, müşriklerin affedilmelerini istemePeygamberin vənüminlerin yapacağı bir iş değildir.”²⁹³

“İbrahim'in (a.s) babası için af dilemesi ise, sadece ona verdiği sözü yerine getirmesi içindir. Fakat babasının Allah'ın (c.c) düşmanı olduğu ortaya çıkınca İbrahim (a.s) ondan uzaklaştı. Şüphesiz ki İbrahim (a.s) niyaz eden ve çok halim selim bir insandı. Hz. İbrahim (a.s), babası için Allah'tan (c.c) af dileyeceğine dair söz vermişti. Bu hususta şu âyette buyuruluyor ki: İbrahim (a.s) şöyle dedi “Selam sana. Rabbimde(c.c) bağışlanma dileyeceğim. Çünkü o bana çok lütufkârdır.”²⁹⁴ İşte İbrahim (a.s) bu vaadini yerine getirmek için Allah'tan (c.c) af dilemiş, ancak,

²⁹⁰ Müsned, 4/127,128, 5/262, eMüstedrek, 2/656

²⁹¹ Tevbe 9/114

²⁹² Mümtehine, 60/4

²⁹³ Tevbe 9/113

²⁹⁴ Meryem, 19/47

babasının, Allah'ın (c.c) düşmanı olduğu ortaya çıkınca af dilemekten vazgeçmiş ve ondan uzaklaşmıştır.”²⁹⁵

Dolayısıyla ‘Halilullah’ olan Hz. İbrahim’in (a.s) bütün dualarını kabul eden Allah Teâlâ, bu duanın uygun olmadığını ve peygamberlere böyle kimseler için dua etmenin yakışmadığını ifade ederek reddetmiştir. Hz. Muhammed’in (s.a.s) amcası Ebu Talip için, Hz. Nuh’un (a.s) da oğlu için yaptığı dua reddedildiği gibi, İbrahim’in (a.s) babası için yaptığı bu dua da reddedilmiştir. Hz. Nuh (a.s), Hz. İbrahim (a.s) ve Hz. Muhammed (s.a.s) bu konuda uyarılınca, müşrik olan yakınları için dua etmekten vazgeçmişlerdir.

“Hayatta bulunanlara mağfiret dilemek caizdir. Çünkü onların iman etmeleri umulur. Güzel sözlerle onların kalplerini ısıtırmak ve dine girmeye onları şevklendirmek mümkündür. Pek çok ilim adamı da şöyle demektedir: Kişinin, hayatta buldukları sürece, kâfir anne ve babasına dua etmesinde, onlar için mağfiret dilemesinde bir mahzur yoktur. Ancak, öleden ümit tamamıyla kesilmiş olduğundan ona dua edilmez. İbn Abbas (r.a) der ki: Müslümanlar, ölmüşlerine mağfiret diliyorlardı. Bunun üzerine bu âyet-i kerime nazil oldu, bu sefer onlara mağfiret dilemekten uzak durdular. Ancak, ölecekleri vakte kadar hayatta olanlar için mağfiret dilemelerini de yasaklamadı.”²⁹⁶

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılmaktadır ki, kâfir ve müşriklere dua etme yasağı bütün müminler için de geçerlidir. Fakat hayatta olanlar için onların tövbe etmeleri, hak yolu bulmaları, iman sahibi olmaları için dua edilebilir.

وإذ قال إبراهيم رب اجعل هذا البلد آمنا واجنبني وبني أن نعبد الأصنام

“Hatırla ki İbrahim şöyle demişti: "Rabbim! Bu şehri (Mekke'yi) emniyetli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut!"²⁹⁷

“Hz. İbrâhim'in (a.s) güvenli kılmasını Allah'tan (c.c) istediği şehir Mekke'dir.”²⁹⁸

²⁹⁵ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.4, s.370

²⁹⁶ Kurtubi, c.8, s. 423

²⁹⁷ İbrahim, 14/35

²⁹⁸ Karaman vd., c.3, s.321

“Müfessirlere göre Hz. İbrâhim (a.s) bu âyetlerde bildirilen duasını da Mekke yerleşim merkezi haline geldikten ve Hz. İsmâil (a.s)ile birlikte Kâbe’yi inşa ettikten sonra yapmıştır.”²⁹⁹

“Can ve mal güvenliğinin bulunmadığı bir yerde dinî ve dünyevî görevler yerine getirilemeyeceği için Hz. İbrâhim (a.s)öncelikle beldenin güvenli kılınmasını, sonra da insanlığı mânevî felâketlere sürükleyen putperestlikten hem kendisini hem de soyundan gelenleri korumasını Yüce Allah’tan niyaz etmiştir.”³⁰⁰

Hz. İbrâhim (a.s) eşi Hz. Hacer ve oğlu Hz. İsmail’i (a.s) getirip Mekke’ye yerleştirdikten sonra, bu beldenin insanlarla şenlenmesi, ürünlerle bereketlenmesi için dua etmişti. Yıllar sonra Hz. İbrâhim (a.s)oğlu İsmail (a.s) ile birlikte Kâbe’nin inşasını bitirdikten sonra insanlar hac ticaret veya iskân maksadıyla Mekke şehrine akın ettiler. Hz. İbrâhim (a.s)Kâbe’ye ev sahipliği yapan bu beldenin emniyetli, güvenli, huzurlu ve şirkten arınmış bir belde olması, kendisinin ve çocuklarının putlardan uzak olması için bu duayı yapmıştır.

ربنا إني أسكنت من ذريتي بواد غير ذي زرع عند بيتك المحرم ربنا
ليقيموا الصلاة فاجعل أفئدة من الناس تهوي إليهم وارزقهم من الثمرات لعلهم
يشكرون

*"Ey Rabbimiz! Ey sahibimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için ben, neslimden bir kısmını senin Bâ'İlârem'inin (Kâbe'nin) yanında, ziraat yapılmayan bir vadiye yerleştirdim. Artık sen de insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meyledici kıl ve meyvelerden bunlara rızık ver! Umulur ki bu nimetlere şükrederler."*³⁰¹

Bu ayette geçen Hz. İbrahim’in (a.s) “Zürriyetimden bir kısmını” sözünden maksat eşi Hz. Hacer ve oğlu Hz. İsmail’dir (a.s)³⁰² Ayette ifade edilen şehir ise Kâbe’nin bulunduğu, tarıma elverişli olmayan, ekinlerin bitmediği ve dolayısıyla insanların da yaşamadığı Mekke’dir.

²⁹⁹ İbn Kesir, İmâduddîn Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer, *Tefsirü'l-Kur'ani'l-Azîm* Çev. Bekir Karlığa ve Bedreddin Çetiner, İstanbul, Çağrı Yayınları, 2002, c.1, s.252

³⁰⁰ Karaman vd., c.3, s.321

³⁰¹ İbrahim, 14/37

³⁰² Kurtubi, c.9, s.562

Yanında az bir yiyecek ve içecek bulunan Hz. Hacer annemiz kucağında henüz süt emmekte olan oğlu Hz. İsmail (a.s) ile birlikte ıssız ve dağlık olan Mekke'ye getiriliş sebebinin Allah'ın (c.c) emri olduğunu³⁰³ duyunca itiraz etmemiştir.

Hz. İbrahim (a.s) eşini ve çocuğunu kendisine emredilen yere (Mekke'ye) yerleştirdi bu duayı yapmıştır. Hz. İbrahim'in (a.s) Mekke'den ayrılışından bir süre sonra zezem suyunun lütfedilmesi bu duanın kabulüne işarettir.

Bu duanın tecellisi olarak Hz. İbrahim (a.s) oğlu Hz. İsmail (a.s) ile birlikte yıllar sonra Kâbe'yi inşa etmiş ve tüm inananları hacca davet etmiştir. O günden bu yana gerek hac ve umre için, gerekse Mekke'de düzenlenen panayırılar için dünyanın her tarafından insanlar Mekke'ye akın etmişlerdir. Dünyanın önemli ticaret merkezlerinden biri haline gelen Mekke'de her türlü ürüne, meyve ve sebze ulaşmak mümkündür.

Harem bölgesi olması sebebiyle her türlü tecavüzdten korunmuş olan Kâbe ve çevresi, Hz. İbrahim'in (a.s) bu duası sayesinde güvenli şehir haline gelmiştir. Hz. Muhammed'in de (s.a.s) Kâbe'yi ve çevresini putlardan temizlemesiyle Hz. İbrahim'in (a.s) milletinden olan müminler için Mekke, güvenli, bereketli ve huzurlu bir şehir haline gelmiştir.

الحمد لله الذي وهب لي على الكبر إسماعيل وإسحاق إن ربي لسميع الدعاء

*"İhtiyar halimde bana İsmail'i ve İshak'ı lütfeden Allah'a hamdolsun!
Şüphesiz Rabbim duayı işitendir"*³⁰⁴

"Hz. İbrahim'in (a.s) bu duayı, eşi Hz. Sâre'den olan oğlu İshak'ın (a.s) dünyaya gelmesinden sonra yaptığı anlaşılmaktadır. Rivayete göre Hz. İbrahim (a.s), oğlu Hz. İsmail (a.s) doğduğu zaman doksan dokuz yaşında, İshak (a.s) doğduğunda ise 112 yaşında bulunuyordu. Hz. İbrahim'in (a.s) daha önce yapmış olduğu duasının (Rabbim(c.c)! Bana sâlihlerden olacak bir evlat ver)³⁰⁵ kabul olunup

³⁰³ Taberi, *Taberi Tefsiri* c.5, s.119/127

³⁰⁴ İbrahim, 14/39

³⁰⁵ Saffat 37/100

yaşlılığına rağmen kendisine bu iki çocuğun lütfedilmesini Allah'a (c.c) hamd ve şükürle karşıladığı görülmektedir.”³⁰⁶

رب اجعلني مقيم الصلاة ومن ذريتي ربنا وتقبل دعاء

*"Ey Rabbim! Beni ve soyumda gelecekleri namazı devamlı kılanlardan eyle; Ey Rabbimiz! Duamı kabul et!"*³⁰⁷

Daha önceki ayetlerde açıklandığı üzere Hz. İbrahim (a.s) kendisi ve zürriyeti için hiçbir zaman duasını eksiltmemiştir. Bu ayette de kendisinin ve soyundan gelecek müminlerin namazı gereği gibi kılanlardan, ihlâslı bir şekilde ikame edenlerden ve namazda sebat edenlerden olması için dua etmiştir.

“İbni Abbas (r.a) “Duamı kabul et” ifadesinin “ İbadetlerimi kabul et” manasında olduğunu söylemiştir.”³⁰⁸

O'nun soyundan birçok peygamberin gelmesi bu peygamberlerin insanları namaza davet etmesi bu duanın en güzel şekilde kabul edildiğinin işaretidir.

ربنا اغفر لي ولوالدي وللمؤمنين يوم يقوم الحساب

*"Ey Rabbimiz! (Amellerin) hesap olunacağı gün beni, -babamı ve müminleri bağışla!"*³⁰⁹

“Hz. İbrahim (a.s) duasının son kısmını mahşerdeki hesap gününe ayırmıştır. Af dilerken sadece kendini düşünmemiş, ana-babasını ve bütün müminleri de bu affin kapsamına almıştır. Bundan şu temel kuralı çıkartıyoruz: Bir mü'min bir mü'min için Allah'tan (c.c) af dileyebilir. Hz. İbrahim'in (a.s) babası için yaptığı bu af dileme kabul edilmemiştir. Diğer taraftan Hz. İbrahim (a.s) af dilemesi ile ilgili bu duasına bütün müminleri de koymuştur. Demek ki mümin, kâfirin affi için dua edemez ama hidâyete gelmesi için dua edebilir.”³¹⁰

³⁰⁶ Karaman, vdc:3, s:322

³⁰⁷ İbrahim, 14/40

³⁰⁸ er-Razi, c.14, s.31

³⁰⁹ İbrahim, 14/41

³¹⁰ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri* İstanbul, Bayraklı Yayınları, 2013 c.10, s235-249.

Bugün bizim her namazın sonunda okuduğumuz bu dua, Hz.İbrahim'in (a.s) yaptığı en güzel dualardan biridir. Kendisi, ana-babası ve bütün müminler için dua eden İbrahim'in (a.s) bu duası kısmen kabul edilmiştir. Fakat babası için yapılan dua yukarıda açıklandığı üzere (tevbe 9/113) kabul edilmemiştir.

Hesabın görüleceği, kişinin ana-babasından bile kaçacağı³¹¹ o meşakkatli günde, Rabbimizin (c.c) bizi, anababamızı ve tüm müminleri bağışlaması için bugünden dua etmek, her mümin için bir görev, sorumluluk ve erdemli bir davranıştır.

رب هب لي حكما وألحقتني بالصالحين| واجعل لي لسان صدق في الآخرين

واجعلني من ورثة جنة النعيم واغفر لأبي إنه كان من الضالين

ولا تخزني يوم يبعثون

"Ey Rabbim! Bana bir hikmet bahşet ve beni salih kimseler arasına kat."
"Sonra gelecekler arasında beni doğrulukla anılanlardandır." "Beni Naîm cennetinin varislerinden eyle." "Babamı da bağışla. Çünkü o gerçekten yolunu şaşırarlardandır." "(Kulların) diriltilecekleri gün beni utandıрма!³¹²

"Burada zikredilen "Hikmet"ten maksat; Abdullah b.Abbas'a göre, ilim, İkrime'ye göre akıl, Mücahid'e göre Kur'an, Süddi'ye göre ise peygamberliktir. Taberi de bu son görüşü tercih etmiştir."³¹³

Hz. İbrahim (a.s) bu ayetlerde Rabbinde (c.c) kendisine hüküm, hikmet ve ilim bahşetmesini, salihlerin ve önceki peygamberlerin arasına dâhil etmesini istemiştir. Sonraki insanlar arasında doğrulukla, hayırla, övgüyle yâd edilmek istemesini Taberi şöyle açıklamıştır;

"Hz. İbrahim (a.s) bu duasıyla hayırlara öncü yapılmasını, kendisinden sonra gelecek insanlar tarafından iyilikle anılmasını istemiş, Allah Teala da ona iş teklerini bahşetmiştir. Zira Yahudi ve Hristiyanlar, birbirlerinin peygamberlerini ve Hz. Muhammed (s.a.v.) inkâr etmelerine rağmen Hz. İbrahim'i (a.s) dost olarak

³¹¹ Abese, 80/3485

³¹² Şuara, 26/83-87

³¹³ Taberi, Taberi Tefsiri c.6, s.225

görmüşlerdir. İslam dini ise Hz. İbrahim'i (a.s) "Hanif" dininin peygambérolarak kabul etmiş ve onu, müslümanların atası saymıştır.³¹⁴

“Halilullah³¹⁵/Allah'ın dostu” Hz. İbrahim'in (a.s) bütün bu dualarının kabul edildiğini görüyoruz. O'nun bütün semavi dinlerde saygıyla anılması ve biz müslümanların her namazın sonunda “Allah'ım! Muhammed'e (s.a.s)ve ailesine rahmet kıl, tıpkı İbrahim'e (a.s) ve ailesine rahmet kıldığın gibi.” "Muhammed'i (s.a.s)ve ailesini mübarek kıl, tıpkı İbrahim'i (a.s) ve ailesini mübarek kıldığın gibi.” diye dua etmemiz, ona selam göndermemiz, onu en güzel şekilde ve hayırla anmaktır.

Babası ile ilgili duası (tevbe 113) daha önce açıklanmıştı. Ayet-i kerimenin son kısmında da, “Mahşer gününde insanların huzurunda beni azapla cezalandırıp da utandırma” şeklinde dua etmiştir.

Hz. İbrahim (a.s) bu dualarının kabul edilmesi için Rabbine (c.c) yalvarmış ve bize de bu konuda güzel bir örneklik teşkil etmiştir.

رب هب لي من الصالحين

“O: Rabbim! Bana sâlihlerden olacak bir evlat ver³¹⁶ dedi.

Hz. İbrahim (a.s) ilermiş yaşında Rabbinden (c.c) kendisine bir evlat bahşetmesini istemiştir. Yüce Allah,

فبشرناه بغلام حلیم

“Biz de ona uysal bir oğul müjdeledik³¹⁷ fermanıyla İsmail'i (a.s) bahşederek bu duayı kabul etmiştir.

Hz. İbrahim (a.s), Rabbinden(c.c) kendisine yumuşak huylu, itaatkâr ve salih bir evlat vermesini isteyince, Allah Teâlâ ona Hz İsmail'i (a.s) bahşetmiştir. Burada bahse konu çocuğun Hz.İsmail (a.s) olduğunu daha önce belirtmiştik. Hz. İsmail (a.s) yürüme çağına geldiğinde, babası onu Allah (c.c) için kurban edeceğini

³¹⁴ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.6, s.225

³¹⁵ Nisa, 4/125

³¹⁶ Saffat 37/100

³¹⁷ Saffat 37/101

söyleyince itiraz dahi etmemiştir. Bu da Hz. İsmail'in (a.s) ne kadar halim, saygılı ve itaatkâr olduğunu ve Hz. İbrahim'in (a.s) da duasının kabul edildiğini göstermektedir.

ربنا لا تجعلنا فتنة للذين كفروا واغفر لنا ربنا إنك أنت العزيز الحكيم

“Rabbimiz! Bizi, inkâr edenler için deneme konusu kılma, bizi bağışla! Ey Rabbimiz! Yegâne galip ve hikmet sahibi, ancak sâîsîn³¹⁸

“Bizi, inkâr edenler için bir sınaama konusu yapma” şeklinde çevrilen cümle daha çok şöyle açıklanmıştır: "Onları bize galip getirme" veya "Bizi doğrudan yahut onlar vasıtasıyla cezaya çarptırma ki 'Bunların iddiası doğru olsaydı güvendikleri Allah (c.c) onları desteksiz bırakmazdı yahut bu muameleye maruz kalmazlardı' şeklinde düşünmesinler ve bu yüzden kendilerinin hakikat üzere olduklarını sanmasınlar. Bizi böyle bir sınaamaya, bir imtihana vesile kılma. Bir yoruma göre burada Allah Teâlâ'dan, müminlere karşı inkarcıların imkânlarının genişletmemesi istenmektedir. Çünkü inkarcıların müminlerden daha fazla imkânlarla sahip olmaları da müminler için sıkıntı, dolayısıyla bir imtihan sebebi olacaktır.”³¹⁹

Bizim için güzel bir örnek olan Hz. İbrahim (a.s) bu duasında; “Allah’ım! İman edenlere yardım eyle. İman edenleri, kâfirlere karşı muzaffer eyle ki dinlerinin bizim dinimizden üstün olduğunu sanmasınlar. Müminleri kâfirler için fitne ve alay konusu yapma Bizi kâfirlere karşı zelil ve hakir duruma düşürme. İman etmeyenler yüzünden bize azap etme. Bizi güçlü ve galip kılacak sadece sensindiyerek”, dünyada müminlerin hâkim olması, huzur ve sükûn bulmaları için niyazda bulunmuştur.

2.5 Hz. İsmail'in (a.s) Duası

Hz. İsmail'in (a.s) Kur'an-ı Kerim'deki duaları babası Hz. İbrahim (a.s) ile birlikte yaptıkları dualardır. Bu duaları İbrahim'in (a.s) duaları kısmında zikrettiğimiz için bu bölümde tekrar yazmadık.

³¹⁸ Mümtetine, 60/5

³¹⁹ Karaman, vd. c.5, s.313

2.6 Hz. Lut'un (a.s)Duası

رب نجني وأهلي مما يعملون

*“Rabbim! Beni ve ailemi, bunların yapmakta olduklarının vebalinden kurtar!”*³²⁰

“Allah'ın peygamberi onları yaptıkları bu ahlâksızlıktan, erkeklerle temasta bulunmaktan men'edip onlara kendileri için Allah'ın yaratmış olduğu kadınlara yaklaşımlarını öğütleyince kavminin ona cevabı sâdece şöyle demeleri olmuştur: «Ey Lût, buna (bize getirmiş olduğun şeye) son vermezsen elbette çıkarılanlardan olacaksın. (Biz seni elbette aramızdan çıkaracağız.) “Nitekim Allah Teâlâ bu durumu başka bir âyet-i kerîme'de şöyle haber veriyor: “Kavminin cevabı sâdece: Çıkarın onları memleketinizden. Çünkü onlar, fazla temizlik yapan insanlarmış, demek oldu.” (A'râf, 82). Hz. Lût, onların içinde buldukları duruma son vermeyeceklerini, sapıklıklarında devam etmekte olduklarını görünce onlardan uzaklaştı ve: “Doğrusu ben, sizin işlediğinize kızanlardanım. (Bunu sevmiyorum ve razı olmuyorum. Şüphesiz ben sizden uzağım.)” deyip sonra onlara beddua eder*Rabbim (c.c), beni ve ailemi bunların yaptıklarından kurtar.» dedi. Allah Teâlâ da şöyle buyurdu: “Bunun üzerine onu ve bütün ailesini topluca kurtardık. Sâdece yaşlı bir kadın geride kalanlardan olduBu kadın Hz. Lût'un hanımı idi. Kötü bir ihtiyardı. Geride kalmış ve kavminin geride kalanlarıyla birlikte helak olmuştu.”*³²¹

قال رب انصرني على القوم المفسدين

*“Lut, şu ahlakı bozatoopluluğa karşı bana yardım et Rabbim!”*³²² diye dua etti.

Hz. Lut (a.s), kavminin yaptığı çirkinlik karşısında Rabbinder(c.c) yardım istemiştir. Yüce Allah, Lut (a.s)'ın uyarılarını dikkate almayan, alay ve hakaret eden, toplumda fuhşu ve rezilliği yaymaya çalışanları ve onların yaptığı çirkinlikleri

³²⁰ Şuara, 26/169

³²¹ İbn Kesir, *Tefsir*, c.11, s.6092

³²² Ankebut 29/30

görmezden gelenler büyük bir taş yağmuruyla³²³ helak etmiştir. Lut'un (a.s) iman etmeyen ve bu ahlaksız topluma destek veren karısı da helak edilenler arasındaydı.

Peygamberlerinin dualarını kabul eden ve onları yardımsız bırakmayan Allah (c.c), Lut'un da (a.s) duasını kabul ederek O'nu ve ailesinden iman edenleri kurtarmıştır.

2.7. Hz. Yakub'un (a.s) Duası

قال إنما أشكو بثي وحزني إلى وأعلم من ما لا تعلمون

*"Ben tasa ve üzüntümü ancak Allah'a arz ederim. Ben Allah tarafından sizin bilmediğiniz şeyleri bilirim"*³²⁴

"Hz.Yakub (a.s) tarafından bilinen fakat oğulları tarafından bilinmeyen şeyin ne olduğu hususunda şunlar söylenmektedir: Yakub (a.s)'ın oğlu Yusuf'un (a.s) gördüğü rüyayı bilmekte ve nihayet sonunda, onbir oğlunun, karısının ve kendisinin onu yücelterek takdir edeceklerine inanmaktaydı. Bu sebeple Yusuf'un (a.s) ölmemiş olabileceğini, Bünyamin'in tutuklanmasının da bu meseleye ışık tutacak bir hadise olduğunu düşünüyor ve bu sebeple oğullarına diyordu ki:

*Ey oğullarım! Gidin, Yusuf'u (a.s) ve kardeşini iyice arayın. Allah'ın (c.c) rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Çünkü Allah'ın (c.c) rahmetinden ancak kâfir bir millet ümidini keser(Yusuf, 12/87)"*³²⁵

Yakub (a.s) büyük bir imtihandan geçtiğini ve sabretmesi halinde Allah (c.c) kendisini mükâfatlandıracağını biliyordu. Bu yüzden şikâyetini sadece Rabbine (c.c) yaparak iltica etmiştir. Peygamber de olsa bir babanın evladı için üzülmesi, gözyaşı dökmesi normaldi. Zira Hz. Muhammed(s.a.s) oğlu İbrahim'in ölümünden sonra gözyaşı dökmüş ve bunun kalbindeki merhametin eseri olduğunu³²⁶ ifade etmiştir.

³²³ Hud, 17/82

³²⁴ Yusuf, 12/86

³²⁵ Taberi, *Taberi Tefsir*, c.5, s.48

³²⁶ Buhari, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil b. İbrâhim b. el-Mugîre b. Berdizbeh el-Cûfi el-Buhârî, *Sahihî Buhari*, Çev. Ahmed Naim, Ankara, DİB Yay.,1980, Cenaiz, 44

Merhametlilerin en merhametlisi olan Yüce Allah, evlat acısı çeken ve bu acısına sabreden, halini sadece Rabbine (c.c) arz eden Yakub'un (a.s) dualarını kabul ederek onun hüznünü gidermiş ve evlatlarına kavuşturmuştur.

2.8 Hz. Yusuf'un (a.s) Duası

قال رب السجن أحب إلي مما يدعونني إليه وإلا تصرف عني كيدهن
أصب إليهن وأكن من الجاهلين

“Ey Rabbim! Zindan bana, bunların beni davettiği şeyden daha sevimlidir. Onların tuzaklarını benden uzaklaştırmazsan onlara meyleder ve cahillerden olurum.”³²⁷

“Yûsuf (a.s.), onların kötülük ve hilesinden Allah'a (a.s) sığınıp şöyle demişti: Rabbim (c.c)! Zindan bana bunların beni davet ettikleri fuhuştan daha iyidir. Eğer sen, bunların tuzaklarını benden uzaklaştırmazsan; onlara meylederim. Eğer beni nefsimle başbaşa bırakırsan, benim nefsim karşı bir gücüm yoktur. Senin kuvvetin, kudretin olmaksızın ben kendime ne bir zarar ne bir fayda veremem. Sensin kendisinden yardım istenilen, ancak sana tevekkül edilir. Sen beni kendi nefsimle bırakma. Eğer sen, bunların tuzaklarını benden uzaklaştırmazsan; onlara meyleder, câhillerden olurum. Rabbimin duasını kabul etti de onların tuzaklarını kendisinden savdı. Muhakkak ki O, Semî ve Alîmdir.”³²⁸

İffet timsali büyük peygamber Hz. Yusuf (a.s), karşısındaki güzel ve soylu kadının teklifini reddetmiş ve Rabbine sığınmıştır. Kadının teklifini kabul edip günaha girmektense, hapse girmenin kendisi için daha hayırlı olacağını ifade etmiştir. Rabbinden (c.c) kendisine yardım etmesi için dua etmiştir.

“Rabbi onun duasını kabuletti ve kadınların tuzaklarını ondan uzaklaştırdı”³²⁹ ayeti, onun bu duasının kabul edildiğini açık bir şekilde beyan etmektedir.

³²⁷ Yusuf, 12/33

³²⁸ İbni Kesir, *Tefsir*, c.8, s.4066

³²⁹ Yusuf, 12/34

“Allah Teâlâ, Hz. Yûsuf’u (a.s) büyük bir iffet ile korumuş, onu muhafaza etmiş ve Yûsuf kadından şiddetle çekinip geri durarak zindana atılmayı buna tercih etmiştir. İşte bu kemâl derecelerinin en üstünüdür”³³⁰

Hz. Yusuf’un (a.s) suçsuz olduğu bilinmesine rağmen, Vezir ve yanındakiler, yaşananları unutturmak için onun hapse atılmasını uygun gördüler.

Uzun yıllar zindanda kalan Hz. Yusuf (a.s) Vezir gördüğü bir rüyayı yorumlar. Nihayetinde suçsuz olduğu anlaşılınca zindandan çıkarılır. Yorumladığı rüyaya göre ülkeyi bir kıtlık saracaktır. Hazinesin başına geçmek için Vezir’den yetki ister ve bu isteği kabul edilir. Kardeşleri tarafından kuyuya atılan, köle diye satılan, iftira sonucu zindanlara düşen Hz. Yusuf (a.s), artık ülkenin hazinelerinden ve ekonomisinden sorumlu tek kişidir.

Küçükken gördüğü rüyada olduğu gibi anne-babasına ve kardeşlerine kavuşan Hz. Yusuf (a.s) tahta çıktıktan sonra veya vefat edeceği esnada Rabbine (c.c) şöyle niyazda bulunmuştur;

رب قد آتيتني من الملك وعلمتني من تأويل الأحاديث فاطر السموات
والأرض أنت وليي في الدنيا والآخرة توفني مسلما وألحقتني بالصالحين

*“Rabbim! Gerçekten bana mülk verdin ve bana sözlerin yorumunu öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada ve ahirette sen benim velimsin. Benimmi Müslüman olarak al ve beni Salihlerin arasına!”*³³¹

“Hz. Yûsuf’un (a.s) üzerindeki nimet ana- babası ve kardeşlerinin onunla bir araya gelip toplanması ile tamamlandığında ve Allah Teâlâ ona peygamberlik ve hükümlerlik nimeti bahşettiğinde, Rabbine(c.c) bu şekilde duâ etmiş ve Rabbinden (c.c) nasıl ki dünyada onun üzerine nimetini tamâmlamışsa bunları âhirette de sürdürmesini, öldüğü zaman müslüman olarak vefat ettirmesini istemiştir. Hz. Yûsuf Rabbinden (c.c), kendisini peygamber ve rasûllerden kardeşleri olan sâlihler katmasını da istemiştir.”³³²

³³⁰ İbn Kesir, *Tefsir*, c.8, s.4066

³³¹ Yusuf, 12/101

³³² İbn Kesir, *Tefsir*, c.8, s.4143

H. Yusuf (as) Rabbine(c.c); “Ey beni kuyulardanköle pazarlarından, hapislerden çıkarıp Mısır’a sultan yapan Rabbir(c.c)! Beni dünyada her türlü kötülüklerden, iftiralardan koruyanbanarüyaların ve olayların yorumunu öğreten sensin Dünyada da ahirette de beni koruyan sahibinsensin. Vefatdeceğim zaman müslüman olarak can vermeyi ve müslüman olarak huzuruna çıkmayı nasip eyle Beni salihlerin arasına, atalarım H. İbrahim (a.s) H. İsmail (a.s)ve H. İshak’ın (a.s)arasına dâhil eyle”, şeklinde dua etmiştir.

2.9. H. Eyyub’un (a.s)Duası

وأيوب إذ نادى ربه أني مسني الضر وأنت أرحم الراحمين

“Başıma bu dert geldi. Ama sen merhametlilerin en merhametlisisin” diye niyaz etmişti³³³

فأسجد بناله فكش فنامابه من ضر وآت يناه أهله ومثلهم
معهم رحمة من عندنا وذكرى للعابدین

“Bunun üzerine biz, tarafımızdan bir rahmet ve kulluk edenler için anılacak bir örnek olmak üzere onun duasını kabul ettik; kendisinde dert ve sıkıntı olarak ne varsagiderdik; ona aile efradını, ayrıca bunlarla birlikte bir mislini daha verdik³³⁴”

“Taberi, Vehb bMünebbih'ten naklettiği bir kıssada H. Eyyüb'ün (a.s)ne tür imtihanlar geçirdiğini, bütün sıkıntılarına rağmen Rabbine (c.c)şikâyetçi olmadığını, bir kısım insanların, uğradığı felaketleri hak ettiğini söylemleri ve hakkında dedikodu yapmaları sebebiyle, Allah Teâlâ'dan, belaları kendisinden kaldırmasını istemesi üzerine de Allah Teâlâ'nın, belaları onun üzerinden kaldırdığını zikretmektedir.”³³⁵

واذكر عبدنا أيوب إذ نادى ربه أني مسني الشيطان بنصب وعذاب

³³³ Enbiya 21/83

³³⁴ Enbiya 21/84

³³⁵ Taberi, *Taberi Tefsir* c.5, s.35

“Kulumuz Eyyüb’ü de an. O Rabbine, “Şeytan bana sıkıntı ve acı vermektedir” diye seslenmişti³³⁶

Başına gelen hastalıklar içerisinde bile Allah’a (c.c) isyan etmesi için şeytanın kendisine vesvese verdiği anlaşılmaktadır. Hastalık ve ızdırabına rağmen şeytana yenik düşmeyerek Rabbine(c.c)yalvaran hazreti Eyyüb’e (a.s) Yüce Allah;

اركض برجلك هذا مغتسل بارد وشراب

“Ayağını yere vur(dedik), işte yıkanılacak ve içilecek serin bir sũ!”³³⁷

“Allah Eyyüb'un şifa bulmasını murat edince, ayağını yere vurmasını buyurdu; Böylece yerden şifalı bir su fışkırdı. Âyette suyun "yıkanılacak ve içilecek soğuk bir su" şeklinde tanıtılması, Eyyüb'un bu sudan hem içerek hem de yıkanarak şifa bulduğuna işaret etmektedir.”³³⁸

Sabır peygamberi Hz.Eyyüb (a.s) Yüce Mevla'nın emriyle işaret edilen yere ayağını vurmuş ve yerden çıkan sudan içmiş ve yıkanmıştır. Böylece vücudunu saran bütün hastalıklardan şifa bulmuş, eski sağlık ve sıhhatine kavuşmuştur.

Eyyüb'ün (a.s) duası, Rabbinin (c.c) rahmetiyle kabul edilmiş, dert ve sıkıntılarında şifa bulmuştur. Ailesine ve daha önce sahip olduklarının daha fazlasına tekrar sahip kılınmıştır.³³⁹ Çünkü o, bütün hastalıklara ve şeytanın kışkırtmalarına rağmen, hiçbir zaman isyan etmemiş ve sadece Rabbinden (c.c) şifa ve rahmet beklemiştir. Kendisine sığınan ve şifa dileyen kullarını karşılıksız bırakmayan Yüce Allah, Eyyüb'ün (a.s) da duasını karşılıksız bırakmamıştır.

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabbimizin,“Gerçekten biz onu sıkıntılara dayanıklı bulduk. O ne güzel bîkuldu! Yönü hep Allâla dönüktü”³⁴⁰ teveccühüne mazhar olan Hz. Eyyüb (a.s), sıkıntı ve hastalıklara sabır göstermiştir. Rabbinden (c.c) gelen imtihana razı olmuş ve hiçbir zaman isyan etmemiştir. Rabbine(c.c) ibadet ve taate, dua veniyazda bulunmaya devam ederek O'nun rızasına ermiştir.

³³⁶ Sağ 38/41

³³⁷ Sağ 38/42

³³⁸ Karaman, vd., c.4, s.511

³³⁹ Sağ 38/43

³⁴⁰ Sağ 38/44

2.10 Hz. Şuayb'ın (a.s) Duası

ربنا افتح بيننا وبين قومنا بالحق وأنت خير الفاتحين

“Ey Rabbimiz! Bizimle kavmimiz arasında gerçeikle hükmet. Çünkü sen hükmedenlerin en hayırlısıdır.”³⁴¹

“İbn Abbas (r.a) şöyle demektedir: Hz. Şuayb (a.s) çokça namaz kılan birisi idi. Kavminin küfür ve isyanlarında devam etmesi uzayıp gidince, onların da salah bulacağından ümit kesince, beddua ederek: "Rabbimiz(c.c)! Bizimle kavmimiz arasında sen hak ile hükmet, sen hükmedenlerin en hayırlısıdır" diye dua etmiş, şanı yüce Allah da onun duasını kabul ederek kavmini büyük bir sarsıntı ile helak etmişti.”³⁴²

Hz. Şuayb (a.s) dua ederek kavmi için vaat edilen azabın gelmesini istedi. Yüce Allah Hz. Şuayb'ın (a.s) duasını kabul ederek iman etmeyenleri korkunç bir sarsıntı ve uğultulu bir ses ile helak etmiştir. Hz. Şuayb (a.s) ve beraberinde iman edenleri ise kurtarmıştır.

Yüce Allah önceki elçilerini yardımsız bırakmadığı gibi Şuayb'ı (a.s) da yardımsız bırakmamıştır. Allah'ın (c.c) birliğini inkâr eden, O'na putları ortak koşan, O'nun peygamberine eziyet edip yurdunda oturmakla tehdit eden ve insanlara haksızlık yapmakta sınır tanımayan, mallarını haksız bir şekilde ellerinden alan bu kavim, mallarıyla, güç ve servetleriyle birlikte yok olup gittiler.

Hz. Musâ'nın (a.s) kayınbabası olan Hz. Şuayb (a.s) güzel ve etkili konuştuğu için kendisine “Peygamberlerin Hatibi” denilmiştir. Şuayb (a.s) o dua niteliğindeki etkili sözlerinden birinde;

وما توفيقي إلا بالله عليه توكلت وإليه أنيب

“Başarım ancak Allahın yardımı ile dir. Ben sadece ona tevekkülüm ve sadece ona yöneliyorum,”³⁴³ demiştir.

³⁴¹ Araf, 7/89

³⁴² Kurtubi, c.7, s.409

³⁴³ Hud, 11/88

Hız. Şuayb (a.s) kavmine, “Ben Allah’ın (a.s) elçisiyim, sizi hidayete çağırarak görevliyim. Eğer bana iman etmez ve yaptığımız kötülükleri terk etmezseniz acıklı bir azabın sizi beklediğini size haber ediyorum”, dedi. Kavminin inkâr ve yalanlamalarına karşı tebliğ görevini yerine getiren Hz. Şuayb (a.s) “Benim başarım ancak Rabbimin (c.c) inayeti ve yardımını iledir. Sadece O’na güveniyor ve O’na yöneliyorum.” dedi.

2.11. Hz. Musa’nın (a.s) Duası

وإذ استسقى موسى لقومه فقلنا اضرب بعصاك الحجر فانفجرت منه اثنتا عشرة عينا قد علم كل أناس مشربهم كلوا واشربوا من رزق ولا تعثوا في الأرض مفسدين

“Musa (çölde) kavmi için su istemişti de, biz ona: “değneğınle taşa vur!” demiştik. Derhal (taştan) on iki kaynak fışkırdı. Her bölük, içeceğı kaynağı bildi. (Onlara): Allah’ın rızkından yiyin, için, sakın yeryüzünde bozgunculuk etmeyin, dedik”³⁴⁴

“Hz. Musa (a.s) çölün kavurucu sıcaklığında susuzluk çeken kavmini suya kavuşturması için Allah’a (c.c) niyazda bulunmuş veya su aramaya başlamış yahut yağmur duası yapmıştı. Allah’ın (c.c) buyruğuna uyarak Kızıl Deniz’i ikiye bölen ve kendilerine yol açan mucizeli asasını bir kayaya vurunca kayanın on iki ayrı yerinden on iki kaynak halinde sular fışkırmaya başladı. İsrâiloğulları, Hz. Ya’kub’un (a.s) on iki oğlundan gelen on iki oymağa (sıbt) ayrılmıştı. Muhtemelen, su yüzünden aralarında bir çatışma çıkmasını diye yüce Allah (c.c) her oymak için ayrı bir su kaynağı halketmiş olup, âyete göre, ihtilâf ve karışıklığa mahal kalmayacak şekilde her oymağa kendi pınarının hangisi olduğu bildirilmişti.”³⁴⁵

Hız. Musa (a.s), İsrailoğullarını Firavunun esaretinden kurtardıktan sonra Tih çölünde ilerlerken kavmi için Rabbinden (c.c) su talebinde bulunmuştu. Yüce Mevla da Hz. Musâ’ya (a.s) asasıyla kayaya (taşa) vurmasını emretti. Böylece kayadan on iki göz su fışkırdı. İsrailoğulları içerisinde bulunan on iki boy için birer su fışkırtıldı.

³⁴⁴ Bakara 2/60

³⁴⁵ Karaman, vd., c.1, s.63

Zulüm ve haksızlıkta sınır tanımayan İsrailoğulları kendi aralarında birbirlerine haksızlık yapmasınlar, fesat çıkarmasınlar diye on iki pınar fışkırtıldı.

Hz. Musa'nın (a.s) kavmi için su duası Rabbi (c.c) tarafından hemen kabul edilmiştir. Daha önce kendilerine çölün ortasında bildircin eti ve kudret helvası ihsan edilen İsrailoğullarına bu sefer de kavurucu çöl sıcağında soğuk su ikram edilmiştir. Bütün bu mucizevî ikramlara rağmen İsrailoğulları, peygamberleri Hz Musa'ya (a.s) zorluk çıkarmaya, inat etmeye ve fesat çıkarmaya devam etmişlerdir.

قال رب اشرح لي صدري | ويسر لي أمري | واحلل عقدة من لساني |
يفقهوا قولي | واجعل لي وزيرا من أهلي | هارون أخي | اشدد به أزري | وأشركه
في أمري | كي نسبحك كثيرا | ونذكرك كثيرا | إنك كنت بنا بصيرا

“ Musa: Rabbim! dedi, yüreğime genişlik ver. İşimi bana kolaylaştır. Dilimden (şu) bağı çöz ki sözümü anlasınlar. Benim ailemden bir de vezir (yardımcı) ver. Kardeşim Harun'u Onun sayesinde arkamı kuvvetlendir. Ve onu işime ortak kıl. Böylece seni bol bol tesbih edelim. Ve çok çok analım seni. Şüphesiz sen bizi görmektesin.”³⁴⁶

“Hz. Musa (a.s), kendisine peygamberlik verileceğini öğrenince Allah Teâlâ'dan şunları istedi: "Ey Rabbim(c.c)! Sen bana genişlik ver ki bana gönderdiğin vahyi iyi anlayayım ve kendimde, Firavun'a karşı konuşma cesareti hissedeyim. Sen bana, vermiş olduğun peygamberlik vazifesini hakkıyla yapmamı kolaylaştır. Sen, dilimdeki kekemeliği çöz ki rahat rahat konuşma imkânı bulayım. Ve in sanlar beni anlasınlar. Sen, ailemden birini, özellikle kardeşim Harun'u (a.s) bana yardımcı kıl. Beni onunla güçlendir. Onu da, bana verdiğin peygamberlik vazifesinde bana ortak kıl ki seni çokça tesbih edelim ve çokça analım. Şüphesiz ki sen bizi çok iyi görüyorsun. Bizim hiçbir işimiz senden gizli değildir.”³⁴⁷

Tur-i Sina da peygamberlikle görevlendirilen Hz. Musa (a.s), ne kadar zor bir vazifenin omuzlarına yüklendiğini biliyordu. O, kendisini insanlara ilah olarak kabul ettirenve onlara her türlü zulmü reva gören Firavun'un karşısına çıkacaktı. Sarayında büyüdüğü Firavun'u, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'ın (c.c)

³⁴⁶ Taha 20/25-35

³⁴⁷ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.5, s.453

varlığına ve birliğine inanmaya davet edecekti Aynı zamanda yıllardır onun baskı ve esareti altında yaşayan İsrailoğullarını Firavun'un zulüm ve esaretinden kurtaracaktı.

Peygamberlikle görevlendirilmeden önce Mısır'da hataen bir adam öldüren Hz. Musa(a.s), Firavun'un karşısına çıkma konusunda bir takım çekincelere sahipti. Bu yüzden Rabbinde(c.c), bu görevi hakkıyla ifa etmek ve Allah'ı (c.c) daha çok tesbih etmek için bazı isteklerde bulundu. Kendisinin zorluklar karşısında sabırlı ve metanetli olabilmesini, kalbinin geniş ve basiretli olmasını, dilindeki sıkıntının giderilmesini istedi. Ve kardeşi Hz. Harun (a.s) ile desteklenmesini talep etti. Böylece bu yolda yalnız kalmayacak, abisi Harun (a.s) ile birlikte bu vazifeyi bihakkın yerine getirecekti

Bu taleplerin Rabbi (c.c) tarafından kabul gördüğü bir sonraki ayetten anlaşılmaktadır;

قال قد أوتيت سؤلك يا موسى

*"Allah: Ey Musa! dedi, istediğin sana verildi."*³⁴⁸

Böylece Musa (a.s), peygamberlik vazifesinde karşılaşacağı zorluklarla mücadele etmek ve Firavun'un karşısında güçlü ve dirayetli olabilmek için talep ettiği tüm istekler Yüce Allah tarafından kabul edilmiştir.

Aşağıdaki ayetlerde ise hataen adam öldüren Musa'nın (a.s) pişmanlığı ve tövbesi anlatılmaktadır:

قال رب إني ظلمت نفسي فاغفر لي فغفر له إنه هو الغفور الرحيم

قال رب بما أنعمت علي فلن أكون ظهيرا للمجرمين

*"Musa: Rabbim! Doğrusu kendime zulmettim (başıma iş açtım). Beni bağışla dedi, Allah da onu bağışladı. Çünkü çok bağışlayıcı, çok esirgeyici oia ancak O'dur."*³⁴⁹

³⁴⁸ Taha 20/36

³⁴⁹ Kasaş 28/16

“Musa: Rabbim! Bana lütfettiğin nimetlere andolsun ki, artık suçlulara (ve suça itenlere) asla arka çıkmayacağım, dedi.”³⁵⁰

Hz. Musa (a.s), kendisine peygamberlik verilmeden önce,³⁵¹ şehirde insanların öğle uykusunda olduğu esnada iki kişinin kavga ettiğini gördü. Biri İsrailoğullarından diğeri de Kıpti olan bu iki kişiyi ayırmak istedi.³⁵² Onları ayırmak veya haksızlığa uğradığını zannettiği kişiye yardım etmek için istemeyerek Kıpti’ye bir yumruk vurdu Adam Hz. Musâ’nın (a.s) yumruğuyla yere düşüp öldü.

Bu olaydan büyük pişmanlık duyan Hz. Musa (a.s) bunun şeytanın işi olduğunu anladı. Hemen Rabbinin (c.c) yönelerek kendisini affetmesi için dua etti. Yüce Allah da Hz. Musâ’nın (a.s) duasını kabul ederek onu bağışladığını ayetin içerisinde ifade buyurmuştur.

Hz. Musa (a.s), Rabbinin (c.c) bağışlaması ve kendisine lütfedilen diğer nimetleri hatırlayarak bundan sonra asla suçlu, zalim ve günahkârlara yardım etmeyeceğine dair söz verdi.

فخرج منها خائفا يترقب قال رب نجني من القوم الظالمين

“Musa korka korka, (etrafi) gözetleyerek oradan çıktı. «Rabbim! Beni zalimler güruhundan kurtar» dedi.”³⁵³

Hz. Musa (a.s) başına gelen adam öldürme olayından sonra şehirde saklanıyordu. Şehirdekiler durumu Firavun’a haber verince Hz. Musâ’nın (a.s) yakalanması ve öldürülmesine karar verildi. Orada bulunanlardan biri Hz. Musâ’ya (a.s) gelerek durumu haber verdi.³⁵⁴

Hz. Musâ’nın (a.s) bu duayı Mısır’dan ayrılıp Medyen’e doğru ilerlerken yaptığı bir sonraki ayetten anlaşılmaktadır. Yapayalnız ve azıksız olarak, korku ve endişe içerisinde ne yapacağını bilmeyen Hz. Musâ’nın (a.s) bu duasını kabul eden

³⁵⁰ Kasaş 28/17

³⁵¹ er-Razi, c.17, s.492

³⁵² Karaman, vd., c.4, s.214

³⁵³ Kasaş 28/21

³⁵⁴ Kurtubi, c.13, s.279

Yüce Allah ona yardım ederek çıkış yolu göstermiştir. Rivayetlere göre Allah Teâlâ Hz. Musa'ya bir melek göndererek³⁵⁵ ona yol göstermiştir.

ولما توجه تلقاء مدين قال عسى ربي أن يهديني سواء السبيل

“Medyen'e doğru yöneldiğinde: Umarım, Rabbim beni doğru yola iletir, dedi.”³⁵⁶

H. Şuayb'ın (a.s) şehri Medyen'e doğru ilerleyen Hz. Musa (a.s), yol bilmiyordu. Firavun'un adamlarının peşinde olduğunu bilerek, korku içerisinde bineksiz olarak ilerleyer Hz. Musa (a.s), Rabbine(c.c) tevekkül ederek kendisini doğru yola ulaştırması, emniyet içerisinde Medyen'e ulaştırması için dua etmiştir. Rivayetlere göre Allah Teâlâ Hz. Musa'ya bir melek gönderip³⁵⁷ ona yol göstererek yardım etmiştir.

فسقى لهما ثم تولى إلى الظل فقال رب إني لما أنزلت إلي من خير فقير

Bunun üzerine Musa, onların yerine (davarlarını) sulayıverdi. Sonra gölgeye çekildi ve: Rabbim! Doğrusu bana indireceğin hayıra (lütfuna) muhtacım, dedi.³⁵⁸

“Hz. Musa güçlü kuvvetli bir insandı. Hz. Şuayb'ın (a.s) kızlarının hayvanlarını sulamak için, ancak birkaç kişinin beraberce kaldırabileceği taşı kuyunun ağzından kaldırdı ve kuyudan su çekerek hayvanları suladı. Sonra yorgun bir halde bir ağacın gölgesine çekildi ve orada halini Rabbine(c.c) arz ederek: "Ey Rabbim (c.c)! Senin bana göndereceğin hayıra pek muhtacım." dedi. Hz. Musa'nın (a.s) bu duasıyla yiyecek istediği ve halini kadınlara duyurmaya çalıştığı rivayet edilmektedir.”³⁵⁹

Günlerce yaya olarak korku içerisinde Medyen'e doğru yürüyen Hz. Musa (a.s) açlıktan bitap düşmüştü. Medyen suyu başında bekleyen Hz. Şuayb'ın (a.s)

³⁵⁵ İbn Kesir, *Tefsir*, c.11, s.6202

³⁵⁶ Kasaş 28/22

³⁵⁷ İbn Kesir, *Tefsir*, c.11, s.6202

³⁵⁸ Kasaş 28/24

³⁵⁹ Taberi, *Taberi Tefsir*, c.6, s.317

kızlarına yardım ederek hayvanlarını suladı. Ardından gideceği bir yer olmadığı için bir gölgeye çekilip dinlenmeye koyuldu ve halini Rabbin'e(c.c) arzetti.

H. Musa (a.s) onlardır aç olduğu ve durumunu kimseye anlatamadığı için Allah'tan (c.c) kendisini rızıklandırmasını istedi. Çünkü Allah'tan (c.c) gelecek hayrın en büyük lütuf olduğunu biliyordu. H. Musa (a.s) kendisine yol gösterip emniyet içerisinde Medyen'e ulaştıran Yüce Allah'ın duasını kabul edip ona tekrar ihsanda bulunacağını umuyordu.

H. Musanın (a.s) yaptığı dua, Rabbi (c.c) tarafından kabul edilmiş, onu zalimlerden kurtararak güven içerisinde yaşaması için bir kez daha lütufta bulunmuştur. H. Musa (a.s) Medyen'de H. Şuayb'ın (a.s) yanında on yıl³⁶⁰ huzur içerisinde kalmıştır.

قال رب إني قتلت منهم نفسا فأخاف أن يقتلون / وأخي هارون هو أفصح
مني لسانا فأرسله معي ردءا يصدقني إني أخاف أن يكذبون / قال سنشد عضدك
بأخيك ونجعل لكما سلطانا فلا يصلون إليكما بآياتنا أنتما ومن اتبعكما الغالبون

*"Musa dedi ki: Rabbim! Ben onlardan birini öldürmüştüm, beni öldürmelerinden korkuyorum. Kardeşim Harun'un dili benimkinden daha düzgündür. Onu da beni doğrulayan bir yardımcı olarak benimle birlikte gönder. Zira bana yalancılık ithamında bulunmalarından endişe ediyordun. Allah buyurdu: Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size öyle bir kudret vereceğiz ki, ayetlerimiz (mucize yardımlarımız) sayesinde onlar size erişemeyecekler. Siz ve size tâbi olanlar üstün geleceksiniz."*³⁶¹

"Musa (a.s) daha önce Kıptiler'den birini öldürdüğü gerekçesiyle Firavun'un eline geçtiği takdirde kendisinin de öldürülebileceğinden, dolayısıyla peygamberlik görevini yerine getiremeyeceğinden endişe ediyordu. Ayrıca kardeşi H. Hârun (a.s) kendisinden daha düzgün konuşuyordu. Bu sebeple H. Harun'u (a.s) da kendisiyle

³⁶⁰ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.6, s.320

³⁶¹ Kasaş 28/33-35

birlikte görevlendirmesi için Allah'tan (c.c)niyazda bulundu, Allah Teâlâ da dileğini kabul etti.”³⁶²

Hız. Musa (a.s) Medyen’de Hız. Şuayb’ın (a.s) kızıyla evlendi ve aralarındaki antlaşmaya göre tamamlaması gereken süreyi tamamladı. Daha önce yaşadıklarının ve hakkında verilen öldürölme hükmünün unutulduğu düşüncesiyle ailesini de alarak Mısır’a dönmeye karar verdi. Yolculuk esnasında Sina dağına geldiğinde kendisine peygamberlik ve birtakım mucizeler verildi.

Hız. Musa (a.s) peygamberlik görevini alınca Mısır’da Firavunun karşısına çıkarak onu Allah’a (c.c) iman etmeye davetmesi gerektiğini biliyordu. Fakat daha önce onlardan birini öldürdüğu için kendisinin öldürölebileceğinden korktu. Bu zorlu tebliğ vazifesinde kendisinden daha güzel konuşan kardeşi Hız. Harun’u (a.s) da yardımcı ve vezir olarak Rabbinden (c.c)niyaz etti.

Birtakım mucizelerle desteklenen Hız. Musa (a.s), kardeşi Hız. Harun’un (a.s) da peygamber olarak görevlendirilmesiyle duas kabul edilmiştir.

وقال موسى ربنا إنك آتيت فرعون وملاه زينة وأموالاً في الحياة الدنيا ربنا ليضلوا عن سبيلك ربنا اطمس على أموالهم واشدد على قلوبهم فلا يؤمنوا حتى يروا العذاب الأليم إقال قد أجيبت دعوتكما فاستقيما ولا تتبعان سبيل الذين لا يعلمون

“ Musa dedi ki: Ey Rabbimiz! Gerçekten sen Firavun ve kavmine dünya hayatında ziynet ve nice mallar verdin. Ey Rabbimiz! (Onlara bu nimetleri), insanları senin yolundan saptırsınlar ve elem verici cezayı görünceye kadar iman etmesinler, diye mi (verdin)? Ey Rabbimiz! Onların mallarını yok et, kalplerine sıkıntı ver (ki iman etsinler).“ (Allah): İkinizin de duası kabul olunmuştur. O halde siz doğruluğa devam edin ve sakın o bilmezlerin yoluna gitmeyin!”³⁶³

Hız. Musa (a.s) ve Hız. Harun(a.s) bu ayetlerde saltanat, mülk ve dünya nimetlerinden birçoğuna sahip olan ve sahip oldukları bu imkânlarla İsrailoğullarına her türlü işkence ve eziyeti reva gören Firavun ve kavmine beddua etmişlerdir.

³⁶² Karaman, vd., c.4, s.220

³⁶³ Yunus 10/88-89

Firavun ve çevresindekiler, kendilerine bahşedilen nimetleri, güç ve kuvveti Allah (c.c) yolunda, O'nun rızası doğrultusunda, insanların iyiliği için kullanmaları gerekirken, bilakis onlar sahip oldukları bu imkânlarla insanları Allah'ın (c.c) yolundan saptırmışlar, iman edenlere eziyet etmişler ve küfür ve isyanlarında inat etmişlerdir. Kendilerine ölüm gelip çatıncaya kadar hakikate gözlerini kapatmışlardır.

Tefsir rivayetlerine göre, bu duayı Hz. Musa (a.s) yapmış, kardeşi Hz. Harun (a.s) da âmin diyerek iştirak etmiştir.³⁶⁴ Allah (c.c) tarafından kabul edilen bu duanın neticesinde Firavun ve kavmi, çeşitli bela ve musibetlere uğramış ve en sonunda suda boğulmak suretiyle helak edilmişlerdir. Rivayetlere göre Firavun bu bedduadan sonra sadece kırk gün³⁶⁵ hayatta kalabilmiştir.

ولما جاء موسى لميقاتنا وكلمه ربه قال رب أرني أنظر إليك قال لن تراني
ولكن انظر إلى الجبل فإن استقر مكانه فسوف تراني فلما تجلى ربه للجبل جعله دكا
وخر موسى صعقا فلما أفاق قال سبحانك تبت إليك وأنا أول المؤمنين

“Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca «Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!» dedi. (Rabbi): «Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!» buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti, Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Şni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.”³⁶⁶

Hz. Musa (a.s), Rabbinin (c.c) emirlerini almak ve O'na ibadet etmek maksadıyla Sina dağına gideceğinden kendisine vekâlet etmesi için Hz. Harun'u (a.s) görevlendirdi. Kırk gün ve geceden sonra Sina dağında Rabbiyle (c.c) konuşma lütfüne mazhar olun Hz.Musa (a.s) “Rabbim (c.c)! Kendini bana göster” diye niyazdabulundu.Hz. Musâ'nın (a.s) bu isteğine karşılık Yüce Allah “Sen beni asla göremezsin” buyurarak bunun mümkün olmayacağını ifade buyurmuştur.

³⁶⁴ Vehbe Zuheyli, *Tefsiru'l-Münir*, Çev. M.Beşir Eryarsoy vd., Risale Yayınları, İstanbul, 2013, c.6, s.62&630

³⁶⁵ İbn Kesir, *Tefsir*, c.8, s.3873

³⁶⁶ Araf, 7/143

Yüce Allah, Hz. Musâ'ya (a.s), zatının dünyada görülemeyeceğini anlatmak için ayette ifade edildiği şekliyle dağa tecelli etti. Yüce Allah dağa tecelli edince dağ parçalandı. Dağın paramparça olduğunu gören Hz. Musa (a.s) bu olayın etkisi ile bayıldı. Bir süre geçtikten sonra kendine gelen Hz. Musa (a.s), makul bir istekte bulunmadığının farkına vararak Rabbini(c.c)tesbih ederek O'na tövbe etmiştir.

Müfessirlerimizden bazıları, Hz.Musâ'nın (a.s), Allah Teâlâ'nın dünyada görülemeyeceğine iman eden ilk kişi³⁶⁷ olduğunu ifade etmek için 'Ben inananların ilkiyim ' dediğini ifade etmişlerdir.

واختار موسى قومه سبعين رجلا لميقاتنا فلما أخذتهم الرجفة قال رب لو
شئت أهلكتهم من قبل وإياي أهلكنا بما فعل السفهاء منا إن هي إلا فتنتك تضل بها
من تشاء وتهدي من تشاء أنت ولينا فاغفر لنا وارحمنا وأنت خير الغافرين | واكتب
لنا في هذه الدنيا حسنة وفي الآخرة إنا هدنا إليك قال عذابي أصيب به من أشاء
ورحمتي وسعت كل شيء فسأكتبها للذين يتقون ويؤتون الزكاة والذين هم بآياتنا
يؤمنون

“Musa tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş adam seçti. Onları o müthiş deprem yakalayınca Musa dedi ki: «Ey Rabbim! Dileseydin onları da beni de daha önce helâk ederdin. İçimizden birtakım beyinsizlerin işlediği (günah) yüzünden hepimizi helâk edecek ~~şim~~? Bu iş, senin imtihanından başka bir şey değildir. Onunla dilediğini saptırırsın, dilediğini de doğru yola iletirsin. Sen bizim sahibimizsin, bizi bağışla ve bize acı! Sen bağışlayanların en iyisisin!

Bize, bu dünyada da iyilik yaz ahirette de. ~~Şim~~ biz sana döndük.»
Allah buyurdu ki: Kimi dilersem onu azabıma uğrattırım; rahmetim ise her şeyi kuşatır. Onu, sakınanlara, zekâtı verenlere ve âyetlerimize inananlara yazacağım.³⁶⁸

Hz. Musa (a.s), kavminin buzağıya tapmasının ardından, onlar için af ve özür dilemek³⁶⁹ amacıyla içlerinden seçtiği yetmiş kişiyle beraber Yüce Allah'ın

³⁶⁷ Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.4, s.116

³⁶⁸ Araf, 7/155-156

³⁶⁹ İbn Kesir, *Tefsir*, c.6, s.3091

tain ettiği vakitte Sina dđđına çıkacaktı. Hz. Musa (a.s), İsrailoğullarının her kolundan seçtiği bu insanlara oruç tutmalarını, temizlenmelerini³⁷⁰ ve Allah'ın (c.c) emrettiği yere günahlarından pişman olarak çıkmalarını emretti.

Tur-i Sina'da Hz. Musa'nın (a.s) Allah (c.c) ile konuştuğunu ve bir takım ilahi emir ve yasaklar aldığına şahitlik eden İsrailoğulları; "Bize Allah'ı (c.c) açıkça göstermedikçe sana inanmayız" dediler. Bunun zerine şiddetli bir sarsıntıya yakalandılar. Sarsıntıya yakalanmalarının sebebi böyle demeleri idi.³⁷¹ Sarsıntının şiddeti ile kavminin ller gibi yerlere serildiğini gören Hz. Musa (a.s): "Allahımı! Kavmim senden hakları olmayan bir istekte bulundu. Onlar cahilce bir davranışta bulundular. Eğer içlerindeki beyinsizlerin yaptıkları yznden³⁷² onları helak etmek isteseydin, onlar buzağıyı ilah edinirken helak edebilirdin. şimdi onları helak edersen ben kavmimin arasına nasıl döner ve bunu nasıl izah ederim?" dedi.

Bu olayın bir imtihan olduğunu ifade ederek dua etmeye ve yalvarmaya devam eden Hz. Musa(a.s), Rabbin(c.c) hamd vesena ederek günah işleyen kulları bağışlamasını ve kendilerine merhamet edilmesini istedi. "Bizim dünya ve ahirette velimiz, sahibimiz sensin. Senden başka bağışlayan ve merhamet edenimiz yoktur. Bizlere acı ve yaptığımız aşırılıkları affeyle," diyerek üzerlerindeki afetin kaldırılmasını niyaz etti.

Bir sonraki ayette dua etmeye devam eden Hz. Musa(a.s), kavminin yaptığı bu cahilikten sonra Allaha (c.c) döndüğünü ve ilah olarak sadece O'nu (c.c) kabul ettiğini, dolayısıyla bundan sonra dünya hayatında ve ahirette iyilerden olmayı niyaz etti. Rahmeti gazabından üstün olan Yüce Allah, iyileri ve kendisine yönelenleri her zaman bağışlayıp ödüllendireceğini, fakat isyan edip haddi aşanları cezalandıracağını buyurdu.

Yüce Allah, Hz. Musa'nın (a.s) bu duasını kabul ederek bu musibeti onlardan gidermiş ve onları bağışlamıştır.

³⁷⁰ Muhammed Mahmud Hicazi, *Furkan Tefsiri* ev. Mehmet Keskin, İlim Yayınları, t.y., İstanbul, c.2, s.349-350.

³⁷¹ Taberi, *Taberi Tefsiri* c.4, s.127

³⁷² Taberi, *Taberi Tefsiri* c.4, s.128-129

2.12 Hz. Harun'un (a.s) Duası

Hz. Harun (a.s) kardeşi Hz. Musa (a.s) ile birlikte İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiştir. Bu kutlu vazifede kardeşine yardımcı (vezir) olan, onunla birlikte Firavun'un karşısına dikilerek hakkı haykıran Hz. Harun'un (a.s) Kur'an-ı Kerim'deki mezkûr duaları, yukarıda Hz. Musa'nın (a.s) duası bölümünde zikredilmiştir

2.13 Hz. Yunus'un (a.s) Duası

وذا النون إذ ذهب مغاضبا فظن أن لن نقدر عليه فنادى في الظلمات أن لا
إله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين

“Zünnun'u da (Yunus'u da zikret). O öfkeli bir halde geçip gitmişti; bizim kendisini sıkıştırmayacağımızı zannetmişti. Nihayet karanlıklar içiSeden başka tanrı yoktur. Seni tenzih ederim. Gerçekten ben zalimlerden oldum!” diye niyâz etti.

373

Hz. Yunus (a.s) kavminden uzaklaşmak için bir gemiye bindi.³⁷⁴ Gemidekiler geminin daha önce hiç karşılaşmadıkları şekilde fırtınaya tutulması sonucu gemide suçlu (günahkâr) birisinin bulunduğunu ve/veya yükünün fazla olması ve geminin batmaması için fazlalığın gemiden atılması gerektiği³⁷⁵ gerekçesiyle kur'a çekmeye karar verdiler. Yüce Allah'ın takdiriyle kur'a Hz. Yunus'a (a.s) çıktı³⁷⁶ ve denize atıldı. Allah'ın (c.c) emriyle bir balık³⁷⁷ tarafından yutuldu. Hz. Yunus (a.s)Allah'tan (c.c) izin almadan kavminiterk etmişti. Bunun yanlış olduğunu ve bu olayın Allah (c.c) tarafından bir cezalandırma olduğunu anlayan Hz. Yunus (a.s) balığın karnında, denizin ve geceni karanlıkları içinde pişmanlığını ifade etmek, bağışlanmak ve balığın karnından kurtulmak için yukarıdaki ifadelerle Rabbine (c.c) yalvardı.

Yüce Mevla, Hz. Yunus'un (a.s) bu niyazı üzerine;

³⁷³ Enbiya 21/87

³⁷⁴ Saffat 37/140

³⁷⁵ Karaman, vd., c.3, s.589

³⁷⁶ Saffat, 37/141

³⁷⁷ Saffat, 37/142

فاستجبنا له ونجيناه من الغم وكذلك ننجي المؤمنين

“Bunun üzerine onun duasını kabul ettik ve onu kederden kurtardık. İşte biz müminleri böyle kurtarırız”³⁷⁸

Bu ayette Yüce Allah’ın, Hz. Yunus’un (a.s) bu duasını kabul ettiğini ve onu kederden ve balığın karnından kurtardığı anlaşılmaktadır. Bu, Yunus (a.s) gibi hatasını itiraf edip samimiyetle tövbe eden iman sahiplerinin de kurtuluşa ereceğini göstermektedir. Peygamberimiz Hz Muhammed (s.a.s), Yunus (a.s) gibi dua eden bir mümin, bu duayı hangi sıkıntı için okursa, duası kabul edilip sıkıntısı giderilir,³⁷⁹ buyurmuştur.

فلولا أنه كان من المسبحين | للبت في بطنه إلى يوم يبعثون

“Eğer Allah’ı tesbih edenlerden olmasaydı, tekrar dirilecekleri güne kadar onun karnında kalırdı”³⁸⁰ ayeti, Yunus’un (a.s) daha önceden yaptığı tesbihat ve balığın karnında yaptığı dua olmasaydı³⁸¹, kıyamet gününe kadar ceza olarak balığın karnında bırakılacağını, unutulacağını ifade etmektedir.

Taberi bu ayeti “Şayet Hz. Yunus (a.s) balığın kendisini yutmasından önceki serbest zamanlarında Allah’a (c.c) kulluk edip onu tesbih edenlerden olmasaydı, balığın karnında, içine düştüğü sıkıntıda kıyamet gününe kadar devam ederdi. Fakat o, Allah (c.c) çokça zikredenlerdendi. Bu sebeple Allah (c.c) onu balığın karnında uzun süre tutmayıp sahile çıkardı.”³⁸² şeklinde yorumlamıştır.

Hz. Yunus (a.s) Allah’ın (c.c) lütfüyle, balık tarafından hasta bir vaziyette³⁸³ sahile bırakıldı. Allah’ın (c.c) ihsan ve keremiyle tekrar kavmine dönen Yunus (a.s), kavminin iman ettiğini ve bu sayede ezaptan kurtulduğunu öğrenince, onların arasına dönüp peygamberlik vazifesini sürdürmeye devam etti.

³⁷⁸ Enbiya 21/88

³⁷⁹ eT-Tirmizi, Da’avat, 82 (5/529).

³⁸⁰ Saffat 37/143-144

³⁸¹ Zuheyli, c.12, s.140

³⁸² Taberi, *Taberi Tefsiri*, c.7, s.104

³⁸³ er-Razi, c.19, s.13

2.14 Hz. Davud'un (a.s) Duası

وظن داوود أنما فنتاه فاستغفر ربه وخر راکعاً وأناب

“Davud, kendisini denediğimizi sandı ve Rabbinden mağfiret dileyerek eğilip secdeye kapandı, tevbe edip Allah'a yöneldi.”³⁸⁴

Hz. Davud (a.s) gece mihrabda ibadet halindeyken³⁸⁵ karşısına, muhafızları atlatarak ansızın çıkan kimseleri melek sanmıştı. Onlar; *“Korkma! Biz birbirine hasım iki davacıyız, aramızda adaletle hükmet, haksızlık etme; bize doğru yolu göster” dediler.*³⁸⁶ Bu kişiler koyunları yüzünden anlaşmazlığa düşen iki kardeşti. Hz. Davud (a.s) onların melek olduğunu³⁸⁷ ve Allah'ın (c.c) onu imtihan ettiğini sanarak secdeye kapanıp af ve mağfiret dilemişti. Bunun üzerine Yüce Allah;

فغفرنا له ذلك وإن له عندنا لزلفى وحسن مآب

“Sonra bu tutumundan dolayı onu bağışladık. Kuşkusuz yanımızda onun yüksek bir makamı ve güzel bir geleceği vardı.”³⁸⁸

Tefsirlerde farklı rivayetleri bulunan, bazen İsrailiyyata yer verilen bu konuda Hz. Davud'un (a.s) yanına giren şahısların melek, suikastçı veya davalı kişiler olduğu, Allah'ın (c.c) onu imtihan ettiği, yanlış hüküm verdiği vb. sebepler anlatılmaktadır.

En doğrusunu Allah'ın (c.c) bildiği bu olaydan sonra Davud (a.s), kendisini peygamber olarak gönderen Allah Teâlâ için secdeye kapanmış, hata ve kusurları için tövbe ve istiğfarda³⁸⁹ bulunmuştur. Yüce Allah da Kur'an'da birçok kez övdüğü Hz. Davud'u (a.s) bir kez daha överek tövbesini ve duasını kabul ederek onu bağışlamıştır.

³⁸⁴ Sad 38/24

³⁸⁵ İbn Kesir, *Tefsir*, c.12, s.6861

³⁸⁶ Sad, 38/22

³⁸⁷ Taberi, *Taberi Tefsir* c.7, s.127

³⁸⁸ Sad 38/25

³⁸⁹ Taberi, *Taberi Tefsir*, c.7, s.128

2.15 Hz. Süleyman'ın (a.s) Duası

حتى إذا أتوا على واد النمل قالت نملة يا أيها النمل ادخلوا مساكنكم لا يحطمنكم سليمان وجنوده وهم لا يشعرون

Hz. Süleyman (a.s) bir gün kuşlardan, cinlerden ve insanlardan oluşan ordusunu sevk ederken³⁹⁰ karınca vadisine geldiler. Bir karıncanın diğer karıncalara şöyle seslendiğini duydu; “*Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesin dedim!*”³⁹¹

Hz. Süleyman'ın (a.s) ordusunun geçtiğini gören bu karınca, diğer karıncalara yoldan çekilmelerini ve yuvalarına girmelerini, aksi halde Hz. Süleyman'ın (a.s) askerlerinin farkında olmadan onları ezebileceklerini söyledi.

فتبسم ضاحكا من قولها وقال رب أوزعني أن أشكر نعمتك التي أنعمت علي وعلى والدي وأن أعمل صالحا ترضاه وأدخلني برحمتك في عبادك الصالحين

“*(Süleyman) onun sözünden dolayı gülümsedi ve dedi ki: Ey Rabbim, gerek bana gerekse aileme bana verdiğin nimete şükretmeye ve hoşnut olacağın iyi işler yapmaya muvaffak kıl. Rahmetinle beni iyi kulların arasına kat.*”³⁹²

Karıncanın konuşmasını dinleyen ve duyduklarına sevinen Hz. Süleyman (a.s) tebessüm etmiştir. Karıncanın Hz. Süleyman'ın (a.s) ordusu için söylediği “farkında olmadan sizi ezmesinler” ifadesi Hz. Süleyman'ın (a.s) ve ordusunun merhametli olduğunu³⁹³, kasten karıncalara zarar vermeyeceklerini ifade etmektedir. Hz. Süleyman (a.s), karıncanın bu konuşmasını kendisine işittirdiği, kendisine bütün bu nimetleri bahşettiği için³⁹⁴ Rabbine (c.c) hamdetmiştir. Ayrıca kendisini yetiştirip terbiye eden annesine verilen nimetler için de şükretmiştir.

Allah'ın (c.c) razı olacağı iyi işler yapabilmek ve salih kullardan olabilmek için dua eden Hz. Süleyman (a.s), bunun ancak Allah'ın (c.c) rahmeti sayesinde

³⁹⁰ Taberi, *Taberi Tefsiri* c.6, s.267

³⁹¹ Neml, 27/18

³⁹² Neml, 27/19

³⁹³ er-Razi, c.17, s.413

³⁹⁴ er-Razi, c.17, s.413

mümkün olacağını ifade ettiği bu duasının Yüce Allah tarafından kabul edildiği şu ayetten anlaşılmaktadır:

“Doğrusu onun, Allah katında büyük bir değeri ve güzel bir yeri vardır.”³⁹⁵

قال رب اغفر لي وهب لي ملكا لا ينبغي لأحد من بعدي إنك أنت الوهاب

“Süleyman: Rabbim! Beni bağışla; bana, benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümlük ver. Şüphesiz sen, daima bağışta bulunansın, dedi.”³⁹⁶

Bu ayette Süleyman’ın (a.s) Allah’tan (c.c) niçin bağışlanma istediği hakkında tefsirlerde değişik görüşler bulunmaktadır. Bir önceki ayette *“Andolsun biz Süleyman’ı imtihan ettik. Tahtının üstüne bir ceset bırakıverdik, sonra o, yine eski haline döndü”³⁹⁷* Hz. Süleyman’ın (a.s) imtihanı ne olduğu hakkında tefsirlerde yazılan rivayetler, genelde kabul görmeyen ve İsrailiyat türünden rivayetlerdir. Şurası muhakkaktır ki, Süleyman (a.s) Allah (c.c) tarafından bir imtihandan geçirilmiş ve neticesinde Allah’tan (c.c) bağışlanma talep etmiştir.

Süleyman (a.s), bir de Rabbinden (c.c), peygamberliğe sahip olduğunun göstergesi olacak mucizeler verilmesini, peygamberliğini destekleyecek ve kendisinden sonra hiç kimsenin sahip olamayacağı bir mülk, güç ve saltanat vermesini istemiştir. Bir sonraki ayette Hz. Süleyman’a (a.s) verildiği ifade edilen nimetler bu duanın kabul edildiğini göstermektedir.

فسخرنا له الريح تجري بأمره رخاء حيث أصاب | والشياطين كل بناء
وغواص | وآخرين مقرنين في الأصفاد

“Onun emriyle kolayca giderrüzgârı, bina kuran ve dalgıçlık yapan şeytanları, demir halkalarla bağlı yaratıkları onun emrine verdik.”³⁹⁸

Bu ve diğer ayetlerde Hz. Süleyman’a (a.s) kasırga şeklindeki rüzgâr, dalgıçlık yapıp denizden inciler çıkaran şeytanlar, çeşitli işlerde çalıştırılan cinler,

³⁹⁵ Sad 38/40

³⁹⁶ Sad 38/35

³⁹⁷ Sad 38/34

³⁹⁸ Sad 38/36-38

kendisiyle birlikte tesbih eden kuşlar ve dağlar, kuşlarla ve karıncalarla konuşma kabiliyeti ve insanlardan, cinlerden ve kuşlardan oluşan büyük ordular ve daha nice lütüfler bahşedilmiştir.

Hız. Süleyman (a.s) bütün bu kudret ve ihtişamın Rabbinin (c.c) lütfu olduğunu bilerek, babası Hz. Davud (a.s) gibi, kendi elemeği ile geçinir³⁹⁹, gece gündüz Rabbine(c.c) ibadet eder⁴⁰⁰ O'nun rızasını kazanmaya çalışırdı.

Kendisine verilen ve bir daha hiç kimsenin sahip olamayacağı bütün bu güç ve yetkiyi insanları şirkten uzaklaştırıp tevhit inancına yönlendirmek için kullanan Süleyman (a.s) için Yüce Rabbimiz; *"O ne güzel kuldu. Doğrusu o, daima Allah'a yönelirdi,"*⁴⁰⁰ buyurmuştur.

2.16 Hz. Zekeriyya'nın (a.s) Duası

هنالك دعا زكريا ربه قال رب هب لي من لدنك ذرية طيبة إنك سميع
الدعاء

Orada Zekeriyya Rabbine dua edip dedi ki: *"Rabbim! Bana tarafından temiz bir nesil ihsan eyle. Kuşkusuz sen duayı işitmekte⁴⁰¹sin."*

وإني خفت الموالى من ورائى وكانت امرأتى عاقرا فهب لى من لدنك ولىا

*"Doğrusu ben, arkamdan iş başına geçecek olan yakınlarımdan endişe ediyorum. Karım da kısırdır. Tarafından bana ~~be~~li (oğul) ver"*⁴⁰²

Zekeriyya (a.s), mihrap denilen ibadet odasında sessiz bir şekilde tevazu ile dua ediyordu. Duasını sessiz yapması, riyadan korunmak ve yaşlılığında çocuk istiyor diye alaya alınmaktan korktuğu içindir.⁴⁰³ O, Rabbine (c.c) şöyle niyaz ediyordu;

³⁹⁹ Ali Arslan, *Büyük Kur'an Tefsiri* Arslan Yayınları, İstanbul, 1989, c.13, s.557

⁴⁰⁰ Saq 38/30

⁴⁰¹ Al-i İmran, 3/37

⁴⁰² Meryem 19/5

⁴⁰³ Taberi, *Taberi Tefsiri* c.5, s.396

“Allah’ım! Bugüne kadar sana ettiğim dualar sayesinde hiç mahzun ve mahrum olmadım.⁴⁰⁴ Senden istediklerimin tamamına beni nail ettin. Dualarımı hiç boşa çıkarmadın. Hayatımın sonuna kadar sana dua etmeye devam edeceğim. Senden istediğim şey (evlat) konusunda ümitsizliğe düşmedim. Fakat artık yaşlandım ve kuvvetim azaldı. Ben vefat ettikten sonra yerime geçecek bir evladım olmadığı için yakınlarımın insanlara hidayet yolunda önderlik yapamayacaklarından ve onları doğru yoldan saptırmalarından korkuyorum.⁴⁰⁵ Karım kısır olmasına rağmen bana tarafından bir ihsan olarak bir evlat bağışla Allah’ım!”

يرثني ويرث من آل يعقوب واجعله رب رضى

“Ki o bana varis olsun; Yakup hanedanına da varis olsun. Rabbim onu rızana layık kı!”⁴⁰⁶ diyerek gizlice niyazda bulundu.

Zekeriyya (a.s) Rabbinden (c.c), dinini üstün kılacak, peygamberliğini canlandırarak,⁴⁰⁷ kendisinin ve Hz. Yakub’un (a.s) zürriyetine varis olacak, peygamberlik mirasına sahip çıkacak ve onların yolundan gidecek bir evlat istemişti. Böylece O, İsrailoğullarına önderlik yapacak ve Rabbinin (c.c) rızasına göre hareket edecek ahlaklı bir erkek evlat olmasını niyaz etmişti. Yüce Allah;

يا زكريا إنا نبشرك بغلام اسمه يحيى لم نجعل له من قبل سميا

“Ey Zekeriyya! Biz sana bir oğul müjdeleriz ki, onun adı Yahya’dır. Daha önce ona kimseyi adanmadık.”⁴⁰⁸

فنادته الملائكة وهو قائم يصلي في المحراب أن يبشرك بيحيى مصدقا
بكلمة من سيدها وحسورا ونبيا من الصالحين

O mabede durmuş namaz kılan kâleleklersöyle seslendiler: “Allahtan bir kelimeyi tasdik edici, efendi, iffetli ve salih kullardan bir peygamber olarak Yahy’ayı Allah sana müjdeliyor.”⁴⁰⁹

⁴⁰⁴ Taberi, *Taberi Tefsir* c.5, s.396

⁴⁰⁵ İbn Kesir, *Tefsir*, c.10, s.5116

⁴⁰⁶ Meryem 19/6

⁴⁰⁷ Kurtubi, c.11, s.161

⁴⁰⁸ Meryem 19/7

Hız. Zekerriyya (a.s) mihrabdanamazkıldığı esnada melekler onu müjdeledi. Yüce Allah, ona Yahya(a.s)adında ahlaklı, iffetli ve salih bir çocuk lutfetti.

Zekerriyya (a.s) yaşlı, karısı da kısır iken çocuklarının olacağına hayret ettiler. Fakat her şeye gücü yeten Allah (c.c) böyle diledi. Yüce Allah (c.c) doğacak bu çocuğu Hz. Yahya (a.s) ismiyle isimlendirmiştir ki, bu isim daha önce hiç kimseye verilmemiştir.

Tefsir kitaplarında, “Daha önce bu adı kimseye vermedik, âyeti hakkında Katâde, İbn Cüreyc ve İbn Zeyd: “Ondan önce bu isimle kimse isimlendirilmemiştir,” derler ki, İbn Cerîr de bu açıklamayı tercih etmiştir. Mücâhid burayı: Daha önce ona bir benzer yaratmadık, şeklinde anlamıştır. İbn Abbâs'tan rivayetle Ali İbn Ebu Talha ise, “Kısır kadınlar ondan önce onun bir benzerini doğurmamıştır,” demiştir.⁴¹⁰

İlerlemiş yaşına rağmen çocuk sahibi olmak için Allah'ın (c.c) rahmetinden ümidini kesmeyen ve dua etmeye devam eden Zekerriyya'nın (a.s) duası kabul edilerek ona ileride peygamber olacak bir erkek evlat bahşedilmiştir.

Zekerriyya (a.s) ve atası İbrahim (a.s), Allah Teâlâ'dan ümmetlerine önderlik yapacak O'nun dinini yüceltecek erkek evlat istemişlerdi. Bizlere de dua ederken sabırlı olmayı, ümitsizliğe düşmemeyi ve Allah'tan hayırlı ve salih evlat istemeyi öğreterek örnek olmuşlardır.

2.17. Hz. İsa'nın (a.s) Duası

إذ قال الحواريون يا عيسى ابن مريم هل يستطيع ربك أن ينزل علينا مائدة
من السماء قال اتقوا إن كنتم مؤمنين

“Rabbin bize gökten donatılmış bir sofraya indirebilir mi? Demişlerdi. O, “iman etmiş kimseler iseniz Allahtan korku”⁴¹¹ cevabını vermişti.

Hız. İsa'ya (a.s) iman eden, bu yolda on yardımcıları olan havariler, “Rabbin(c.c) bize gökten bir sofraya indirmeye güç yetirebilir mi? Diğer bir kıraate

⁴⁰⁹ Al-i İmran, 3/38

⁴¹⁰ İbn Kesir, *Tefsir*, c.10, s.511-5119

⁴¹¹ Maide, 5/112

göre, Rabbinden(c.c) bizim için gökten bir sofrayı indirmesini isteyebilir misin? demişlerdir.⁴¹²

Havariler, imanlarının doyum noktasına ulaşmaması sebebiyle böyle bir istekte bulundular. Aslında imanlarının sağlamlaşmasını, kalplerinin yatışmasını, huzur bulmasını ve tatmin olmasını istiyorlardı.⁴¹³ Havariler, O'nun duasıyla gerçekleşecek bir mucizeye tanıklık edip⁴¹⁴ Allah'ın (c.c) her şeye muktedir olduğunu gözleriyle görmek istiyorlardı.

Havarilerin bu isteğini doğru bulmayan, bunun hakikaten iman etmiş kimselere yakışmayacak bir istek olduğunu ifade Hz. İsa (a.s), onların bu konudaki niyetlerini öğrenince⁴¹⁵ Rabbine(c.c) şöyle niyazda bulunmuştur;

قال عيسى ابن مريم اللهم ربنا أنزل علينا مائدة من السماء تكون لنا عيدا
لأولنا وآخرنا وآية منك وارزقنا وأنت خير الرازقين

“Ey Rabbimiz! Bize gökten bir sofrayı indir ki, bizim için, geçmiş ve geleceklerimiz için bayram ve senden bir ayet (mucize) olsun. Bizleri rızıklandır, zaten sen, rızık verenlerin en hayırlısıdır.”⁴¹⁶ diye dua etti.

Havarilerinin isteği üzerine Hz. İsa (a.s); “Ey Rabbimiz(c.c)! Bize gökten tam bir sofrayı indir ki, iman edenlerin imanları artsın. Bu yolda sebatları artsın. Onu gözleriyle müşahade etsinler ki tereddütleri giderilsin. Bizim için, geçmiş ve geleceklerimizi için bir ziyafet ve bayram olsun. Bu sofrayı senin her şeye gücünün yettiğine, benim de peygamberliğime kanıt⁴¹⁷ olsun. Bizi senin göndereceğin rızıkla rızıklandır. Zaten sen rızık verenlerin en hayırlısıdır” şeklinde dua etmiştir.

Hz. İsa'nın (a.s) pazar günü dua ettiği, sofranın bu günde indiği, dolayısıyla pazar gününün hristiyanlar için kutsal olduğu⁴¹⁸ rivayet edilmektedir.

Hz. İsa'nın (a.s) bu duası üzerine Yüce Allah;

⁴¹² er-Razi, c.9, s.284

⁴¹³ er-Razi, c.9, s.284-286

⁴¹⁴ Karaman, vd., c.2, s.363

⁴¹⁵ Karaman, vd., c.2, s.363

⁴¹⁶ Maide, 5/114

⁴¹⁷ Karaman, vd., c.2, s.364

⁴¹⁸ er-Razi, c.9, s.288

قال إني منزلها عليكم فمن يكفر بعد منكم فإنني أعذبه عذابا لا أعذبه أحدا
من العالمين

*“Ben onu size şüphesiz indireceğim; Ama bundan sonra içinizde inkâr ederse, kâinata hiçbir kimseye etmediğim azabı ona edeceğim”*⁴¹⁹ buyurarak Hz. İsa'nın (a.s) duasını kabul etmiştir.

Bu ayette Yüce Allah (c.c), Hz. İsa'nın (a.s) duasını kabul edeceğini ve sofrayı indireceğini buyurmuştur. Fakat sofrayı indirildikten sonra onlardan kim bu mucizeye şahitlik eder de, daha sonra Allah'ı (c.c) inkâr eder ve Hz. İsa'nın (a.s) peygamberliğinden şüpheye düşerse, daha önce hiç kimseye yapılmayan bir azapla cezalandırılacakları buyrulmuştur.

Müfessirler sofranın inip inmediği konusunda ihtilaf etmişlerdir. Başta Taberi⁴²⁰ olmak üzere müfessirlerin ekseriyeti sofranın indirildiğini söylerken⁴²¹, Hasan el-Basri ve Mücahid⁴²² sofranın inmediğini söylemişlerdir.

Hz. İsa'nın (a.s) duası üzerine bu sofranın indirildiğini kabul eden müfessirlerden bazılarına göre, bu mucizeden sonra Hristiyanların bir kısmının Allah (c.c) ve peygamberini inkâr ettikleri, Allah'ın (c.c) da onları maymun ve domuz suretine çevirdiği⁴²³ ifade edilmiştir.

Hz. İsa'nın (a.s) Kur'an-ı Kerim'de zikredilen bir diğer duası ise, kendisine iman eden kişiler için yaptığı duadır:

إن تعذبهم فإنهم عبادك وإن تغفر لهم فإنك أنت العزيز الحكيم

*“Eğer kendilerine azap edersen şüphesiz onlar senin kullarıdır (dilediğini yaparsın). Eğer onları bağışlarsan şüphesiz sen izzet ve hikmet sahibisin”*⁴²⁴ dedi.”

Hz. İsa (a.s) kavminden iman ehli olup günahkâr olan kimseler için⁴²⁵ yaptığı bu duasında, Allah'ın (c.c) onlara şefkat ve merhamet etmesini⁴²⁶ talep

⁴¹⁹ Maide, 5/115

⁴²⁰ Taberi, *Taberi Tefsir*, c.7, s.133135

⁴²¹ Karaman, vd., c.2, s.364

⁴²² er-Razi, c.9, s.29291

⁴²³ er-Razi, c.9, s.290

⁴²⁴ Maide, 5/118

etmiştir. Diğer bir görüşe göre Hz. İsa'nın (a.s) bu duayı Allah'ın (c.c) hiçbir kâfire mağfiret etmeyeceğini bildiği halde, onları Allah'ın (c.c) teslimiyetine arz etmek ve azabından sığınmak üzere söyleyeceğidir.⁴²⁷

Hz. İsa (a.s): “Ya Rab! Onlara dünyada işledikleri ve tövbe etmedikleri günahlarından dolayı azap edecek olsan, onlar senin kullarıdır. Dilediğini yapmaya muktedirsin. Şayet onları bağışlarsan yine onlar senin kullarıdır. Sen her şeye gücü yetersin, zzzet ve hikmet sahibisin” şeklinde dua etmiştir.

Hz. İsa'nın (a.s), kendisine imaneden Hristiyanlar için yaptığı bu dua, Yüce Allah tarafından şöyle karşılık bulmuştur;

قال هذا يوم ينفع الصادقين صدقهم لهم جنات تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها أبدا رضي عنهم ورضوا عنه ذلك الفوز العظيم

“(Bu konuşmadan sonra) Allah şöyle buyuracaktır: Bu, doğrulara, doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlara, içinde ebedi kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte büyük kurtuluş ve kazanç budur.⁴²⁸

Bu “Onların dünyada iken sadık olmaları kendilerine kıyamet gününde fayda vereceği”,⁴²⁹ doğru söyleyenlerin kârlı çıkacağı ve kurtuluşa erecekleri gündür. İşte bugün onlar için, içinde sonsuza dek yaşayacakları cennetler vardır. O cennetler ki, altlarından ırmaklar akar. Yüce Allah, onların doğru söylemelerinden dolayı onlardan razı ve hoşnut olmuştur. Onlar da gördükleri ikramlardan dolayı Allah'tan (c.c) razı olmuşlardır. İşte Allah'ın (c.c) razı olduğu ve cennetine koyduğu kişilerden olmak en büyük kurtuluş ve kazançtır.”

Yüce Allah, hristiyanların Hz. İsa (a.s) ve Hz. Meryem (a.s) hakkındaki ithamlarının yersiz ve tutarsız olduğunu,⁴³⁰ onları ilah edinen kimselerin doğruyu konuşmadıklarını, iftira ettiklerini buyuruyor. Ayette bunun Hz. İsa'nın (a.s) diliyle

⁴²⁵ er-Razi, c.9, s.297

⁴²⁶ Kurtubi, c.6, s.517

⁴²⁷ Kurtubi, c.6, s.517

⁴²⁸ Maide, 5/119

⁴²⁹ er-Razi, c.9, s.298

⁴³⁰ Celal Yıldırım, *İlimin Işığında Asır Kur'an Tefsiri*, Anadolu Yayınları, İstanbul, 1991, c.4, s.1833-1834

ifade edilmesinin de Hıstiyanların gerçeği görmeleri ve yanlışlıktan dönmeleri içindir.

2.18 Hz. Muhammed'in (s.a.s) Duası

Hz. Muhammed(s.a.s) ve müminlerin birlikte yaptıkları bir dua olan Bakara Suresinin son iki ayetinde şöyle buyrulmaktadır;

آمن الرسول بما أنزل إليه من ربه والمؤمنون كل آمن بالله وملائكته وكتبه
ورسله لا نفرق بين أحد من رسله وقالوا سمعنا وأطعنا غفرانك ربنا وإليك المصير

لا يكلف نفسا إلا وسعها لها ما كسبت وعليها ما اكتسبت ربنا لا تؤاخذنا
إن نسينا أو أخطأنا ربنا ولا تحمل علينا إصرا كما حملته على الذين من قبلنا ربنا
ولا تحملنا ما لا طاقة لنا به واعف عنا واغفر لنا وارحمنا أنت مولانا فانصرنا على
القوم الكافرين

“Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allaħa, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. “Allah’ın peygamberlerinden hiçbirisi arasında ayırma yapmayız. İştittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş sanadır” dediler.

“Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) de kendinedir. Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşerseleizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediği bize de ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim mevlamızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!”⁴³¹

Hz. Muhammed’e (s.a.s) miraç gecesinde verilen ‘Amenerresulu’ diye bilinen bakara suresinin son iki ayeti **Karı**-ı Kerim’deki en güzel dua örneklerindedir. Peygamber Efendimiz (s.a.s) tarafından her gece okunması tavsiye

⁴³¹ Bakara 2/285-286

edilmiştir. Bir hadisinde Peygamberimiz (s.a.s); “Gece, Bakara suresinin son iki ayetini okuyana, bu iki ayet, her şey için kâfidir”⁴³² buyurmuşlardır.

Bakara suresinin... İçinizdekileri açığa vursanız da gizleseniz de Allah ondan dolayı sizhesaba çekecektir⁴³³ ayeti nazil olunca bu, müslümanlara pek ağır geldi.⁴³⁴ Müslümanlar, Hz. Muhammede (s.a.s) gelip nazil olan bu ayetin kendilerine zor geldiğini, dolayısıyla bu sorumluluğun altından kalkamayacaklarını belirttiler. Daha önce kendilerine emredilen namaz, oruç, zekât ve cihat gibi amelleri yapabileceklerini, ancak, içlerinden geçirecekleri şeylerden dolayı sorumlu tutulmalarının ve bundan dolayı cezalandırılacak olmalarının kendilerine çok ağır geleceğini ifade ettiler.⁴³⁵

Hz. Muhammed(s.a.s) müminlere, “Siz ehli kitabın işittik ve isyan ettik dedikleri gibi mi diyacaksınız? Hayır, siz işittik ve itaat ettik deyiniz.” buyurmuştur. Müslümanların işittik ve itaat ettik demeleri üzerine büyük müjdelere içeren 285 ve 286. Ayetle nazil oldu.⁴³⁶

Peygamberin ve müminlerin ortak duası olan bu iki ayet, iman edilmesi gereken bütün esaslara inanan, İslam davası uğrunda birçok sıkıntıya maruz kalan ve yurtlarından çıkarılan muhacirlerle, onlara evlerini ve yurtlarını açan Ensara peygamber vasıtasıyla hediye edilmiş ilahi bir lütuftur.

Bu ayetlede Yüce Rabbimiz müminlerin imanını tasdik ederek onlardan razı olduğunu ve onların dünya ve ahiret saadetleri için Allah’a (c.c) nasıl niyazda bulunmaları gerektiğini öğretmiştir.

Peygamber(s.a.s)ve beraberindeki müminler bu dualarında, ehli kitabın aksine, Allah’a (c.c) ve peygambere itaat etiklerini ve Allah’tan (c.c) bağışlanma dilediklerini ifade etmişlerdir. Unuttukları zaman veya hataya düştükleri zaman sorumlu tutulmamalarını, önceki milletlere yüklenen ağır sorumluluklardan muaf tutulmalarını, kendilerine rahmet ve merhamet edilmesini ve kâfirlere karşı kendilerine yardım edilmesini Yüce Allah’tan niyaz etmişlerdir.

⁴³² Buhârî, *Meğâz*, 12

⁴³³ Bakara 2/284

⁴³⁴ Bedreddin Çetiner, *Esbabı Nüzul Çağrı* Yayınları, İstanbul, 2016, c.1, s.121

⁴³⁵ Taberi, *Taberi Tefsiri* c.2, s.180187

⁴³⁶ Karaman, vd., c.1, s.451

Bu duaların Allah (c.c) tarafından kabul gördüğü, gerçek müminlerin bağışlanacağı ve Allah'ın (c.c) onlara dünyada rahmet ve mağfiret edeceği ve ahirette ~~ap~~ etmeyeceği anlaşılmaktadır.

قل اللهم مالك الملك توتي الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتذل من تشاء بيدك الخير إنك على كل شيء قدير

تولج الليل في النهار وتولج النهار في الليل وتخرج الحي من الميت وتخرج الميت من الحي وترزق من تشاء بغير حساب

“(Resulüñ) De ki: Mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden geri alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Gerçekten sen her şeye kadırsın.

Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katacūdun diriyi çıkarır, diriden de ölüyü çıkarırsın. Dilediğine de sayısız rızık verirsin.⁴³⁷”

Hz. Muhammed'e (s.a.s) Allah (c.c) tarafından yapılması emredilen dualardan birisi olan bu ayetlerde bize genel olarak nasıl dua etmemiz gerektiği öğretilmiştir. Allah Teâlâ'nın sıfatlarını anarak ve onu tesbih ederek yapılacak duanın kabule daha yakın olacağını bilmemiz gerekir. Çünkü Rabbimiz (c.c); *“En güzel isimler Allah'ındır. O'na o isimlerle dua edin⁴³⁸”* buyurmaktadır.

Tefsirlerde bu ayetin iniş sebebi olarak şu olay zikredilmektedir; Hendek savaşı için çukur kazılırken Allah Resulü'nün (s.a.s) büyük bir kaya parçasını üç vuruşta parçalaması ve bu esnada bir takım müjdeler vermesiyle alakalıdır. Bu müjdeye göre dönemin süper güçleri olan İran ve Bizans'ın hâkimiyeti yakın bir tarihte müslümanların eline geçecektir. Münafıklar bu müjdeleri duyunca müslümanlarla alay etmeye başladılar. Bunun mümkün olamayacağını, müslümanların Fars ve Bizans gibi büyük devletlere karşı galip gelemeyeceğini ifade ettiler. Bunun üzerine bu ayet nazil oldu.⁴³⁹

⁴³⁷ Ali İmran, 3/26-27

⁴³⁸ Araf, 7/180

⁴³⁹ Kurtubi, c.4, s.157

Ayetteki mülk ifadesini peygamberlik olarak kabul edenlere göre,⁴⁴⁰ Allah Teâlâ peygamberliği Yahudi ve Hristiyanlara değil de müslümanlara verince, mülk (peygamberlik) müslümanlara geçmiş oldu. Böylece bu ayet peygamberliğin kendilerinden başkasına verilmesini kabul etmeyen ehli kitaba cevap, Hz. Muhammede (s.a.s) da destek niteliğinde nazil olmuştur.

İkinci ayette ise Peygamber'e (s.a.s) şu şekilde dua etmesi emredilmiştir; "Allah'ım! Geceyle gündüzün birbirini düzenli bir şekilde takip etmesi senin kudretindedir. Sen ölüden diriyi, diriden de ölüyü çıkartırsın. Yerin ve göklerin egemenliği senin elindedir. Dilediğine dilediğin kadar, hesapsızca rızık verirsin."

Bu ayetlerin iniş sebebi olarak bir takım olaylar zikredilse de, bu ayet kerimeler genel manada Hz. Muhammede (s.a.s) ve biz ümmetine Yüce Allah tarafından öğretilen dualardır. Müslüman her durumda, her istediğini mülkün tek sahibi olan ve rızık verenlerin en keremlisi olan Allah'tan (c.c) istemelidir. Çünkü her türlü iyilik O'nun elindedir. O dilediğini yüceltir, dilediğini alçaltır.

فإن تولوا فقل حسبي لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم

"(Ey Muhammed!) Yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. O'ndan başka ilah yoktur. Ben sadece O'na dayanıp güvenirim. O yüce arşın sahibidir."⁴⁴¹

Tevbe siresi 128. Ayette Yüce Rabbimiz (c.c) Mekkeli Araplara⁴⁴²; size kendi içinizden, soyunu bildiğiniz, sizin gibi konuşan birini peygamber olarak gönderdik. Sizin başınıza bir musibetin gelmesi veya sizin bir sıkıntıya maruz kalmanız ona ağır gelir. Sizin iman etmeyip cehenneme gitmenize gönlü razı olmaz.⁴⁴³ O size karşı çok şefkatli (rauf) ve çok merhametli (rahim)'dir, buyurmaktadır.

Onlara bu kadar düşkün, onların hidayeti için uğraşan bir peygambere şair, mecnun, büyücü ve sihirbaz gibi yakıştırmalarda bulundular. Onu ve getirdiği kitabı inkâr ettiler. Türlü eziyetlerde bulunup yurdundan çıkardılar.

⁴⁴⁰ er-Razi, c.6, d.23-239

⁴⁴¹ Tevbe 9/129

⁴⁴² Kurtubi, c.8, s.462

⁴⁴³ Kurtubi, c.8, s.464-465

Onların yaptığı bütün bu yersiz nitelemelere, inkârlara ve yüz çevirmelere karşı resulünü destekleyen Yüce Allah, O'nun üzülmemesi, yalnız Allah'a (c.c) dayanıp güvenmesi için şu şekilde desteklemiştir;

“Resulüm! Eğer onlar senden, Kur'an'dan, Allah'ın (c.c) emir ve yasaklarından yüz çevirirlerse, inkârda ısrar ederlerse, onlara de ki; Allah (c.c) bana yeter. Sizin yardımınıza ve gücünüze ihtiyacım yoktur. Ben, her şeye gücü yeten, kendisinden başka ilah bulunmayan, arşın sahibi Allah'a (c.c) dayanıp güvendim.”

Yüce Allah insanlığa rahmet ve hidayet olarak gönderdiği elçisini hiçbir zaman yardımsız bırakmamıştır. O'nu düşmanlarına karşı korumuş, mucizelerle desteklemiş, bazen de melekleriyle yardım göndermiştir.

كذلك أرسلناك في أمة قد خلت من قبلها أمم لتتلو عليهم الذي أوحينا إليك
وهم يكفرون بالرحمن قل هو ربي لا إله إلا هو عليه توكلت وإليه متاب

“(Ey Muhammed!) Böylece seni, kendilerinden önce nice ümmetlerin gelip geçtiği bir ümmete gönderdik ki, sana vahyettiğimizi onlara okuyasın. Onlar Rahmani inkâr ediyorlar. De ki: O benim Rabbimdir. Ondan başka tanrı yoktur. Sadece O'na tevekkül ettim ve dönüş sadece O'dur.”⁴⁴⁴

Hz. Muhammed(s.a.s), kendisinden önce nice peygamberin gönderildiği şekilde bir ümmete peygamber olarak gönderilmiştir. Peygamberin görevi kendisinden önceki peygamberlerin yaptığı gibi onlara kitabı okumak, Allah'ın (c.c) emir ve yasaklarını bildirmektir. İnsanların büyük bir kısmı, kendilerini hak dine çağırarak vazifelendirilen bu kutlu peygamber ve onu peygamber olarak gönderen, kendilerini rızıklandıran, her şeye malik olan ve rahmetiyle her şeyi kuşatan Rahmanı (c.c) inkâr etmişlerdir.

Bir sonraki ayetle birlikte değerlendirildiğinde, müşrikler ellerinde Kur'an gibi büyük bir mucize olmasına rağmen, Hz. Muhammed'den (s.a.s) gözle görülür bir takım mucizeler istemişlerdir. Kur'an'ı ve onu tebliğle görevli peygamberi inkâr etmelerine karşı Allah (c.c), Hz. Muhammed'i (s.a.s), okumasını emrettiği bu ve benzeri ayetlerle desteklemiştir.

⁴⁴⁴ Rağ 13/30

Kutlu nebi (s.a.s.) müşriklerin tüm baskı ve inkârlarına aldırış etmeden Rabbinin (c.c) emrettiği şekilde tebliğ vazifesini icra etmiş, İslam'ı yaşayarak insanlara örnek olmuştur. Sadece Allah'a (c.c) güvenip tevekkül etmiştir. Yüce Allah'da peygamberini desteklemiş, yalnız bırakmamış, lütuf ve inayeti ile ona yardım etmiştir.

Tefsirlerde bu ayetimizülüne sebep olarak birbirinden farklı birkaç olay anlatılmaktadır;

Hudeybiye antlaşmasında, antlaşma metninin başına 'Rahman ve Rahim olan Allah'ın (c.c) adıyla' yazılmasına, müşriklerin; "Rahman mı? Rahman da kimmiş? Bizim bildiğimiz Rahman Müseyleme'dir", diyerek karşı çıkmaları,⁴⁴⁵

Peygamberimizin Kâbe'nin yanında Ya Allah!, Ya Rahman!.. diye dua ettiğini işiten Ebu Cehil, "Peygamber bize bir tek ilaha inanmamızı söylüyor ama, kendisi iki ilaha dua ediyör demesi üzerine bu ayet nazil olmuştur.⁴⁴⁶

Ayetin iniş sebebi hakkında farklı görüşler olsa da hepsinde, Rahman'ın Allah (c.c) olduğuna işaret edilmiştir. İsrâ suresi 110. ayette ifade buyrulduğu gibi "İster Allah (c.c) deyin, ister Rahman deyin, hangisini dersiniz deyin. En güzel isimler O'nundur."

وقل رب أدخلني مدخل صدق وأخرجني مخرج صدق واجعل لي من لدنك
سلطانا نصيرا

*"Ve şöyle niyaz et: Rabbim! Gireceğim yere dürüstlikle girmemi sağla; çıkacağım yerden dürüstlikle çıkmama sağla. Bana tarafından, hakkıyla yardım edici bir kuvvet ver"*⁴⁴⁷

Bu dua Hz.Peygambere (s.a.s) Allah (c.c) tarafından öğretilen ve okunması emredilen en güzel dualardan biridir. Müfessirlerin büyük kısmı girilen yerin Medine, çıkılan yerin ise Mekke olduğunu söylemişlerdir.⁴⁴⁸ Buna göre Peygamberin (s.a.s) bu duayı Mekke'den Medine'ye hicret etmek zorunda bırakıldığı zaman

⁴⁴⁵ Kurtubi, c.9, s.479-80

⁴⁴⁶ Çetiner, c.2, s.525-526

⁴⁴⁷ İsrâ, 17/80

⁴⁴⁸ Taberi, *Taberi Tefsiri* c.5, s.305-309

yaptığı anlaşılmaktadır. Bazıları ise aksini söyleyerek bu duanın Mekke'nin fethi için Medine'den yola çıkarken yapıldığını ifade etmişlerdir.⁴⁴⁹

Peygamber(s.a.s), ayetin devamında, Allah'ın (c.c) dinini yeryüzünde hâkim kılmak, Kur'an'ın hükümlerini uygulamak, inkârcılarla mücadele edebilmek ve onlara karşı galip gelmek için Allah'tan(c.c)yardım istemiştir.

Bu görüşlerle birlikte; Yüce Rabbimiz, Hz. Muhammede (s.a.s) ve onun şahsında tüm müslümanlara bir yere giriş-çıkışta, bir işin başlangıcında ve bitiminde, işin rast gitmesi, sağ-salim bitirilmesi veyapılan işin ihlâs ve samimiyetle yapılması emredilmiştir. Yapılan işin neticesinin hayırlar getirmesi için elinden gelen her şeyi yapması, Allah'tan (c.c) yardım isteyip O'na tevekkül etmesi ve bu şekilde dua etmesini tavsiye etmiştir.

وقل الحمد لله الذي لم يتخذ ولدا ولم يكن له شريك في الملك ولم يكن له ولي
من الذل وكبره تكبيرا

“Çocuk edinmeyen,hâkimiyette ortağı bulunmayan,acizlikten ötürü bir dostu da ihtiyacı olmayan Allaha hamd olsun ve tekbir getirerek O'nun şanını yücelt!”⁴⁵⁰

Yahudiler ve Hıristiyanlar Allah'a (c.c) çocuk isnadında bulundular. Mekkeli müşrikler ise Allah'a (c.c) putları ortak edindiler.⁴⁵¹ Hâlbuki Allah (c.c) onların isnat ettiği şeylerden münezzehtir. O, sameddir; hiç bir şeye ihtiyacı olmayan fakat her şey kendisine muhtaç olan, acizlikten ve terbellikten uzak olan, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'tır (c.c).

Bu ayette, övülmeye layık olanın Allah (c.c) olduğu, O'na çocuk isnat eden Yahudi ve Hıristiyanların yalan söyledikleri, göklerin ve yerin tek sahibinin O olduğu, kimsenin yardımına ihtiyacı bulunmadığı için eş ve dost edinmediği ifade edilmiştir.

“Yüce Allah bu ayette Peygambere (s.a.s)ve biz müslümanlara, Allah'ın (c.c) asla aciz olmadığı, bir destekçiye ihtiyacının bulunmadığı yukarıda sayılan

⁴⁴⁹ Karaman, vd., c.3, s.444

⁴⁵⁰ İsrâ, 17/111

⁴⁵¹ Zuheyli, c.8, s.170-171

vasıfları zikrederek Allah'ı (c.c) hamd ve tesbihten memiz O'na bu şekilde iman etmemiz gerektiği, tekbir getirerek ve O'na ibadet ederek azim de bulunmamızı ve sadece O'ndan istememizi emretmiştir.⁴⁵²

Peygambere (s.a.s) torunlarına ve çevresindeki erkek çocuklarına tevhit inancının esasını öğreten bu ayetie zberlettiği rivayet edilmektedir.⁴⁵³

فتعالى الملك الحق ولا تعجل بالقرآن من قبل أن يقضى إليك وحيه وقل
رب زدني علما

“Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. Sana onun vahyi tamamlanmazdan önce Kûranı (okumakta) acele etme Rabbim, benim ilmimi arttır.”⁴⁵⁴

Bu ayeti kerimede peygamber duasından önce, her şeyin sahibi ve melikinin Allah (c.c) olduğu tüm insanlığa hatırlatılmaktadır.

Bu ayetin iniş sebebi olarak tefsir kitaplarında şöyle bir rivayet zikredilmektedir; Hz. Muhammed'e (s.a.s), Cebrail (a.s) kendisine vahiy getirince o geri dönecek diye korkar ve kendini yarak hemenezberlemeye çalışıyordu.⁴⁵⁵ İbni Abbas'dan (r.a) gelen bir rivayette Allah Resulu (s.a.s) vahiy ezberlemekte acele davranır ve çok kere dilini hareket ettirirdi.⁴⁵⁶ Yüce Mevla, bu ayette vahiy ezberletmek ve kalbine yerleştirmek bize aittir buyurarak, peygambere vahiy almakta acele etmesine gerek olmadığını buyurmuştur.

Hz. Peygamber (s.a.s) üzerindeki nübüvvet sorumluluğu, ümmetine vahiy tebliğ etme heyecanı ve kendisine gelen vahiy koruma endişesiyle böyle davranıyordu. Yüce Kur'anı indiren ve onu koruyacak olan Allah Teâlâ, Hz. Muhammed'in (s.a.s) böyle tedirgin olmasını istemiyordu. Bununla birlikte ona, Rabbinder (c.c) ilminin arttırılması, anlama ve kavrama yeteneğinin genişlemesi için dua etmesini emretmiştir.

⁴⁵² Karaman, vd., c.3, s.455-56

⁴⁵³ İbn Hanbel, c.3, s.439

⁴⁵⁴ Ta-ha, 20/114

⁴⁵⁵ Yıldırım, c.2, s.599

⁴⁵⁶ İbn Kesir, Tefsir, c.10, s.527-5275

İlim öğrenmek sabır gerektirir. Kur'an'ı öğrenmek, anlamak ve yaşamak da sabır ve azim isteyen faziletli bir iştir. Bunun yanında Allah'ın (c.c) kitabını tam manasıyla anlamak için dua etmeli, Rabbimizin (c.c)yardımını dilemeliyiz.

قال رب احكم بالحق وربنا الرحمن المستعان على ما تصفون

“(Muhammed:) Rabbim! (onlar hakkında) adaletle hükmünü ver. Bizim Rabbimiz Rahmandır. Sizin anlattıklarınıza karşı yardımı umulandır, dedi.”

Hz. Peygamber (s.a.s) peygamber olarak görevlendirilince, Mekkeli müşrikler onu çeşitli vasıflarla (şair, kâhin, mecnun vb.) nitelediler.Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed(s.a.s), onların bu yakıştırmalarından rahatsız olmakla birlikte, tebliğ vazifesini aralıksız devam ettiriyordu.Peygamber(s.a.s) müşriklerin artan baskı ve inkârları karşısında adil ve hâkim olan Rabbinden (c.c) kendileri ile müşrikler arasında adaletle hükmetmesini ve onlara karşı Allah'ın (c.c) yardımının gelmesini istiyordu.

Yüce Allah Enbiya suresini,Peygambere (s.a.v) işi kendisine havale etmesini, kurtuluşu da kendisinden beklemesini emretmekle sona erdirmektedir.⁴⁵⁸ Peygamber(s.a.s) de; “Allah'ım! Onlar senin peygamberini ve kitabını yalanlayıp alay ettiler.Onlarla bizim aramızda adaletle hükmet. Sana iman eden müminlerle inkâr eden müşriklerin arasını ayır. Onların yaptıklarına karşı bize yardım edecek sensin” diyerek Rahman olan Rabbinden(c.c)yardım istemiştir.

Müşrikler Allah'ın (c.c) vaadinin (azabının) gerçekleşmeyeceğini iddia ediyorlardı. Peygamberin yaptığı bu beddua neticesinde müşrikler Bedir savaşında mağlup olarak⁴⁵⁹, kendilerine vaat edilen azabın dünyadaki bir kısmını tatmış oldular.Böylece Yüce Allah, Peygamberinin duasını kabul ederek kendisine sığınan ve yardım dileyen mümin kullarını galip kılmıştır.

قل رب إما تريني ما يوعدون | رب فلا تجعلني في القوم الظالمين

⁴⁵⁷ Enbiya 21/112

⁴⁵⁸ Kurtubi, c.11, s.58-586

⁴⁵⁹ Karaman, vd., c.3, s.597

*“(Resulüm!) De ki: Rabbim!Eğer onlara yöneltilen tehdidi (dünyevi sıkıntıyı ve uhrevi ~~azabı~~) mutlaka bana göstereceksen; bu durumda beni zalimler topluluğunun içinde bulundurma Rabbim!*⁴⁶⁰

Bu ayette Yüce Allah, Resulüne (s.a.s) nasıl dua etmesi gerektiğini öğretmektedir. Allah’ın (c.c) muhafazası altında olmasına rağmen peygambere bu şekilde dua etmesini, zalimlerden uzak durmasını emretmektedir.

Kur’an’da anlatılan önceki kavimlerden biliyoruz ki inkâr ve azgınlıkta ileri gidenler azabanüstahak olmuşlardır. Hz. Muhammed (s.a.s), müşriklerin iman edenlere yaptıkları türlü türlü işkence ve baskılardan, Allah’a (c.c) isyan ve inkârda diretmelerinden ve Allah’ın (c.c) azabını inkâr etmelerinden dolayı onlara azabın geleceğini biliyordu. Çünkü bu sünnetullahın gereği idi. Yüce Allah, Peygamberine (s.a.s) bu şekilde dua etmesini emretmiştir.

Peygamber(s.a.s); “Ya Rabbi Şayet müşriklere va’dettiğin azabı bana göstereceksen, beni onların içinde bulundurma. Beni onların arasından çıkart.⁴⁶¹ Bana da azab etme Ben de helak olanlardan olmayayım,” şeklinde dua etmiştir.

Sonraki ayetlerde Yüce Rabbimiz; “Onlara vaat ettiğimiz azabı sana göstermeye elbette gücümüz yeter. İsteseydik o azabı sana gösterebilirdik. Sen kötülüğü en güzel şekilde önle! Sen onların içindeyken onları affetmeye, onlara güzel muamelede bulunmaya ve onların yaptıklarına sabretmeye devam et!” buyurmuştur.

Vaat edilen azabın dünyada verilecek azab olduğunu ifade eden müfessirlere göre, Peygamberinin duasını kabul eden Allah Teâlâ, bu azabı peygamber onların içindeyken değil, Medine’ye hicret ettikten sonra Bedir ve Uhud savaşlarında tahakkuk ettirmiştir.⁴⁶² Müşrikler bu savaşlarda hiç ummadıkları şekilde yenilgiye uğramış ve azabı tatmışlardır.

Peygamberine (s.a.s) bu şekilde dua etmesini buyuran Allah (c.c), bizlere de her zaman kendisine sığınıp dua etmeyi, iyilerle birlikte olup zalimlerden uzak durmayı ve O’ndan yardım dilememizi istemektedir.

⁴⁶⁰ Müminun, 23/93-94

⁴⁶¹ Kurtubi, c.12, s.234

⁴⁶² Bayraklı, c.13, s.286-293

وقل رب أعوذ بك من همزات الشياطين

وأعوذ بك رب أن يحضرون

“De ki: Rabbim! Şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırımOnların yanımında bulunmalarında da sanasığınırım, Rabbim!”⁴⁶³

Kur’an-ı Kerim’de Hz. Peygambere (s) birçok dua öğretilmiştir. Ona öğretilen dualardan birisi de; “Rabbim (c.c)! Şeytanların vesveselerinden, kışkırtmalarından, üfürmelerinden, Ölüm anında imanımı çalmalarından sana sığınıyorum.”⁴⁶⁴ duasıdır. Allah Resulu (s.a.s) bu duasında “ Allahım! Ben namaz kılarken, Kur’an okurken ve ibadet halindeyken şeytanların yanımında bulunmalarından, sana ibadette malikoymalarından ve beni ibadetin ihlâsından uzaklaştırmalarından sana sığınıyorum.” demiştir.

Hz. Muhammed (s.a.s) Allah’ın (c.c) yardımı olmadan şeytanların sıkıştırılmalarından kurtulamayacağını bildiği için⁴⁶⁵ Rabbinin(c.c) emrettiği bu güzel duayı sık sık tekrar etmiş, özellikle namaza başlarken, Kur’an okurkenve şeytan kalbine sıkıntı verdiği zamanlarda bu duayı okuyarak Allah’a (c.c) sığınmıştır.

Peygambere (s.a.s) şahsında bütün müminlere öğretilen bu duayı okumalı, çocuklara da ezberletmeliyiz. Sadece bu duayı okumakla kalmamalı, insan ve cin şeytanlarından uzak durmalı, onların vesvese, hile ve ayartmalarından Allah’a (c.c) sığınmalıyız.

وقل رب اغفر وارحم وأنت خير الراحمين

“(Resulüm!) De ki: Bağışla ve merhametle Rabbinim! Sen merhametlilerin en iyisisin.”⁴⁶⁶

Kur’an-ı Kerim’de Peygambere (s.a.s) emredilen dualardan biri de bu ayet, dua ve istiğfar ayetidir. Peygamber Efendimizi (s.a.s) namazda bu ve benzeri dua ayetlerini okuduğu, ashabına da tavsiye ettiği rivayet edilmiştir.⁴⁶⁷

⁴⁶³ Müminun, 23/97-98

⁴⁶⁴ İbn Kesir, *Tefsir*, c.11, s.5668

⁴⁶⁵ Bayraklı, c.13, s.286-293

⁴⁶⁶ Müminun, 23/118

H.z. Muhammed'e (s.a.s) emredilen bu duada;Ey kendisinden başka ilah bulunmayan, kullarına lütuf ve ihsanda bulunarak acıyan, merhamet edenlerin en merhametlisi olan Rabbi(c.c)! Bana ve ümmetime şefkat ve rahmetinle muamele eyle. Dualarımızı kabul buyur ve bizleri cehennem azabından muhafaza eyle,” denilmektedir.

Günahlardan uzak olan (masum) ve günde yaklaşık yüzde defa tövbe ve istiğfarda bulunan HzMuhammed'in (s.a.s) şahsında tüm inananlara, Allah'ın (c.c) rahmet ve mağfiretine nail olmaları ve gerçek kurtuluşa ermeleri için, nasıl dua ve istiğfar etmeleri gerektiği öğretiliyor.

Bu duayı okuyan H.z. Muhammed(s.a.s) hem küçük hata ve kusurları için Rabbinden(c.c) bağışlanma dilemiş, hem de ümmetine istiğfar konusunda örnek olmuştur.

قل اللهم فاطر السموات والأرض عالم الغيب والشهادة أنت تحكم بين عبادك في ما كانوا فيه يختلفون

“ Deki: Ey gökleri ve yeri yaratan, gizliyi deşikârı da bilen Allah! Kullarının arasında, ayrılığa düştükleri şeyin hükmünü ancak sen vereceksin.”⁴⁶⁸

Bu ayette H.z. Muhammed'in (s.a.s) şahsında bütün müminlere kendi doğru inançlarını nasıl dile getirecekleri öğretilmektedir.⁴⁶⁹ Aynı zamanda Peygamber'in (s.a.s) Mekke'li müşriklerin karşısındaki tavrında güçlülük ve güven duyması ve sebat etmesi emredilmiştir.⁴⁷⁰ Bu ayet H.z. Muhammed (s.a.s)'in bir tesellidir. Allah'a (c.c) iltica etmeyi, Allah'a (c.c) yalvarmayı emrediyor. Çünkü H.z. Peygamber (s.a.s) onları dine davet etme yolunda çok zahmet çekiyordu. Onların gurur ve inatları, serkeşlikleri H.z. Peygamber'e (s.a.s) çok sıkıntı veriyordu.⁴⁷¹ Bunun üzerine Peygambere (s.a.s) şöyle dua etmesi emredilmiştir;

⁴⁶⁷ Zuheyli, c.9, s.36-364

⁴⁶⁸ Zümer, 39/46

⁴⁶⁹ Karaman, vd., c.4, s.542

⁴⁷⁰ Muhammedzzet Derveze, *et-Tefsiru'l-Hadis* Çev. Şaban Karataş, Ahmet Çelen ve Mehmet Çelen, Düşün Yayıncılık, İstanbul, 2014, c.3, s.246-247

⁴⁷¹ Arslan, c.14, s.910

“Ey gökleri, yeri ve ikisi arasındaki her şeyi, insanları ve bütün mahlûkatı yaratan ve idare eden Allâh! İnsanların gizledikleri ve açığa vurduklarını, kâinatta olan her şeyi bilen Allah’ım! Müminler ile müşriklerin ihtilaf ettikleri konularda kimin haklı olduğuna sen karar vereceksin. İnsanlar hesaba çekilip de amel defterlerini aldığı zaman doğru ve yanlış ortaya çıkacaktır. Hakkımızda hüküm vereceklerin en hayırlısı sensin Allah’ım!”

Yüce Mevla, müminler ile müşrikler arasındaki hükmü ahiret gününe bırakmıştır. Şayet onlar hakkındaki hükmünü dünyada verseydi, hepsini helak ederdi. Ahiret günü müşrikler dünyada yanıldıklarını, yanlış yolda olduklarını anlayacaklar ama bu onlara fayda sağlamayacaktır. O gün hiçbir şey onların cehenneme girmelerine engel olamayacaktır. Onlardan fidye kabul edilmeyecektir. Kimse onlara yardım ve şefaahat edemeyecektir.

Resulullah(s.a.s)ve müminler için bir teselli ve moral olan bu ayette Hz. Peygambere(s.a.s)ve iman edenlere şu tavsiye edilmektedir; “Müşriklerin ve kâfirlerin yaptıkları yüzünden sakın üzülme. Siz, kendisinden başka ilah olmayan Allah’a (c.c) ibadet etmeye ve O’ndan istemeye devam edin. Rabbiniz (c.c), onların iddia ettikleri konularda ahiret günü elbette hüküm verecektir ve onları cehennem azabı ile cezalandıracaktır. Allah (c.c)hüküm verenlerin en iyisidir.”

Said b. Cübeyr de şöyle demiştir: “Ben öyle bir âyet biliyorum ki her kim o âyeti okur da Allah'tan (c.c) bir şey isterse, mutlaka o istediğini ona verir. (Bu) Yüce Allah'ın: "De ki: Ey gökleri ve yeri yaratan, gizliyi ve açığı bilen Allah'ım. Ayrılığa düştükleri şeyler hakkında kullarının arasında Sen hüküm vereceksin" buyruğudur.”⁴⁷²

قل أعوذ برب الفلق | من شر ما خلق | ومن شر غاسق إذا وقب | ومن شر
النفاثات في العقد | ومن شر حاسد إذا حسد

⁴⁷² Kurtubi, c.15, s.188-189

“De ki: Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düşümlere üfürüp büyü yapan üfürükçülerin şerrinden ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden sabahın Rabbine sığınırım!”⁴⁷³

Kur’an- Kerim’deki en güzel dua ayetlerinden olan ve birlikte nazil olan Felak ve Nas sureleri euzü ile başladığı için⁴⁷⁴ iki sureye birlikte “muavvizeteyfi” denilmiştir.

Bazı müfessirler Felak ve Nas surelerinin Hz. Peygambere (s.a.s) Yahudiler tarafından büyü yapıldığı⁴⁷⁵ için, bazıları da cinlerin ona (s.a.s) tuzak kurduğu veya büyü yapıldığı için⁴⁷⁶ nazil olduğunu söylemişlerdir. Hz. Peygambere (s.a.s), nazil olan bu sureleri okuyarak büyü, nazar ve hastalıklardan kurtulduğunu rivayet etmişlerdir.

Hz. Muhammed (s.a.s) daha önceleri nazar ve benzeri kötülüklerden korunmak için farklı dualar okurdu. Bu iki sure nazil olduktan sonra diğer duaları terk etmiş ve sadece bu sureleri okumakla yetinmiştir.⁴⁷⁷ Hz. Muhammed’in (s.a.s) gece uyumadan önce de bu sureleri okuduğu ve tavsiye ettiği bilinmektedir. Hz. Aişe (r.a) “Peygamber (s.a.s) rahatsızlandı mı kendisine Muavvizeteyn sûrelerini okur ve üflerdi. Hastalığı artınca ona ben okur ve bereketini umarak ellerini üzerine sürerdim.” buyurmuştur.⁴⁷⁸

Felak suresinde Hz. Muhammede (s.a.s) ve bütün inananlara, her türlü kötülük, tecavüz ve günahın yaşandığı gece karanlığından ve bu karanlığı kaldırıp sabahın aydınlığına çıkararak Allah’a (c.c) sığınılması emredilmektedir. Sihir, büyü, nazar ve falcılığın revaçta olduğu, kıskançlık, haset ve nazar gibi gayri ahlaki davranışların yoğun yaşandığı bir zamanda, Yüce Allah, bütün bu olumsuzlukların ve bütün mahlûkatın kötülüğünden ve şerrinden sabahın Rabbine (c.c) sığınılmasını emretmektedir.

Bununla birlikte bu surede sihir, büyü, falcılık, nazar ve haset gibi hasletlerin kötü hasletler olduğu, müminlerin bu davranışlardan uzak durması

⁴⁷³ Felak 113/1-5

⁴⁷⁴ Karaman, c.5, s.718

⁴⁷⁵ Kurtubi, c.19, s.467-468

⁴⁷⁶ er-Razi, c.23, s.575-577

⁴⁷⁷ İbn Mace, *Tib*, 34

⁴⁷⁸ Buhârî, 15, 1916

gerektiği anlatılmaktadır. Bu işlerle uğraşan kişilerden ve onların işlerinden de uzak durulması ve Allah'a (c.c) sığınılması emredilmektedir.

قل أعوذ برب الناس | ملك الناس | إله الناس | من شر الوسواس الخناس
الذي يوسوس في صدور الناس | من الجنة والناس

“De ki: İnsanların kalplerine vesvese sokan, (insan Allah'ındığında) pusuya çekilen cin ve insan şeytanın şerrinden insanların Rabbine, insan Melikine (mutlak sahip ve hâkimine) insanların İlahına sığınırım!”⁴⁷⁹

Kur'an-ı Kerim'in son suresi olan vânsanlar manasına gelen Nas suresi Peygamber(s.a.s)ve müminlere emredilen dualardandır. Hz. Muhammed (s.a.s) Felak ve Nas surelerini kastederek *“Allah bana misli görülmemiş ayetler indirdi”⁴⁸⁰* buyurmuştur.

Bu surede Yüce Allah, insanların gönlüne vesvese ve sıkıntı veren, ona kötülükleri telkin eden, *“Kan damarlarında sinsice dolaşır”⁴⁸¹* Allah'a (c.c) ibadet ve itaatten uzaklaştırmaya çalışan vesveseci şeytan ve insanlardan Allah'a (c.c) sığınmayı emrediyor.

Kötü insanların, şeytanların ve cinlerin şerrinden korunması için kullarına tavsiyelerde bulunan Yüce Allah, insanı dünyaya gönderen, terbiye eden, gözetip koruyan 'Rabb' olandır. O, insanların sahibi ve meliki olan, idare eden, zıkkılandırıran, yardım eden, kendisine sığınandır. Ve O, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'tır (c.c).

Kâinatın ve bütün mahlûkatın sahibi veyaraticısı olan Yüce Rabbimiz, Hz. Muhammed'e (s.a.s) ve iman sahiplerine, bu sureleri okuyarak şeytanlardan ve kötü niyetli insanların kötülüklerinden kendisine sığınmamızı emretmektedir. Çünkü O Allah (c.c) bizim Rabbimiz, sahibimiz, hükümdarımızdır. Şeytanın, cinlerin ve şerlilerin şerlerinden bizi koruyacak, dünya ve ahiret sıkıntılarından kurtulmamızı sağlayacak yegâne zat Allah Teâlâ'dır.

⁴⁷⁹ Nas 114/1-6

⁴⁸⁰ Zuheyli, c.15, s.682

⁴⁸¹ Buhari, Ahkâm 21

SONUÇ:

Kur'an'da peygamber duaları, sebepleri ve sonuçları' çalışmamız için Kur'an-ı Kerim'de duası zikredilen on sekiz peygamberin hayatı ve sosyal çevresi ve Kuran'daki duaları detaylı bir şekilde araştırılarak bu duaların sebep ve sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma neticesinde, bütün peygamberlerin hayatlarında duanın önemli bir yer teşkil ettiği ve her peygamberin mutlaka dua ettiği sunucuna varılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de da ismi geçen peygamberlerden on sekiz tanesinin Kur'an'da dualarının mevcut olduğunu, farklı sebeplerle dua ettiklerini, genellikle dualarının kabul edildiğini tespit ettik. Kur'an'da duaları mevcut olan peygamberler şunlardır;

Âdem, Nuh, Hud, İbrahim, İsmail, Lut, Yakup, Yusuf, Eyyüb, Şuayb, Musa, Harun, Yunus, Davud, Süleyman, Zekeriyya, İsa ve Muhammed (s.a.s)

Kur'an'da en fazla duası bulunan peygamberler İbrahim (a.s), Musa(a.s) ve Muhammeddir (s.a.s). Kur'an'da ismi zikredilen peygamberlerden Nuh (a.s) ve İbrahim'in (a.s) müşrik olan yakınları için yaptıkları dualar Allah (c.c) tarafından reddedilmiştir.

Duası kabul edilen peygamberlerin tövbe ve istiğfar, inkârcılara karşı Allah'tan (c.c) yardım dilemek, sıkıntılar karşısında sebat dilemek, hastalıklardan şifa bulmak, hayırlı bir nesil sahibi olmak, kavimlerinin hidayet bulmaları vb. sebeplerle dua ettiklerini, iman etmeyen ve azgınlıkta ısrar edenler için beddua ettiklerini gördük.

İdris, Salih, İshak, Zülkifl, İlyas, Elyasa, Lokman, Üzeyr, Zülkarneyn ve Yahya'nın (a.s) Kur'an'da isimleri zikredildiği halde, Kur'an'da dualarının yer almadığı sonucuna vardık.

Kur'an'daki peygamber dualarının sebep ve sonuçlarını öğrenmek için peygamberlerin hayatlarının ve sosyal çevrelerinin araştırılması ve ayetlerin sebeb nüzulunun bilinmesi gerektiği sonucuna vardık. Bu nedenle bu çalışmamızda, kısas-ı enbiya vetefsir kitaplarından elde ettiğimiz sonuçları yer verdik.

KAYNAKÇA

Arslan, Ali, *Büyük Kur'an Tefsiri* İstanbul, Arslan Yayıncılık, 1995

Aymaz, Abdullah, *Psikolojik ve Sıhhi Açılardan İbadet* İzmir, Nil Yayınları, 2000

Baktır, Mustafa, "Suffe," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Baskı, 2009

Bayraklı, Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri* İstanbul, Bayraklı Yayınları, 2013

Buhari, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil b. İbrâhim b. el-Mugîre b. Berdizbeh el-Cûfi el-Buhâri, *Sahihi Buhari*, Çev. Ahmed Naim, Ankara, DİB Yay., 1980

Çağrı, Mustafa, "Beddua," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Baskı, 1992

Carrel, Alexis, *Dua*, Çev. Kerim Güneş İstanbul, Bir Yayıncılık, 1983

Cerrahoğlu İsmail ve Talat Koçyiğit. *K.Kerim Meal ve Tefsiri*. Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1985

Çetiner, Bedreddin, *Esbabı Nüzul*. İstanbul, Çağrı Yayınları, 2002

Cilacı, Osman, "Dua," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Baskı, 1994

Derveze, Muhammed İzzet, *et-Tefsiru'l-Hadis*, Çev. Şaban Karataş, Mehmet Çelen ve Ahmet Çelen, Düşün Yayınları, 2014

el Heysemi, Ebu'l Hasan Nuruddin Ali b. Ebi Bekr b. Süleyman, *Mecmau'zZevâid ve-Menbau'lFevâid* Çev. Hüseyin Yıldız vd., İstanbul, Ocak Yayıncılık, 2015

el-Kurtubi, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed, *el-Camiu li-Ahkami'l-Kur'an*, Çev. M.Beşir Eryarsoy, İstanbul, Buruç Yay, 2001

en-Nesefi, Ebu-Berekât Abdullah İbn Ahmed, *Medarikü't Tenzi'l ve Hakaiku't Te'vil*, Çev. Ömer Faruk Haznedaroğlu ve Harun Ünal, Ravza Yay., İstanbul, 2012

el-Nişaburi, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim, *el-Müstedrek* Konya, Konevi Yayınları, 2013

er-Razi, Ebu Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî, *Mefatihül Ğayb*, Çev. Suat Yıldırım ve Lutfullah Cebeci, Ankara, Huzur Yayınları, 1998

Erul, Bünyamin, "Veda Haccı," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Baskı, 2012

et-Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Taberi Tefsiri*, Çev. Kerim Aytekin ve Hasan Karakaya, İstanbul, Hisar Yayınevi, 2013

et-Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Tarihi Taberi*, İstanbul, Sağlam Yayınevi, 2008

et-Tirmizi, Ebu İsa Muhammed b. Sülemi, *Süneri Tirmizi*, Çev. Osman Zeki Mollamehmetoğlu, Ankara, Yunus Emre Yayınları, 1981

Fıglalı, Ethem Ruhi, "Darü'n Nedve," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Baskı, 1993

Güç, Ahmet, "Put," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Baskı, 2007

Hamidullah, Muhammed, "Hilfü'l Füdul," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Baskı, 1998

Harman, Ömer Faruk, "Nuh," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Baskı, 2007 Hicazi, Muhammed Mahmud *Furkan Tefsiri*, Çev. Mehmet Keskin, İstanbul, İlim Yayınları.

İbnü'l-Esir, Ebü'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî, *El Kamîl Fi't-Tarih*, Çev. M. Beşir Eryarsoy vd., İstanbul, Ocak Yayıncılık,

İbn Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî, *Müsned*, Çev. Zekeriya Yıldız vd., İstanbul, Ocak Yayıncılık, 2013

İbn İshak, Ebû Abdillâh Muhammed b. İshâk b. Yesâr b. Hıyâr el-Muttalibî el-Kureşî el-Medenî, *Peygamberler Tarihi*, Der. Muhammed Hamidullah, İstanbul, Akabe, 1991

İbn Kesir, İmâduddîn Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer, *Tefsirü'l-Kur'ani'l-Azim*, Çev. Bekir Karlığa ve Bedreddin Çetiner, İstanbul, Çağrı Yayınları, 2002

İbn Kesir, İmâduddîn Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer, *Peygamberler Tarihi*, Çev. Mahmud Varhan ve Hasan Ali Saygın, İstanbul, Polen Yayınları, 2011

İbn Mace, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî, *Süneri İbn Mace* Çev. Haydar Hatipoğlu, İstanbul, Kahraman Neşriyat, 1982

İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî, *Kitâbü't-Tabakâtil-Kebîr*, Çev. Adnan Demircan, İstanbul, Siyer Yayınları, 2016

Karaman Hayrettin, Mustafa Çağrı, İ. Kafi Dönmez ve Sadrettin Gümüş, *Kuran Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri* Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013

Karagöz, İsmail, *Dini Kavramlar Sözlüğü*. Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007

Kazancı, Ahmet Lütfi, *Peygamberler Tarihi* İstanbul, Ensar Neşriyat, 2011

Köksal, M. Asım, *Peygamberler Tarihi*. Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2015

Müslim, Ebu-l Hüseyin Müslim b. Haccac el Kuşeyri, *el- Camiu'l-Sahih*, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992

Talat Koçyiğit ve İsmail Cerrahoğlu, *Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsiri*, TDV Yay., Ankara, 1985

Said Nursi, *Mektubat*. İstanbul, Envar Neşriyat, 1996

Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Ankara, DİB Yayınları, 2014

Sırma, İhsan Süreyya, *Peygamberler Tarihi* Ankara, Beyan Yayınları, 2016

Şâmî , Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf es-Sâlihî eş-Şâmî eş-Şâfiî, *Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâdfi Sîreti Hayri'l-İbâd*, Der. Yusuf Özbek, Ocak Yay. İstanbul, 2004

Özaydın, Abdülkerim, "Hac," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Baskı, 1996

Öztürk Zehra, "Züleyha," *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Baskı, 2013

Yakubi, Ahmed b. Ebi Yakub, *Tarihu'l- Yakubi*, Beyrut, Alemlî Müessesesi, 1993

Yazır, Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul, Eser Neşriyat, 1982

Yıldırım, Celal, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, İstanbul, Anadolu Yayınları, 1991

Zuhayli, Vehbe, *et-Tefsirul Münir*, İstanbul, Risale Yayınları, 2013

